

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 EYLÜL 2011

Bütün Dünya

192297

SAYI: 2011 / 09

FİYATI: 4 TL

2000

Prof. Dr.

Suat Çağlayan:

Mehmet Haberal Neden Hedefte?

Sh:13

Cengiz Özakıncı:

Sadrazam Keçecizade Mehmed Fuad Paşa'nın Siyasi Vasiyetnamesi

Sh:23

Rahmi Turan:

Bir Güneydoğu Gazisi Anlatıyor

Sh:21

Prof. Dr.

Timur Karaçay:

Evrensel Hukuk Var mı?

Sh:9

Prof. Dr.

Köksal Bayraktar:

Özlemi Duyulan Bir Cumhuriyet Genci

Sh:57

Gürbüz Evren:

Kim Biliyor Terörle Mücadeledeki Yasa Değişikliklerini?

Sh:43

“Bu Da Geçer Ya Hu”

(Bu yazı, derginizi ters çevirdiğinizde de aynı biçimde okunabilmektedir.)

ATATÜRK VE CUMHURİYET DÜŞMANLARINA BELGELİ YANITLAR

Atatürk ve Cumhuriyet karşıtlığının prim yaptığı günümüzde Atatürk'e ve Cumhuriyet'e yönelik saldırılara, yalan ve yanlışlara belgelere dayanarak yanıt veren, aldatılan ve yanlış yönlendirilen kamuoyuna gerçekleri gösteren bir yapıt.

SİNAN MEYDAN

CUMHURİYET TARİHİ YALANLARI

2. Kitap

O yalanları artık söyleyemeyecekler!

 İNKILÂP

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni

Mete Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı :

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

İşletme Genel Yönetmeni:

Sina Şen

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Redaksiyon:

Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000,

Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

1. Cadde, No: 77, Bahçelievler, Ankara adresindeki Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı

Sanayi ve Ticaret A. Ş.'nin 3. Cadde, No: 2, Yenimahalle, Ankara adresindeki tesislerinde basılmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkirçioğlu,

Gürbüz Atabek, Necmi Tanyolaç, Mete Tizer,

Kaya Karan, Alaettin Giray, Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Manuel Bilos, Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:

Yücel Aksoy, Nuray Bartoschek, Cahit Batum,

Haluk Cansın, Ali Murat Erkokmaz,

Konur Ertop, Gürbüz Evren, Metin Gören,

İlyas Halil, Pelin Hazar, Çetin İmir, Muzaffer İzgü,

Mehmet Muhsinoğlu, Filiz Leloğlu Oskay,

Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı, Saniye Özden,

Bekir Özgen, Yaşar Öztürk,

Erdoğan Sakman, Songül Saydam,

Rıfat Serdaroğlu, İzlen Şen, İzmir Tolga,

Suat Türker, Engin Ünsal, Mehmet Ünver,

Dr. Mehmet Uhri, Orhan Velidedeoğlu,

Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16 (pbx)

Faks: (0312) 234 12 16

İletişim Adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok,

Kat: 3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

Tel: (0216) 456 27 27 (pbx)

Faks: (0216) 456 27 29

Dağıtım: Yaysat

Renk Ayırımı: Mat Yapım

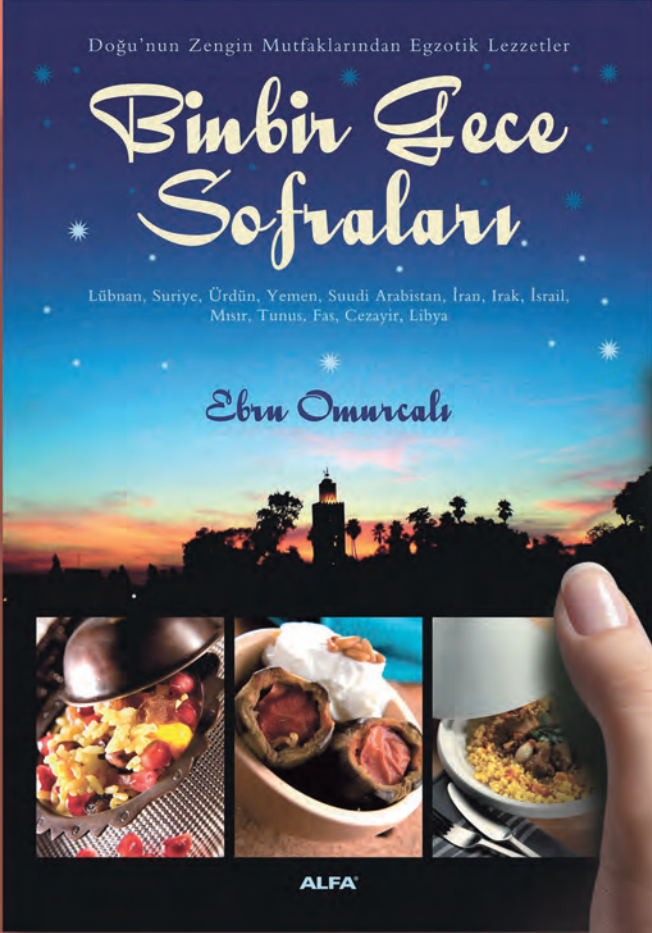
Basım Tarihi: 26 / 08 / 2011

www.butundunya.com.tr

butundunya@butundunya.com.tr

**DOĞU'NUN ZENGİN MUTFAKLARINDAN
EGZOTİK LEZZETLER**

Lübnan, Suriye, Ürdün, Suudi Arabistan, İnan, Irak, İsrail,
Mısır, Tunus, Fas, Cezayir, Libya

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

- 6** “Ufak Bir Müdahale”
Mete Akyol
- 9** Evrensel Hukuk Var mı?
Prof. Dr. Timur Karaçay
- 13** Haberal Neden Hedefte?
Prof. Dr. Suat Çağlayan
- 15** TSK Düşmanlığının Kökeni Neye Dayanıyor?
Soner Yalçın
- 21** Bir Güney Doğu Gazisi Anlatıyor
Rahmi Turan
- 23** Sadrazam Keçecizade Mehmet Fuat Paşa'nın Siyasi Vasiyetnamesi
Cengiz Özakıncı
- 37** Atatürk Ramazan Aylarında Kur'an Okurdu
Sinan Meydan
- 43** Terörle Mücadelede Yapılan Değişiklikleri Kim Biliyor
Gürbüz Evren

- 49** Hakimiyeti Milliye Yazıları
- 51** Lozan Barış Konferansı (2)
Cengiz Önal
- 57** Bir Ömür
Prof. Dr. Köksal Bayraktar
- 63** M. Emin Erişgil
Konur Ertop
- 68** Ana Dil
Yılmaz Dağdeviren
- 69** Muharrem Ağabey
Metin Gören
- 72** Yağ ve Şeker
Prof. Dr. Kenan Demirkol
- 77** Teşekkürler Amerika
- 79** Turistler Artık İstanbul'u Tıkıyor
Samim Serkan Canım
- 86** Hoşgörü
Orhan Velidedeoğlu
- 93** Dört Eş
- 96** Bit Masalı
Bekir Özgen

9

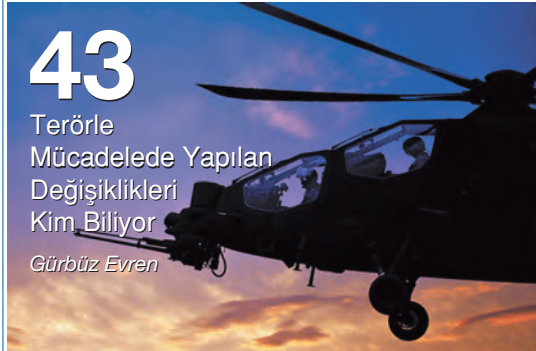
Evrensel
Hukuk
Var mı?

*Prof. Dr.
Timur Karaçay*

43

Terörle
Mücadelede Yapılan
Değişiklikleri
Kim Biliyor

Gürbüz Evren

102 İcatçılığa Devam
Ali Murat Erkokmaz

107 Tatil Nedeni İle
Kapalı Değiliz
Nuray Bartoschek

110 Denizi Özleyen İki Kent
Priene ve Milet
Çetin İmir

120 Ayşe Suri'nin Divanları
Mehmet Ünver

125 Ben Aşı Olmam
Muzaffer İzgü

131 Maryla Jonas'ın
"Aşağı Yukarı" Yaşamı
Yücel Aksoy

138 Kendi Kaleminden
Jack London

144 Duygusal Zekanın Zaferi

148 Sevgiyi En Çok
Zaman Anlıyor

36 Fırçalayarak

62 İlk Dersimiz Türkçe

85 Tıp Dünyasından Kısa Kısa

95 Bilginizi Denetleyin

119 Sudoku

136 Ufak Tefek Bilgiler

150 Yarının Büyükleri

152 Çözümler Sayfası

153 Kareler ve Rakamlar

154 Bulmaca

156 Satranç

158 Ayın Kitapları

160 Bir fotoğraf, Bin Sözcüğe
Bedeldir

Bütün Dünya 'DAN SİZE

Mete Akyol

"Ufak Bir Müdahale..."

Grip çıkan her faninin, "Allah buraya düşmanımı bile düşürmesin" dediği Metris Cezaevi'nde, yüzüne demir bir kapının kapatıldığı dokuz metre karelik hücrede isyan etti ilk kez, Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın kalbini besleyen damarlardan biri. Kalbi bir anda, dakikada 200 kez vurmaya başladı. Ölümün ayak sesleri bu yüksek hızdaki çarpıntı.

En yakındaki bir hastaneden sonra kaldırıldığı İstanbul Üniversitesi, Kardiyoloji Enstitüsü'nün kroner yoğun bakım bölümünde gözlerini açtığı anda, nerede olduğunu kolay kolay anlayamadı. Onun okuduğu, çalıştığı, kurduğu üniversitelerdeki, hastanelerdeki yoğun bakım bölümlerinin kapısından içeri bir toz zerresinin bile girmemesi için önlem alınırken, burada başını dışarı çıkarmaması için kapısının önünde, silahlı jandarmalar nöbet tutuyorlardı.

Bir akşam çoğunun ellerinde silahları, birkaçının ellerinde televizyon kameraları olan özel eğitilmiş polisler, bu jandarmaları saf dışı ettiler, bir eroin imalathanesine baskın yapıyorlarmış gibi bir görev aşkı ve şevkiyle yoğun bakıma daldılar, Haberal'ı dizüstü bilgisayarının başında suçüstü

yakaladılar.

Yaşamlarında Haberal'ın yüzünü bir kez bile görmemiş kişiler, onu televizyon ekranlarında bilgisayar kullanırken görünce, hemen tanırlarını ve hükümlerini bildirdiler. "Bilgisayar kullanabildiğine göre hasta değildir; hasta olmadığına göre hastanede kalamaz..." dediler.

Belliydi ki Haberal'ın hastalığı, kendinden çok başkalarını hasta ediyordu. Birkaç gazetecinin bu tanısı, kimi politikacıları etkilemekle kalmadı, adaletin de, tıbbın da gözlerini açtı. "Haberal'ın kalbinde önemli bir rahatsızlık vardır" raporu veren Kardiyoloji Enstitüsü'nün Başkanı ve yardımcısı tutuklandı, Adli Tıp Kurumu'nun özel görevli uzmanları, apar topar Halkalı Mehmet Akif Ersoy Hastanesi'ne kaldırılan Haberal'ı sıkı bir efor testinden geçirdiler, test sonuçlarını demokratik bir yöntemle değerlendirerek oy çokluğuyla kabul ettiler.

Onların imzaladığı "Haberal'ın cezaevine gitmesinde bir sakınca yoktur" raporu, oylanma biçimiyle demokrasi tarihine geçerken, içerdiği şu ifadelerle de tıp tarihine geçti, mizah antolojilerine de bulunmaz Hint ku-

maşı değerinde malzeme oluşturdu:

“(Haberal) Merdiven ve yokuş çıkabilir, düz yolda saatte 6.4 km hızla yürüyüş yapabilir, kısa mesafe koşabilir, ev işi yapabilir, eşya vs. taşıyabilir, golf, tenis oynayabilir, dans dahil birçok spor aktiviteleri yapabilir...”

Raporun böylesinden haklı olarak güç alan yetkililer, bir gece ansızın, Silivri’ye, cezaevine götürdüler Haberal’ı. Silivri Cezaevi, Haberal için bir çeşit “öğrenim kurumu” oldu. Hücresinde paspas yapmayı, bulaşık yıkamayı öğrendi, zaman zaman yükselen tansiyonunu da, 200’lere fırlayan kalp çarpıntılarını da kimselere duyurmadı, hücresinde kendi kendine tedavi yöntemleri geliştirdi.

Birgün, Haberal’ı ziyaret eden bir milletvekili kameralar karşısında sesini yükseltince, ekran başında kişiler, kulaklarını açtılar. “Allah göstermesin ama, bir vefat olayı karşısında sorumlular hesap vermeye kendilerini şimdiden hazırlasınlar...”

Bu uyarı, bir hafta sonra feryada dönüştü, arkasından da, bir hafta öncekine oranla çok daha sert bir uyarı geldi:

CHP Mersin Milletvekili İsa Gök’ün, “Haberal’ın sağlık durumu yalnızca çok kötü değil, ayrıca çok da tehlikelidir...” çığlığını, “Bu bir cinayettir”

feryadı izledi, ondan sonra da, uyarıların en sertini geldi:

“Bir vefat durumunda sorumlular, cinayetten yargılanmaya hazır olsunlar...”

Dikkat, dikkat... Aranana anahtar sözcük bulunmuştu:

“Cinayet!”

“Cinayet” sözcüğü, sorumlulara, sorumluluklarını anımsattı.

Halkalı Mehmet Akif Ersoy Hastanesi yetkilileri, “Biz ettik, siz etme-

Silivri Cezaevi, Haberal için bir çeşit “öğrenim kurumu” oldu. Hücresinde paspas yapmayı, bulaşık yıkamayı öğrendi, zaman zaman yükselen tansiyonunu da, 200’lere fırlayan kalp çarpıntılarını da kimselere duyurmadı, hücresinde kendi kendine tedavi yöntemleri geliştirdi.

yin” dercesine bir tutumla, Silivri Cezaevi yetkililerinden, Haberal’ı hastanelerine geri göndermelerini istediler. Sonra da zaman geçirmeden “eski hasta”larını İstanbul Üniversitesi, Çapa Tıp Fakültesi’ne göndererek hem sorumluluklarını yerine getirdiler, hem de “bu işin sorumluluğundan” kendilerini kurtarmış oldular.

22 Ağustos günü Çapa Tıp Fakültesi’nin kapısına olabildiğince yaklaşabilen bir cankurtaranın arka kapısı açıldığında, Prof. Dr. Mehmet Haberal’ın yattığı sedyeyi indirmesi için bir, hatta birkaç sağlık çalışanı bekledik. Görünürlerde gelen bir kişi de

yoktu, gelecek bir kişi de yoktu. Biz birkaç yakını hamle yaptık, fakat jandarmalar bizden daha güçlü çıktılar, sedyeyi onlar indirdiler cankurtarandan. Bir ellerinde korkunç silahları olan jandarmalar, boşta kalan elleriyle bir hastanın sedyesini taşıyorlardı.

Çapa'nın uzmanları, arkasında "müdahale"nin yapılacağı kapıdan yalnızca Haberal'ı aldılar, jandarmalar kapı önünde nöbetlerine başladılar.

Biz de onların karşısında duruyorduk. Onlar bize bakıyorlardı, biz onlara bakıyorduk.

***

Birbuçuk saat sonra kapı açıldı, önce uzmanlar çıktılar, bilgi verdiler:

"Elektro fizyolojik tetkik ile kalbin aritmisinin etiyojisi tesbit edildi. Radyofrekans ile ablete edildi, kardiyovesküler ablasyon yapıldı..."

Yani Türkçesi?

"Stres ve üzüntünün tetiklediği kalbin ölümcül çarpıntısına neden olan bölge devreden çıkarıldı..."

Damardan girilerek kalbinde yapılan bu işlemde sonra Prof. Dr. Mehmet Haberal'ı, üst katta bir odaya aldılar ama... Odada en fazla üç saat kalabileceğini söylediler. Savcılığın sevk işlemi yazısında öyle deniliyor. "Müdahale yapıldıktan sonra tutuklunun geri gönderilmesi..." ifadesi varmış savcılığın yazısında.

***

Damardan girilerek kalbe yapılan ve adı kimi sağlık görevlilerinin dilinde "kataterden girilerek yapılan çok ufak bir müdahale" olan işlemde

sonra Prof. Haberal, sedyeye çıkarıldığı bir üst kattaki odasında "en fazla üç saat" dinlenebildi, sonra elleri silahlı jandarmalar eşliğinde yeniden Halkalı Mehmet Akif Ersoy Hastanesi'ne, oradan da yeniden, Silivri Cezaevi'ne gönderildi.

"Yangından mal kaçırmaya" bir hızla yapılan bu işlemlerin kısa sürede tamamlanması sayesinde Haberal, aylardır Silivri'deki hücrelerinde yapmakta olduğu bulaşık yıkama ve paspas "ihtisas çalışmaları..."na, üç dört gün önce bıraktığı yerden devam edebilme olanağına kavuştu.

***

Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın

şimdi hücrelerinde ne durumda olduğunu ve ne yapmakta olduğunu yalnızca tahmin edebiliyoruz da... Ötekilerin ne halde olduklarını soracak olursanız, onları çok iyi biliyoruz. "Kataterden girilerek yapılan çok ufak bir müdahale idi... Basın da herşeyi amma abartıyor" diye açıklama yapan İstanbul İl Sağlık Müdürü'nün de, Halkalı Mehmet Akif Ersoy Hastanesi'nin ve Silivri Cezaevi sorumlularının da, hatta "düz ovada saatte 6.4 km hızla yürüyebilir, golf oynayabilir, dans edebilir" raporuna oy veren Adli Tıp Kurumu uzmanları da, hiç merak etmeyin, çok iyiler, çok çok rahatlar... Onlar artık rahat nefes alabiliyorlar, geceleri rahat rahat uyuyabiliyorlar, sabahları traş olurken aynaya güleç yüzle bakabiliyorlar artık... Çünkü tümü birden bir anda, hiç değilse yasal açıdan kurtulabildiler bu işin sorumluluğundan, "kataterden girilerek yapılan çok ufak bir müdahale" sayesinde... •

meteakyol@butundunya.com.tr

Evrensel Hukuk Var mı?

Yazan:
Prof. Dr. TİMUR KARAÇAY

Hammurabi
Yasaları
No: 5
M.Ö. 1792-1750

"Eğer bir yargıç bir davaya bakar ve bir karara varırsa verdiği hükmü yazılı olarak takdim eder; daha sonra verdiği kararda bir hata ortaya çıkarsa ve bu kendi hatasından kaynaklarsa o zaman davada onun tarafından kararlaştırılan para cezasının oniki katını öder ve halka ilan edilerek yargıçlık makamından el çektirilir ve bir daha asla yargıçlık icra etmek için oraya oturamaz."

Evensel hukuk, insanoğlunun ancak 4000 yıldan daha uzun bir sürede ortaya koyabildiği bir düşüncedir. O düşüncenin ortaya konması çok zor olmuş, uğruna ağır bedeller ödenmiştir. Acaba, ortaya konan evrensel hukuk düşünc-

kralın egemenliğini güvence altına almaktı. Başlangıçta Mezopotamya, Mısır, Çin, İnkâ uygarlıklarında kralar yasa koyarken ne istemişse Roma, Avusturya, İngiliz, Fransa, Rus ve Osmanlı kralları ya da imparatorları da aynı şeyi istemişlerdir: Egemenliklerini korumak...

Adalet sistemi kamu vicdanını rahatlatmalıdır. O nedenle, gelmiş geçmiş bütün yasalar güçsüzü güçlüye karşı koruyor görüntüsü verirler. Bu ilke yok olduğunda toplumsal çalkantılar başlar. Yalnızca çalkantılı dönemlerde birleşebilen güçsüzlerin gücü, güçlüleri alt edecek kadar çoğalır. Her çalkantı bir kralı tahtından eder.

sinin bütün dünyada yaşama geçirilmesi bir o kadar zor mu olacak? Gene ağır bedeller mi ödenecek?

Dünyanın her yerinde yürürlüğü olan evrensel yasalar yoktur. Adına evrensel dense bile, hukuk henüz evrensel olamamıştır.

Daha ötesi, evrensel hukukun “efradını cami, ağyarını mani” bir tanımının ortaya konmamış olduğunu görüyoruz. 4000 yıl öncesinden ortaya konulan yasaların birincil amacı

Elbette tarih krallara bir şeyi çok iyi öğretmiştir. Adalet sistemi kamu vicdanını rahatlatmalıdır. O nedenle, gelmiş geçmiş bütün yasalar güçsüzü güçlüye karşı koruyor görüntüsü verirler. Bu ilke yok olduğunda toplumsal çalkantılar başlar. Yalnızca çalkantılı dönemlerde birleşebilen güçsüzlerin gücü, güçlüleri alt edecek kadar çoğalır. Her çalkantı bir kralı tahtından eder.

Son yüz yılı dışlarsak, 4000 yıllık yazılı tarih boyunca, çoğunlukla tanrı adına kralın koyduğu hu-

kuk orduyu, eğitimi, inanç kurumlarını ve adalet sistemini daima kralın emrine vermiştir. Yasayı koyan, yürüten ve adaleti dağıtan odur.

Gerilere gidersek, tarihin en eski yasalarının Mezopotamya’da yazıldığı biliniyor. İyi bilinenler arasında Ur kralı Ur-Nammu’nun yasa kitabı (M.Ö. 2050), Eşnunna yasa kitabı (M.Ö. 1930), ve Lipit-İştar’ın yasa kitabı (M.Ö. 1870) yer alır. Tarihin eski ve

en iyi korunmuş yazılı yasası M.Ö. 1760 yıllarında Babil kralı Hammurabi tarafından yazılıp, Babil'in koruyucu tanrısı Marduk adına yapılan Esagila Tapınağı'na dikilen iki metre boyunda silindir biçiminde bir taş üzerine Akatça dilinde çivi yazısı ile kazılan 282 maddelik yasadır. Egemen sınıfın ekonomik çıkarlarını aşırı gözetken bu yasa bile fakirleri, yetimleri ve dulları koruyor görüntüsünü vermektedir. Hammurabi, kendisine bu yasayı yazdırmanın güneş tanrısı Şamaş olduğunu söylemiş, yasanın sözleri tanrı sözü sayılmıştır. Hammurabi, egemenliği süresince kendisini tanrılaştırmış ve "kralların tanrısı" olduğunu ilan etmeyi unutmamıştır.

Bu paha biçilemez anıt, arkeolog Jean Vincent Scheil tarafından 1901 yılında Susa, Elam'da (bugünkü Huzistan, İran) bulunmuş ve Fransa'ya kaçırılmıştır. Şimdi Louvre Müzesi'nde sergilenmektedir. Osmanlı imparatorluğu sınırlarından kaçırılan çok değerli tarih hazineleri arasında belki en önemlisidir.[i]

1215 yılında Papa Innocent III tarafından İngiltere Kralı John'a kabul ettirilen Magna Carta Libertatum ("Büyük Özgürlükler Sözleşmesi"), insan hakları kavramının ilk belgesi sayılır. Ancak bu belge, yurttaşlara özgürlükler vermekten çok, toplumun üst sınıfları ile kral arasında bir denge kurmayı amaçlar; kralın sınırsız yet-

kilerini kilise lehine sınırlar. Bir bakıma, kilise-kral çatışmasında, kilisenin kralı alt edişidir. Böyle olmakla birlikte, Magna Carta'nın 39. Maddesi şöyle der: "Özgür hiç kimse kendi benzerleri tarafından ülke kanunlarına göre yasal bir şekilde muhakeme

Magna Carta'nın 39. Maddesi
şöyle der: "Özgür hiç kimse kendi benzerleri tarafından ülke kanunlarına göre yasal bir şekilde muhakeme edilip **hüküm giymeden tutuklanmayacak, hapsedilmeyecek, mal ve mülkünden yoksun bırakılmayacak, kanun dışı ilan edilmeyecek, sürgün edilmeyecek veya hangi şekilde olursa olsun zarara uğratılmayacaktır"**

edilip hüküm giymeden tutuklanmayacak, hapsedilmeyecek, mal ve mülkünden yoksun bırakılmayacak, kanun dışı ilan edilmeyecek, sürgün edilmeyecek veya hangi şekilde olursa olsun zarara uğratılmayacaktır"

Bu ilkenin, günümüz hukuk sisteminin temellerini attığına ve insan haklarının ilk belgesi olduğuna inanılır.

Evrensel hukuk yönünde atılmış önemli adımlardan birisi 4 Temmuz

1776 tarihinde Amerikan Kongresi tarafından kabul edilen Bağımsızlık Bildirgesi'nde yer alan şu sözlerdir: "Bütün insanların eşit yaratıldıklarına; yaratıcıları tarafından onlara hayat, özgürlük ve mutluluğu arama hakkı gibi geri alınamaz bazı haklar verildiğine inanıyoruz".

14 Temmuz 1789 Fransız ihtilali dünyada tanrı adına

yasa koyan krallıkların çöküşlerinin ve eşitlik, hürriyet, adalet, demokrasi kavramlarının yaygınlaşmaya başlamasının ateşleyicisidir.

Dünyada en yaygın geçerliği olan insan hakları ilkeleri, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948 tarihinde kabul ettiği İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi'nde yer alan haklardır. Bu beyannameyi ülkemiz, 6 Nisan 1949 tarihinde Bakanlar Kurulu'nun 9119 sayılı kararı ile kabul etmiştir.

İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi'nin her maddesi çok önemlidir, ama onun 8.Maddesi, yurttaşların hak arayabilmelerinin yolunu açar:

"Herkesin anayasa ya da yasayla tanınmış temel haklarını çiğneyen eylemlere karşı yetkili ulusal mahkemeler eliyle etkin bir yargı yoluna başvurma hakkı vardır."

Hukukun üstünlüğünün var olduğu devletlerde güçlerin ayrılığı ilkesi, evrensel sayılabilecek tek hukuk ilkesidir. Yasayı koyan, yasayı yürüten

Yasayı koyan, yasayı yürüten ve o yasalara dayalı adaleti dağıtan güçlerin birbirlerinden bağımsız oluşları, insanoğlunun 4000 yılda elde edebildiği üstün bir değerdir. Güçlerin ayrılığı ilkesi, hukuk sistemleri arasında, insan haklarını güvenceye alabilen biricik sistemdir.

ve o yasalara dayalı adaleti dağıtan güçlerin birbirlerinden bağımsız oluşları, insanoğlunun 4000 yılda elde edebildiği üstün bir değerdir. Güçlerin ayrılığı ilkesi, hukuk sistemleri arasında, insan haklarını güvenceye alabilen biricik sistemdir.

Bu gün insan hakları üç ayaklı bir masanın üstündedir. O masanın ayakları yasama, yürütme ve yargıdır. Bu üç ayaktan birisi kırılırsa, masa devrilecek ve eşitlik, adalet, özgürlük, demokrasi deyimleriyle ifade edilen insan hakları yerlere serilecektir. •

ADALET SÖZLERİ

● *Hükümdar haksız olarak bir köylüden yumurta alırsa, adamları köylünün bütün tavuklarını alır. -Sadi*

● *Memleketler kılıçla alınır, ama adaletle korunur.*

-Timurlenk

Mehmet Haberal Neden Hedefte?

Yazan: Prof. Dr. SUAT ÇAĞLAYAN

Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın adını duymayan yoktur herhalde...

Bundan iki yıl kadar önce; dünya çapında transplantasyon cerrahisi oluşu ile, ülkemize büyük bir üniversite (Başkent)

kazandırmasıyla ve laik

cumhuriyete yönelik tehditlere karşı çıkan dik duruşuyla dillerdeydi. Oysa şimdi durum değişti...

Hak ve hukuk anlayışının alt üst edildiği “Ergenekon” paranoyasıyla birlikte Haberal'ın yaşamı da değişti, anılma şekli

de... Silivri'deki nice yurtsever gibi o da demir parmaklıklar arkasında fizik sağlığını yitiriyor. Adaletsizliğe dayanamayan bilimsel ruhu kendine

yapılanlara isyan ediyor ve vücudunda ne kadar 'alarm' hormonu varsa hepsi damarlarına dökülüyor... Tansiyonu yükseliyor, kalp ritmi bozuluyor... İnsanları yaşatmak için gecesini gündüzüne katan bu insana, yine insanlar tarafından işkence uygulanıyor...

***

Birileri Mehmet Haberal'ı, kafalarındaki projeler önünde engel olarak

Aldılar, götürüp Silivri'ye tıktılar... Suç ve kanıt mı dediniz? Ondan kolay ne var ki! Gizli tanıklar, imzasız mektuplar, abartılı senaryolar... Hem sonra bunlar tutmasa bile, suçsuzluğu kanıtlanana kadar içerde yatardı ya...

görmüş olmalı... Çünkü Mehmet Haberal gözünü budaktan sakınan insan değildi.

Hem sonra üniversitesinde eğitim gören on binlerce çağdaş genç üzerinde inanılmaz bir etkisi vardı. Üstelik bir de televizyonu vardı ki, o ne derse hemen halka duyuruyordu. Ehh! Böyle biri her zaman kendilerine zarar verebilirdi elbette...

Aldılar, götürüp Silivri'ye tıktılar. Suç ve kanıt mı dediniz? Ondan kolay ne var ki! Gizli tanıklar, imzasız mektuplar, abartılı senaryolar.

Hem sonra bunlar tutmasa bile, suçsuzluğu kanıtlanana kadar içerde

yatardı ya... Zaten o kadar tutuklu kalınca da dersini almış(!) olurdu...

Yapılan bu muamele onu sağlığından edeceğim... Onun transplantasyon yapan 'altın' ellerini körleteceğim, kime ne!

***

Suç ve kanıttan söz edince rahmetli Ecevit'in tedavisiyle suçlanması geliyor insanın aklına... Deli saçması denebilecek iddialar var bunlar içinde... Güya Haberal, rahmetli Ecevit'i az kalsın öldürüyormuş da, onu kaçırarak kurtarmışlar... Sanki o, Hipokrat Yemini etmiş bir doktor değilmiş gibi... Sanki o, dünyanın en ünlü organ nakli yapan cerrahlarından biri de değilmiş... Ve sanki o, Ecevit'in 'Benim cumhurbaşkanlığı için ada-

yım Haberal'dır' dediği insandan başkasıymış gibi... Ne yazık ki, rahmetli Ecevit'e yakın olmuş bazı abuk kişiler böyle bir iddiaya destek verdiler. Onu tutuklamaya karar verenler de atladılar bu iddianın üzerine... Oysa o; bilimsel kişiliği, doktorluğu ve Ecevit'in dostu olma onuruyla bu söylenenlere güldü de geçti...

***

Biz ne söylersek söyleyelim, Prof. Dr. Mehmet Haberal için suç yaratırlar, ne acıdır ki, onu gün be gün tüketiyorlar... Hak, hukuk, vicdan mı dediniz? Daha yüksek sesle söyleyin, kimse duymuyor... • 17.08.2011 ODATV

TSK Düşmanlığının Kökeni Neye Dayanıyor?

Yazan: SONER YALÇIN

Milli Şair Mehmet Akif'e soruyorlar; "Tarih tekerrür eder mi?" Şair şöyle yanıt veriyor: "Hiç ibret alınsa tekerrür eder mi?"

Mehmet Akif bugün hayatta olsaydı, son yıllarda yaşadığımız olaylar hakkında ne düşünürdü? Ergenekon soruşturması, darbe iddiaları, ıslak imza, kozmik oda, balyoz planları, emasya tartışmaları vs.

Şair kuşkusuz derdi ki, "ama biz bunların benzerini aynen yaşadık." Nasıl mı? Okuyacağınız bugün yaşadıklarınızdır...

Kafamızı Türkiye topraklarına sokarak olan biteni anlamamız zor. Dünyaya bakacağız; bir yaprak kıvılda, bunun rüzgarının Türkiye'ye etkisini analiz etmeye çalışacağız. İşte o zaman çok karışık gibi gelen meselelerin ne kadar basit sebepleri olduğunu kavrayabiliriz.

Gelin, Mehmet Akif'in yaşadığı 20'inci yüzyıl başına gidelim. Tarihin tekerrür edip etmediğine bir bakalım.

Biliyoruz ki; büyük emperyal güçler arasındaki yeni sömürge pazarlarını kapma mücadelesi, Birinci Paylaşım Savaşı'na/Birinci Dünya Savaşı'na neden oldu. Osmanlı bu savaştan yenik çıktı. Galiplerin arasında en güçlü olan İngilizlerdi. İngilizler, Mezopotamya, Suriye ve Arabistan'ı Osmanlı'dan koparıp almak istiyordu. Kurmayı planladıkları kukla devletler arasında Ermenistan ve Kürdistan da vardı. Osmanlı idari yapısını, milliyet esasına göre parçalayıp, federatif hale getirmeyi planladılar.

Siyasi emellerinin yanında İngilizlerin, iktisadi amaçları da vardı. Birinci Dünya Savaşı başında Osmanlı'nın tek yanlı olarak kaldırdığı kapitülasyonları yeniden uygulamak istiyorlardı. Osmanlı maliyesini tümüyle Düyün-u Umumiye'nin denetimine vermek amacındaydılar.

İngilizler biliyordu ki, Osmanlı siyasi yaşamında İttihatçılarla birlikte ordunun da büyük etkisi vardı. Ordunun siyasal düşüncesi belliydi; milli-

ciydi. O halde tüm bunları yapabilmeleri için ordudaki ulusçu / milliyetçi komutanların tasfiyesi gerekiyordu.

Önce bir kurnazlık yaptılar: Bir süre İttihat ve Terakki Hükümeti'yle çalıştılar. Ağır şartları onlara kabul ettirip, nüfuzlarını kırıp, bir daha iktidar olma olanağını ortadan kaldırmak için! Tam başarılı olamadılar. İçinde İttihatçıların bulunduğu İzzet Paşa Hükümeti'ne ağır şartları kabul ettiremediler; ancak bazı tavizler koparabildiler.

Bunlardan en önemlisi Mondros Ateşkes Antlaşmasıydı. İngilizler, savaşta Hamidiye zırhlısıyla olağanüstü başarılar kazanan Rauf (Orbay) Bey'in imzaya gelmesini özellikle istediler. Başarılı komutanları halkın gözünden düşürmek istiyorlardı. Sonra tutuklayacaklar, sürgüne göndereceklerdi. Hepsini adım adım yapacaklardı...

Darbe iddiasıyla başlayan tutuklamalar

İngilizler, İttihatçıları kolay kullanamayacaklarını anlayınca, sertleşme politikası güttüler. Bunda İttihatçılara kin duyan Sultan Vahdettin'in de etkisi vardı. Sultan Vahdettin, İngilizlerin tertiplediği gerici 31 Mart olayının (1909) hazırlayıcılarından Derviş Vahdeti'nin kurduğu

İngilizler biliyordu ki, Osmanlı siyasi yaşamında İttihatçılarla birlikte ordunun da büyük etkisi vardı. Ordunun siyasal düşüncesi belliydi; milliciydi. O halde tüm bunları yapabilmeleri için ordudaki ulusçu/milliyetçi komutanların tasfiyesi gerekiyordu.

İttihat-ı Muhammedi Cemiyeti'nin üyesiydi. Bir dönem perde arkasındaki ilişki artık açıkça ortadaydı. Vahdettin, İngilizlerin desteğiyle iktidarını güçlendireceğini ve düşman gördüğü ulusalcılardan tamamen kurtulacağını düşünüyordu. Bu nedenle İngilizleri de arkasına alarak ittihatçı hükümeti yıkıp, Tevfik Paşa Hükümeti'ni kurdu.

Şimdi sıra İttihatçıların cezaevlerine tıklmasındaydı. İngiliz ve Saray ittifakının elinde önemli bir gerekçe vardı: Savaş dönemindeki Ermeni ve Rum tehcirleri.

Tehcir kararının altında imzası olan-olmayan tüm İttihatçılar cezalandırılmalıydı. 2500 kişilik bir tutuklama listesi hazırlandı.

Ama önce... Meclis feshedildi. Basına sansür getirildi. Harp divanı kuruldu. Ve ardından gözaltılar, tutuklamalar başladı. Bunlar kısa sürede "cadı avına" dönüştü.

Yeniden kurulan liberaldinci ittifak partisi; Hürriyet ve İtilaf, daha çok kişiyi tutuklamadığı için hükümeti uyuşukla itham eden bildiri yayınladı. Bu partinin yayın organı Peyam, Sabah ve Alemdar gazeteler, daha çok ittihatçının tutuklanması için var gücüyle çalıştı. Sürekli hedef gösterdiler; İttihat ve Terakki'nin hemen kapatılmasını; partinin ileri gelenlerinin hemen tutuklanmasını istiyorlardı.

Tehcire izin veren Diyarbakır Valisi Dr. Reşid'in cezaevinden kaçması bu çevreleri daha da saldırganlaştırdı. Yaptıkları mitingle bu kaçışı protesto ettiler. Sonunda bu kaçışla ilgili inanılmaz bir iddiayı ortaya attılar:

Vahdettin, İngilizlerin desteğiyle iktidarını güçlendireceğini ve düşman gördüğü ulusalcılardan tamamen kurtulacağını düşünüyordu.

İttihatçılar darbe yapacak!

Vahdettin'in has Paşası Ömer Yaver Paşa, İstanbul'daki İngiliz Yarbay Murphy'e giderek, darbe olacağını aman İstanbul'dan ayrılmamalarını rica etti. Murphy, Osmanlı Paşasını gülerек dinledi. Zavallı Yaver Paşa bilmiyordu ki, bu iddianın ortaya atılmasını sağlayanlar İngilizlerdi.

Darbe iddiaları üzerine yeni bir tutuklama dalgası başladı; 30 kişi daha sorgusuz sualsiz cezaevine kondu. Milli Kongre'nin başkanı Dr. Esat (Işık) gibi saygın ulusalcılar gece yarısı

ları pijamaları, terlikleriyle evlerinden alındılar. İttihat ve Terakki'nin tüm mallarına el konuldu. Sonra sıra subaylara geldi. İngilizler savaş tutsaklarına eziyet ettikleri iddiasıyla 23 subayın hemen tutuklanmasını istedi.

Ordunun önde gelen isimleri tutuklanınca, İngilizler bu kez bazı kurumların “darbeyi planladıklarını” gündeme getirdi. Bunların başında Enver Paşa'nın kurduğu istihbarat örgütü Müselleh Müdafaa-i Milliye vardı. Savaş döneminde İngilizlere zorluklar yaşatan Osmanlı istihbarat örgütü küçültülüp etkisizleştirilerek Harbiye Nezareti'ne bağlandı.

Osmanlı'nın deniz kuvvetlerini güçlendirmek için kurulan Donanma Cemiyetleri Bahriye Nezaretlerine bağlandı. Jandarma, ordudan koparılarak Dahiliye Nazırlığı çatısı altına sokuldu.

İleride tehlikeli olacağı düşünülen genç mektepli subayların rütbeleri indirildi. Amaç, istifaya zorlamaktı. İttihatçılar döneminde emekli edilen alaylı subaylar tekrar orduya alındı. Etkin görevlere getirildi. Emekli askerlerin kurduğu Nıgahban Cemiyeti, basına verdikleri demeçlerde mektepli subaylara ağır hakaretler ettiler. Hukuk-u Beşer gazetesi mektepli subaylar için “haydut başları” başlığını bile atacak kadar ileri gitti.

İngilizler, Tetkik-i Hesabat ve Seyyiat Komisyonu kurularak, Harbiye Nezareti'nin kozmik odalarına girip tüm belgelerini didik didik ettirdi. Amaçları belliydi; orduyu küçültmek,

halk üzerindeki etkinliğini kırmak. Ordu'yu sadece iç güvenlik örgütü olarak polis, jandarma ve muhafız kıtalarını seviyesine getirmek istiyorlardı.

Bu arada İngilizler ile Fransızlar arasında Jandarmanın yönetimi kimin kontrolünde olacak tartışması çıktı. İnanması güç ama Saray'ın bırakın bunlara karşı çıkmasını, Vahdettin ve Damat Ferid Paşa ikilisi, ordu komutasını İngiliz subaylarına verme talebinde bile bulundular. İngilizler reddetti.

Güvenilir başsavcı aranıyor

Dönemin partisi Hürriyet ve İtilaf idi. Ülkenin dört köşesinde şubeler açan bu liberal-dinci ittifak partisi, artık hükümet olmak istiyordu. Ve nihayet, 4 mart 1919'da Damat Ferid Paşa başkanlığında hükümeti kurdular. Bu hükümete, İngiliz ajanı Hüseyin Hilmi'nin gazeteci dostlarıyla kurduğu Sosyalist Fırka da destek verdi!

Damat Ferid Paşa hükümetinin ilk yaptığı icraat, ulusalcıları yargılayan Divan-ı Harp mensuplarına yüksek maaş ödemek oldu.

Bu arada Divan-ı Harp'in üyeleri sürekli değişti. Damat Ferid Paşa, Takvim-i Vekayi gazetesine “güvenilir bir başsavcı bulmakta zorlandıklarını” açıkladı. Yeni hükümetle birlikte yandaş medyadaki “tutuklayın”, “kapatın”, “neden cezalandırmıyorsunuz” yayınlarında artış oldu.

Alemdar gibi yandaş gazeteler, “sehbalar bile bu adamlara layık değildir; kafalarının koparılması gerekir” diye yazdı. Liberal gazeteciler; Alemdar'da Refi Cevat (Ulunay), Peyam'da

Ali Kemal “daha ziyade şiddet” diye makaleler kaleme aldılar. “Bu adamlar için ölümden daha hafif ceza aklımıza gelmiyor” diye yazdılar. Kamuyu oluşturulduktan sonra istekleri yerine getirildi. Ermeni tehcirinde kusurlu bulunan Yozgat Mutasarrıf vekili Kemal Bey idam edildi.

Fakat umulmadık bir olay gerçekleşti; yandaş medyanın “cani” olarak gösterdiği Kemal Bey’in cenazesine onbinler katıldı. Hükümet cenazeye gidenler hakkında soruşturma açtı; içlerinde toplumun çeşitli katmanlarından; doktor, tıp öğrencisi, imam, subay, tekke şeyhinin de olduğu bazı kişiler tutuklandı. Üsküdar mevki kumandanı cenaze törenini dağıtmadığı için görevinden azledildi.

İdam edilen
Yozgat Mutasarrıfı
Kemal Bey

Eski defterler açılıyor

İngilizler gündemi hep sıcak tuttu. Tehcir ve darbe iddiaları gündemden düşünce hemen yenisi bulundu; “eski defterler” açıldı. Örneğin, intihar eden velihaht Yusuf İzzeddin Efendi’yi Enver Paşa’nın öldürttüğü iddia edildi! Adliye Nazırı Sıtkı Bey hemen soruşturma açtırdı. Bu olay sıcaklığını kaybedince hemen yeni bir gündem yaratıldı: Sultan II. Abdulhamid tahtan indirildiğinde, içinde 1 milyon liralık mücevher bulunan çanta kayıp olmuştu. Çantanın peşine düşüldü. Ayrıca Yıldız Sarayı’nı kimlerin yağma ettiği konusunda spekülasyonlar yapılmaya başlandı.

Partiler, gazeteler bu suni gündemlerle oyalanırken, İngilizler emellerini tek tek gerçekleştirdi. Kapitülasyonları yeniden uygulamaya koydu. Osmanlı

maliyesini tümüyle Duyun-u Umumiye’nin denetimine verdi.

İttihatçıların yerli sermaye oluşturmak için kurdurduğu milli şirketlerin bazılarını tasfiye etti; bazılarının müdürlüklerine liberal isimleri getirdi. Levant Limited gibi şirketler kurdular; Vickers, Metropolitan Carriage, British Trade Corporation gibi şirketleriyle Osmanlı pazarına daldılar. Şirketlerde Türkçe kullanma zorunluluğunu kaldırdılar. Türk bankalarına İngiliz denetçi gönderdiler. Denetleme işi bitinceye kadar bankaları kapattılar. Türk Milli Bankası’nı ele geçirdiler. Kendileri yeni bankalar kurdular. Hıristiyanlara ait “emval-i metruke” sayılarak satılan mallar gibi birçok konu gündeme getirildi.

Sultan Vahdettin o aralar Toros Tüneli’ne kafayı takmıştı. Tüneli yap-

mak için anlaşma yaptığı Alman ve Avusturyalılar kaçmıştı; “ah İngilizler şu tüneli bir yapsa” diyordu. Tünel yapıp bitirilince ne olacaksa?

Diğer yanda... Osmanlı münevverleri olan biteni seyrediyordu; şaşkındı. Kurtuluş “reçeteleri” arıyordu. Çoğu bağımsızlığın Batı eliyle gerçekleşeceğine inanıyordu! Kimi ABD’nin sö-

gizli planlar yapıyordu! Ve hep ekliyorlardı; “zaten bu barbar Türkler Ermenileri de katlettiler!” Bu gerekçe Batı basının en etkili propaganda silahıydı.

Sonra Yunanlılar İzmir’e çıktı. Batı basını yine Türkleri suçladı; “Türkler inatçı bir direnme gösterdi!” Peki İzmir işgali konusunda yandaş medya ne yazdı: “İngilizleri İstiyoruz.” Bu başlığı Alemdar gazetesi başyazarı Refii Cevat attı. Osmanlı’yı her türlü beladan kurtaran İngilizlerin, bu işgalden de İzmir’i kurtaracağına inanıyordu!

Tealii İslam Cemiyeti ise işgalin hemen sonrasına rastlayan Ramazan ayında, bazı memurların oruç yediğine, kimi kadınların tesettüre uymadığına dikkat çekip zabıtalardan daha uyanık olmasını istedi.

Saray ile Hükümet ise Paris Konferansı’na hangi bakanların gidip gitmeyeceği tartışmasını yaptı. Bu arada bir “anket” yayınlandı ve Müslüman halkın yüzde 60’ının İngiliz yönetimini istedikleri ortaya çıktı!

Memnun olmayan birileri vardı: Mustafa Kemal ve bir avuç arkadaşı. Samsun’a çıktılar. Onu kısa bir süre sonra Mehmet Akif gibi yurtseverler takip etti.

Şimdi Mehmet Akif hayatta olsaydı ve Türkiye’nin yaşadığı son yıllardaki olayları görsen ne söylerdi acaba?

“Hiç ders alınsa tarih tekerrür eder mi?” •

06.02.2010 Odatv

Sonra Yunanlılar İzmir’e çıktı. Batı basını yine Türkleri suçladı; “Türkler inatçı bir direnme gösterdi!” Peki İzmir işgali konusunda yandaş medya ne yazdı: “İngilizleri İstiyoruz.”

mürgeci olmadığına inanıp, Wilson Prensipleri Cemiyeti’ni kurdu. Kimi kurtuluşu İngilizlerin Osmanlı yönetimine el koymasında görüp İngiliz Muhipleri Cemiyeti’ni girdi. Halkına güvenen münevver sayısı parmakla sayılacak kadar azdı...

Tüm bunlar olurken İngilizler, Fransızlar, İtalyanlar ve Yunanlılar Osmanlı topraklarını işgal etti. Taktik hep aynıydı:

İngiliz basını, İzmir ve çevresinin uyduları Yunanistan tarafından ilhak edilmesi için yoğun bir “Barbar Türk” kampanyasına başladı. Bu yayınlara göre Türkler, Rumları yok etmek için

Rahmi Turan'ın

15.08.2011 Tarihli

Hürriyet Gazetesinde

Yayımlanan Yazısı

Bir "Güneydoğu gazisi" anlatıyor

Güneydoğu'da hemen her gün şehit veriyoruz. Önceki gün Şırnak'ta askeri araca yapılan kahpe saldırı ile bir yüzbaşı ve iki er şehit edildi. Çatışmalarda yaralanıp sakat kalanların sayısı çok fazla!

Bugün, o kanlı çatışmaların dehşetini yaşayan bir gazimizin yolladığı uzun mektubu (yorum yapmadan özetleyerek) okurlarımla paylaşmak istiyorum:

***

"Hava o kadar sıcaktır ki, beyninizdeki sıvının buharlaşıp uçtuğunu düşünürsünüz. Oluştığı anda kuruyup giden ter damlacıklarından geriye kalan tuzlar yüzünüzün ve hatta elbisenizin her yanını kaplamıştır. Avucunuzun içindeki ter, elinizdeki tüfeğinizin metal kısmını kayganlaştırır, silah avucunuzun içinde vıcık vıcık oynar. Önünüzde yürüyen adamın, ayağının kuru toprakla her temas edişinde çıkan

toz, ağzınızın kupkuru olmasına ve zor nefes almanıza sebep olur. Sırt çantanızın askı kayışlarının omuzlarınızda yarattığı ağırları, ancak saatler sonra çantayı sırtınızdan çıkardığınızda fark edersiniz. Yürüdüğünüz yerdeki her ağustos böceğinin sesini, dallardaki kuşları, yüzünüzün etrafında ürkütücü devriye uçuşları yapan arıların kanat seslerini, ağzınıza ve yüzünüze ya da küçük yaraların üzerine konmaya çalışan sineklerin vızıltılarını duyarsınız.

Sonra... Sonra birden tüm sesler kesilir, bıçağın dalı kestiği gibi... Kuşların sesleri, arıların ve sineklerin vızıltıları, hepsi bir anda biter. Gözlerinizi açtığınızda önünüzdeki arkadaşınızı değil, gökyüzünü

görürsünüz, yere düşmüş olduğunuzu anlamamız birkaç saniye sürer. Tek hissettiğiniz kesif bir barut ve yanık et kokusudur.

Arkadaşlarınızın bağırarak koştuğunu görür ama kulağınızdaki çınlama ve uğultudan, seslerini duyamazsınız. Sesleri yavaş yavaş duymaya başladığınızda ayağa kalkmaya çalışırsınız ama başaramazsınız... Ayağınız yoktur çünkü...

***

Acı olan daha sonra gördüklerinizdir... Televizyonlarda 'Açılımları' dinler, işbirlikçilere, Ali Kemâllere tanık olursunuz, Türk bayraklarının yakıldığını görürsünüz.

Yine birkaç saniye sonra arkadaşlarınızın sesleri arasında 'Mayın' kelimesini ayırt eder ve kalkmaya çalıştığınızda ayağınızdaki yoğun acıyı fark edersiniz. Ayağınız yoktur ama yine de ağrıdığını hissedersiniz. Ne olduğunu anlamak için baktığınızda ise parçalanmış pantolonunuzun ve kopmuş ayağınızın farkına varırsınız. İşte her şey, o anda başlar!

Avazınız çıktığı kadar bağırırsınız. Sonra nefesiniz biter. Sonra yeniden nefes alırsınız ve yeniden bağırmaya başlırsınız. Sonra yine nefesiniz biter ve yeniden, yeniden ve yine...

Yanınıza ilk gelen arkadaşınız size, 'Fazla bir şey yok, sadece küçük bir yara!' der. Ama sizarkadaşınız konuşurken de, helikopterle hastaneye götürülürken de artık ayağınızın olmadığını biliyorsunuzdur. Hep bir soru çınlar kafanızın içinde 'Neden ben, neden ben?'

Sonra uzun, ıstıraplı hastane günleri... Takma bacaklar... Artık yarım insansınız ama... Vatan sağ olsun yeter!

***

Acı olan daha sonra gördüklerinizdir... Televizyonlarda 'Açılımları' dinler, işbirlikçilere, Ali Kemâllere tanık olursunuz, Türk bayraklarının yakıldığını görürsünüz. Başına çuvallar geçirilip aşağılanarak elleri arkadan bağlanan Türk askerlerini görünce yüreğiniz burkulur.

Bu da yetmez, Türk askerlerinin kendi mahkemeleriniz tarafından çete diye suçlandığını, yargılandığını görürsünüz. Bu da yetmez, binlerce kişiyi katleden eli kanlı teröristlerin 'Ben bir şey yapmadım' demeleri esas kabul edilir, salıverilirler.

Siz yeniden vurulur, yeniden ölürsünüz her defasında...

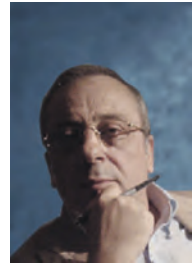
Sizi sakat bırakan ya da öldüren mayınları yerleştiren ellerin, ülkeye ihanet eden hainlerin serbest bırakıldığını görmek sizi derinden yaralar! Acılarınızı içinize akıtır yine de 'Vatan sağ olsun yeter!' dersiniz ama...

Vurulduğunuz vakit gövdenizden toprağa akan kanlar bu defa yüreğinizin derinliklerine akar!" •

Sadrazam
Keçecizade
Mehmed
Fuad Paşa'nın

OTOPSI

Cengiz Özakıncı

Siyasi Vasiyet- namesi

Siz Dışarıdan, Biz İçeriden..

Keçecizade Mehmet Fuad Paşa, Osmanlı toprağı olan Girit'in Yunanistan'a verilmesini isteyen Fransa'ya verdiği yanıtlarla anılır daha çok. Fransız diplomat sorar: "Osmanlı devletinin ne denli zayıfladığını görmüyor musunuz? Girit'i hangi güçle elinizde tutacaksınız; neyinize güveniyorsunuz?"

Fuad Paşa yanıtlar: "Devletimiz zayıflamış değildir. Güçlüdür. Öyle ki, üç yüz yıldır siz dışarıdan biz içeriden yıkmaya çalıştığımız halde bir türlü yıkamadık!"

Keçecizade
Mehmet Fuad Paşa

Fransız diplomat sorar: “Girit’i kaçsa satarsınız?”

Fuad Paşa yanıtlar: “Aldığımız fiyatta!” (Yani 25 yıl savaşıarak)

Yabancılarla yaptığı görüşmelerde, Osmanlı’nın güçlü olduğunu, kesinlikle yıkılmayacağını söyleyen Fuad Paşa, 6 yıl daha yaşasaydı, siz dışarıdan biz içeriden 300 yıldır yıkamadık dediği Osmanlı’nın 1875 yılındaki iflas ilanına tanık olacaktı. Biraz daha yaşasaydı, Girit’i savaşmadan terkettiğimize tanık olacaktı. Fuat Paşa, 1869’da bütün bunları göremeden öldü ve J. Lewis Farley, 1875 yılında Fuad Paşa’nın vasiyetnamesini İngilizceye çevirerek yayımladı. İngilizce çeviriden günümüz Türkçesine yapılan çeviriler de yayımlandı. (1) Vasiyetname’nin 1896’da Cenevre’de Mizan Matbaasında Osmanlı yazısıyla “Vasiyetname-i Siyasiye” adıyla basılmış Osmanlıca nüshası özel arşivimdedir. Osmanlıcası uzmanlar dışında anlaşıl-

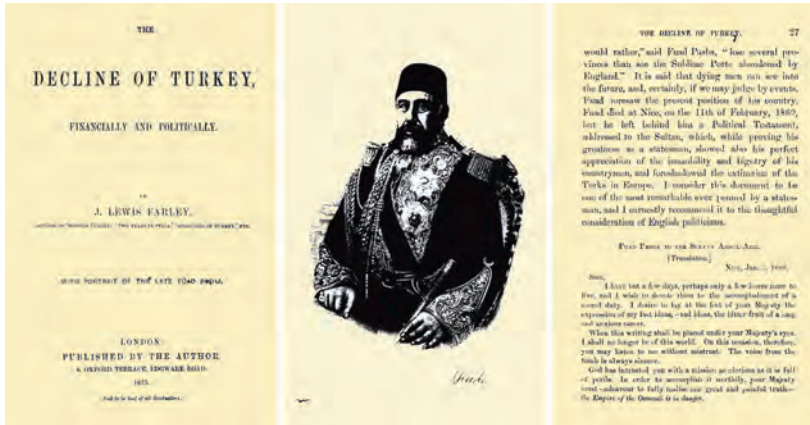
lamayacağı için, günümüz Türkçesine kimi yerde özgün metinden çevrimler katarak aktarıyorum. Fuad Paşa, ölüm döşeginden Sultan Abdülaziz’e özetle şöyle sesleniyor:

***

Padişahım,

Birkaç gün ve belki birkaç saatden ziyade ömrüm yoktur. Bu kalan müddeti de büyük ve mukaddes bir vazifenin ifasına hasır etmek, uzun yılların ve çok acı deneyimlerin semeresi olan son düşünce ve görüşlerimi dile getirerek ayaklarınız önüne sermek isterim. Elimdeki yazı gözgezdirmeniz için size sunulduğunda, ben bu âlemi terk etmiş olduğumdan, arz edeceğim konuları tam bir güven ile değerlendirebilirsiniz.

Mezar derinliklerinden yükselen ses, yalnızca sadakatten özü açar. Cenab-ı Hakk sizi onurlu olduğu kadar da tehlikeli olan bir görevle yüküm-

Keçecizade Mehmed Fuad Paşa’nın “Vasiyetname-i Siyasiye”sinin Batı’daki ilk yayını J. Lewis Farley’in 1875 yılında İngiltere’de yayınlanan “Decline Of Turkey” (Türkiye’nin İflası) adlı kitabıdır (solda). Kitabın ilk sayfasında Fuad Paşa’nın bir portresi basılıdır (ortada). Kitabın 27. sayfasında Vasiyetname’nin İngilizce çevirisi yer almaktadır (sağda)

Yurtsever geçinen kimi bilgisizler, sizi Osmanlı'nın geçmişteki gücünün eski yöntemlerle de diriltilebileceğine inandırmak isterler. **Bu, başışlanmaz bir yanlıştır.**

lendirmiştir. Bu görevi hakkıyla yerine getirmek için, acı ama önemli; Osmanlı Devleti'nin tehlikede olduğu gerçeğini mutlaka ayrıntılı biçimde düşünmelisiniz. Komşularımızın hızlı gelişmeleri ve atalarımızın akıllı erdirilemeyecek yanlıları, bugün şu son derece vahim durumda bulunmamıza yol açmakla, böyle korkunç bir tehlikeden korunmak için, Zat-ı Şahanenizin geçmişle ilgili keserek, bizi yeni gelişme ufuklarına yöneltmeniz zorunludur.

Yurtsever geçinen kimi bilgisizler, sizi Osmanlı'nın geçmişteki gücünün eski yöntemlerle de diriltilebileceğine inandırmak isterler. Bu, başışlanmaz bir yanlıştır. Gerçi komşularımız, atalarımızın zamanındaki durumda bulunsalardı, eski yol ve yöntemlerimiz, Zat-ı Şahanenizin bütün Avrupa'ya sözünü dinletebilmesine yeterdi.

Ne yazık ki komşularımız bundan iki yüzyıl önceki durumlarından pek çok ileri gidip, gelişmişler ve hepsi de bizi geride bırakmışlardır. Gerçi biz de ilerledik; şu anda hükümetimiz atalarımızinkinden daha fazla kaynağa sahip ve gelişmeye açıktır; ancak, eskiye oranla bu görelî üstünlük, yüzyılımızın gereksinimleri karşısında hiç hükmünde kalır. Bugünkü günde Av-

rupa'da söz sahibi olarak yaşayabilmemiz için gereken şey, sizden öncekilerin düzeyini tutturmak ya da onlardan ileri gitmek değil, gelişme yolunda şimdiki komşularımı-

za yetişmek ve onlarla bu yolda onurla yarışmaktır. Düşüncemi gereğince açıklayabilmek için şöyle söyleyeyim: Oyalanmaların gecikmelerin neden olduğu çöküşten kurtulabilmemiz; İngiltere kadar paraya, Fransa kadar bilgi aydınlığına ve Rusya kadar aske-re sahip olmamıza bağlıdır. Bizim için artık önemli olan Avrupa'nın öteki ülkeleri ölçüsünde ileriye gitmektir. Görkemli ülkeniz, herhangi bir Avrupa devletinden daha ileriye gitmemizi sağlayacak bütün gerekli unsurlara sahiptir. Ama böyle ilerlemek için bütün siyasi ve idari kurumlarımızı değiştirmek mutlaka gereklidir.

Geçmiş yıllarda yararları görül-müş birçok yasa ve düzenlemeler, bugünkü durumumuzda toplum için zararlı olmaktadır. Yaradılıştan kendini aşmak eğiliminde olan insan, kendi eserini kusursuzlaştırmak üzere sürekli çabalamak ihtiyacıdadır. Ne mutlu ki insan doğasının şu belirttiğim özelliği, **Müslümanlık dininin özülle tam bir uyum içerisindedir. Çünkü dinimiz dünyanın ilerlemesini ve insanlığın kusursuzlaşmasını amaçlayan bütün ilkeleri içermektedir. Toplumumuzun gelişme yolunda ilerlemesini İslamiyet adına engellemeye kalkışanlar, Müslümanlıktan hiç pay almamış, anlayışsız, bilinçsiz**

cahillerdir. Bütün öteki dinler insan kafasının gelişmesini engelleyici bir yığın katı inançlarla ve değiştirilmez kurallar ile bağlıdır. Gizemli perdeler ve “Kilisenin Yanılmazlığı” kavramı gibi bukağılardan arınmış olmakla, yalnız İslâmlık, bize aklımızı iyi kullanıp dünyanın gelişimi yolunda ilerlememizi buyurmakta ve değil Arabistan’da ve Müslüman ülkelerde, dahası yabancı yerlerde, Çin’de, dünyanın en ırak köşelerinde bile bilim ve beceri ışığını aramaya bizi yönleltmektedir.

İslam’ın buyurduğu “ilim”, başkalarının öğrettiği “bilim”den başkadır sanılmasın. Bilim kesinlikte tektir; akıl ve kavrayış dünyasını her yerde aynı güneş ısıtır ve ısıtır. Ve madem bizim inançlarımızca İslâmlık, evrensel gerçekçilik ve bilginin bir ifadesidir; öyleyse ister putperestler ister Müslümanlar arasında, ister Medine’-

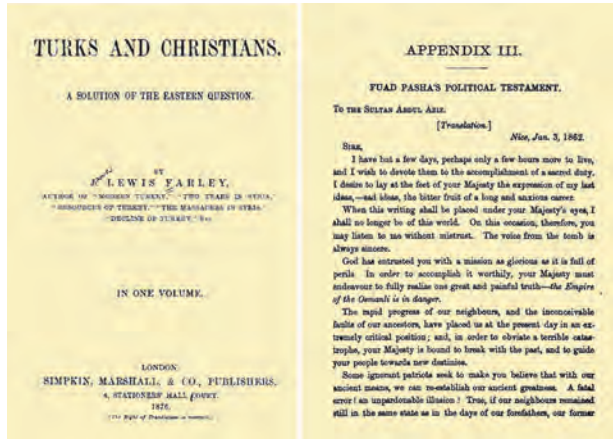
de, ister Paris’te, nerede bulunmuş olursa olsun, yararlı bir buluş, yeni bir bilgi kaynağı, her zaman İslâm’a aittir. Dolayısıyla, Avrupa’nın buluşu olan yeni yasa ve gelişme araçlarını bizim de benimsememize bir engel görülemez. Dinimizi gerçek özünü kavrayacak derecede iyi bilirim. Bilincim

de dile getirdiğim düşünceleri tartacak ölçüde açıktır.

Evrenin Mutlak Hâkimi’nin kutsal huzuruna çıkmak üzere ölümlü dünyayı terk etmekte olduğum bir zamanda, padişahıma, ülkeme ve dinime karşı nankörlük etmeye kalkışmayacağım apaçıktır. Bu bakımdan, sözlerime güveniniz:

Avrupa’dan örnek aldığımız kurumların hiçbirinde dinimizin özüne aykırı görülebilecek herhangi bir yan katiyen yoktur. Sizi yeminle temin ederim ki, herhangi bir devletin artık Avrupa’da varlığını sürdürebilmesi için gerekli ve zorunlu olan bu önemli kurumları İslâmlığın güvenliği için bir an önce mutlaka benimsemeliyiz.

Şunu da yeminle eklerim ki, Devlet’inizin yönetimini bu doğrultuda değiştirerek düzenlemekle dinimizin

Keçecizade Mehmed Fuad Paşa'nın "Vasiyetname-i Siyasiye"si, Batı'daki ikinci kez yine J. Lewis Farley'in 1876'da İngiltere'de "Turks And Christians: A Solution Of The Eastern Question" adlı kitabın yayınlanmıştır (solda). Vasiyetname kitabın 235. sayfasında yer almaktadır (sağda).

Avrupa'dan örnek aldığımız kurumların hiçbirinde dinimizin özüne aykırı görülebilecek herhangi bir yan katiben yoktur. Sizi yeminle temin ederim ki, herhangi bir devletin artık Avrupa'da varlığını sürdürebilmesi için gerekli ve zorunlu olan bu önemli kurumları İslâmlığın güvenliği için bir an önce mutlaka benimsemeliyiz.

kutsallığına aykırı bir şey yapmış olmayacağımız bir yana, bütün Müslümanlara şimdiye kadar en şanlı atalarımızın düşlerinde bile akıllarından geçmemiş, en yasal ve adaletli, en övgüye yaraşır ve onurlu bir hizmette bulunmuş olacaksınız. Böyle yeniden dirilmek gibi büyük bir iş, bir çok sorunu içerir. Bunlar üstünde ayrıntılı olarak durmaya ne gücüm ne de yaşamak için kalan zamanım yeter. Ama kendisiyle dost ve kardeş olarak yaşadığım büyük bir adam, şu anda sizin yanınızdadır. Cenab-ı Hakk onu size bağışlasın! O, Osmanlı Devleti'nin güvenlik ve kalkınmasını sağlayacak yolları herkesten iyi bilir.

Ben, Zat-ı Hümayununuz'a, önce onun sayısız deneyimlerinden kaynaklanan olgun bilgi ve dirayetine başvurup emin olmadan hiçbir öneri ve öğütte bulunmamışımdır. Sizden rica ediyorum, Efendim, ondan güveninizi esirgemeyiniz. Güveniniz mutlak olsun, çünkü büyük nazırların devlet işlerindeki üstün başarıları, büyük

hükümdarların kesin güveniyle gerçekleşir. Zat-ı Şahane'niz'e vermeye kalkıştığım öğüt o sadık bendeleriniz Devlet'in ihtiyacı olan hizmetleri yerine getirirken, eşsiz yeteneklerinin cahil meslektaşlarca sekteye uğratılmasına fırsat vermemenizdir. Onun emek ve çabalarına

en çok zararı dokunacak şey, kendisini anlamaktan aciz birtakım adamlarla beraber çalışmak zorunluluğunda kalması olacaktır.

Simdi de dış ilişkilerimiz hakkında bir iki söz söylemek isterim:

Esas bu konuda devletimizin işi büsbütün güçtür. Düşmanlarımızı kendi başımıza uzaklaştırmaya iktidarımız yetmediğinden, dışarıdan dost ve müttefik aramağa mecburuz. Düşmanlarımızın haksız ve kasıtlı birçok çıkarlarının ağır baskısı altında tarifi imkansız bir zor yere sıkıştık. Haklarımızın en önemsizini bile korumak için atalarımızın ülkeler fethine sarf ettiklerinden fazla güç, beceri ve cesaret göstermemiz gerekiyor.

İngiltere; yabancı müttefiklerimiz içinde en önemlisidir. Dış politika ve dostluğu, siyasî kurumları ölçüsünde sağlamdır. İngiltere'nin bize çok büyük hizmet ve yardımları dokunduğu

gibi, bundan böyle yapacağı yardımlardan da vazgeçemeyiz. Her ne olursa olsun, dünyanın en sabırlı ve metin milleti olan İngilizler, bizim en önde gelen ve en son vazgeçeceğimiz müttefiklerimiz olacaktır. Bendenizce, Bab-ı Âli'yi İngiltere'nin dostluğundan mahrum görmektense birkaç vilayetimizi elden çıkmış görmek daha iyidir.

Fransa; son derece iyi idare etmeye zorunlu olduğumuz bir müttefiktir. Bu zorunluluk, Fransa'nın etkin desteğini sağlamaktan çok, varlığımızın devamını tehlikeye koyabilecek iktidara sahip bulunmasındandır.

Bu şövalye ruhlu millette duygusallık ince hesaptan fazla olduğundan, düşmanlarında bile olsa, gelişme isteği taşıyan ve büyük fikirlere karşı sevgi ve saygı duyarlar. Bu gönlü yüce insanların dostluğunu korumak için onların fikirlerinden geri kalmayarak, hem hayal güçlerine hem de ruhlarına hitab eden gelişme girişimlerinde bulunulmalı. Fransa, hakkımızdaki olumlu görüş ve umutların boşa çıktığını gördüğü gün, bizi zararlı çıkartacak ve sonumuza sebep olacak birtakım düzenlemelere bizzat kalkışacaktır.

Avusturya; Avrupa'daki özel çıkarları yüzünden düştüğü güç durum karşısında Doğu siyasetinde ölçülü davranmak zorunda kalmıştır. Kırım Savaşı sırasında işlediği büyük hatanın ve Almanya'dan sürülüp çıkarılmasının sonucunda, kendisine yöneltilcek tedbirlerin bundan böyle Kuzey'den geleceğini görmektedir. Aynı tehlike

hiç kuşkusuz bizi de tehdit ettiğinden, Viyana'ca akıllı ve uzak görüşlü bir politika izlendiği sürece Avusturya, Bâb-ı Âli'nin doğal bir müttefiki olarak kalacaktır. Bir yüzyıldan aşkın Doğu'da asayiş ihlâl edip duran bu büyük bir tehlikenin tam olarak ortadan kaldırılması, Bâb-ı Âli ile Avusturya'nın ittifakı ve bu ittifakın da bütün Batılı müttefiklerimizce desteklenmesine bağlıdır.

Prusya; şimdiye kadar Doğu sorunlarına karşı kayıtsız durmuşsa da, Alman Birliği'ni gerçekleştirme siyaseti gereğince bizi feda edivermesi hiç de olanak dışı değildir. Ama bu birliği bir kez sağladıktan sonra, Almanya'nın kendisinin de en az öteki büyük Avrupa devletleri ölçüsünde Doğu Sorunu'yla ilgili çıkarları olduğunu anlamakta gecikmeyeceği muhakkaktır.

Yine de Cenab-ı Hak muhafaza buyursun, Almanya, Avusturya topraklarını Avrupa vilayetlerimize düşmanlarımızın el koymasına göz yummak karşılığında zapt etmiş olmasın.

Rusya; devletimizin ısrarlı düşmanıdır. Rusya'nın Doğu'ya doğru yayılması Moskova'nın kaderinin kaçınılmaz bir yasası. Bendeniz de bir Rus nazırı olsam, İstanbul'u zapt için dünyayı altüst ederdim. Dolayısıyla, Rusya'nın saldırgan hareketleri karşısında ne şaşkınlığa düşmeli ne de şikâyetçi olmalıyız. Bugün aleyhimize ilerliyorsa, bu *-aradaki biçimsel ayrılığa rağmen-* bir zamanlar bizim Bizans'a karşı hareketimize benzer. Bu bakımdan, Moskova istilâsına karşı salt mevcut

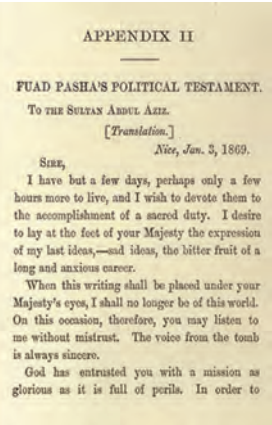
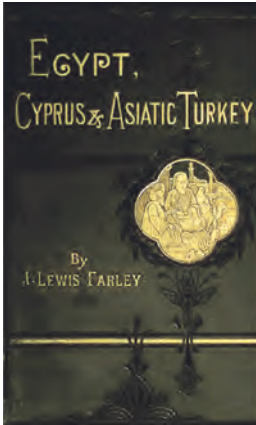
haklarımıza dayanmaya kalkmak çocukça bir iş olur, bize gerekli olan hak, kuvvettir. Yeniden canlandırma-ya boşuna çabalayacağımız eski, tarihî kuvvetimiz değil, fakat çağdaş bilim ve fikirlerin bütün Avrupa halklarına bahşettiği o dayanılmaz kuvvettir.

Büyük Petro'dan beri Rusya büyük bir gelişme gösterdi, yakında demiryolları sayesinde gücü bir kat daha artacak. Ama beni en çok ürküten şey, Rusya'nın yayılcı siyasetine karşı Avrupa'da kitlelerin giderek takındığı teslimiyet ve umursamazlık havasıdır.

tir. Bu bakımdan Haşmetmeab, silahlı kuvvetlerimizi düzenlemeye aralıksız gayret göstermelisiniz.

Belki müttefiklerimiz yardımımıza zamanında yetişebilmek için serbest bulunamazlar; Avrupa'da bir iç mücadele, ya da Rusya'da bir Bismarck'ın ortaya çıkması, dünyanın çehresini değiştirebilir.

Bütün devletlerin işleyebilecekleri bir çok budalaca hata düşünebiliyorum; hatta böyle hatalar işlemek bir bakıma onların hakkıdır. Ama dünyanın en korkunç baskı düzeninin, yüz

J. Lewis Farley, 1878'de İngiltere'de "Egypt, Cyprus And Asiatic Turkey" (Mısır, Kıbrıs ve Anadolu Türkiyesi) adlı kitabında (solda), Keçecizade Mehmed Fuad Paşa'nın "Vasiyet-i Siyasiye"sinin İngilizce çevirisini üçüncü kez yayınlamıştır (sağda).

Orta Asya olayları karşısında İngiltere'nin kayıtsızlığı beni hem şaşırıyor, hem de korkutuyor. Ama beni daha da telâşlandıran husus, Kafkas İsyanı'nın bastırılmasıyla Rusya'nın durumunda ortaya çıkan değişikliktir. Hiç kuşku kalmadı; ilerde bir çatışma koptuğunda Rusların en şiddetli saldırıları Anadolu üstüne yönelecek-

milyar barbarın başına geçip, onları uygarlığın bütün imkânlarıyla silahlendirilerek, her adımda Fransa genişliğinde iller ve ülkeler yutmasına ve bir yandan Asya'yı silahlarıyla kuşatıp, öte yandan Panslavizm aracılığıyla Avrupa'yı sinsininsin zayıflatırken, barış sevgisi namına giriştiği protestolarla ve artık gerçekten yeni fetihlere

kalkışmayacağına dair verdiği kesin karar ve sözlerle ileriye atılmasına, son derece garip bir kayıtsızlıkla göz yuman devletlerin, hangi ince akla hizmet ettiklerini itiraf ederim ki tam olarak anlayabilmiş değilim.

İran; sürekli kargaşalık içinde Şîlik taassubu pençesinde bulunan bu ülkenin hükümeti, her zaman bizim düşmanlarımızla birlik ve anlaşma halinde olmuştur.

PUNCH OR THE LONDON CHARIVARI.—July 30, 1867.

THE ILLUSTRIOUS CONVALESCENT.

MR. BUL. "YOU A SICK MAN! HA! HA—I KNOW MY CRIMBAN DOCTORS WOULD HEF YOU UP, AND THIS VINT WILL DO YOU ALL THE GOOD IN THE WORLD!"

Keçecizade Mehmed Fuad Paşa, Osmanlı tarihinde bir Padişahın Avrupa gezisine çıkmasını sağlayan ilk devlet adamıdır. Sultan Abdülaziz, Fuad Paşa'nın çabaları sonunda Avrupa gezisine çıkmayı kabul etmiştir. İngiliz Punch dergisinde yayınlanan desen, Abdülaziz'in 1867 İngiltere gezisi sırasında yayımlanmıştır.

Kırım Savaşı sırasında dahi Rusya'yla anlaşıp, amaç birliği yaptı. Düşmanca hesaplarını gerçekleştirememesi, Batı'nın ihtiyatlı ve uyanık diplomasisi sayesinde. Bugünkü günde Şah hükümeti Petersburg kabinesinin dümen suyundadır. Bâb-ı Âli, bir yerde meşgul olmadığı sürece acz ve bilgisizlik içinde bulunan ve kendi başına bir işe kalkışamayacak olan itibarsız İran hükümeti bizimle dalaşmaya cesaret edemez. Ne var ki, Rusya ile ilk

çatışmamızda, bütün tedbirli ve daha önemlisi, kör kıskançlığı yüzünden, bu uzlaşmaz düşmanlarımız sırasında yerini alacaktır. Bereket versin, Bâb-ı Âli, maddî kaynaklarına ek olarak, böyle barbar bir istibdadın altında ezilen, bir sürü hükümet buhranlarıyla karşı karşıya ve her yandan Sünnî'lerle çevrilmiş bulunan bir ülkeye haddini aştırmayacak manevî imkânlarla da sahiptir. Bu konudaki çıkarlarımızı etkileyen, ama tamamıyla ihmal etmiş olduğumuz birçok karmaşık sorun var. Bunlar hakkında yalnız Âli Paşa, Zat-ı Şahanezimize bilgi verebilir.

Yunanistan'ı da unutmayalım: Vakıa Yunan devleti haddi zatında bir şey demek değilse de bir hasım devlet elinde kuv-

vetli bir fesat aleti olabilir. Avrupalı şairler, bu krallık hülyasına yattıkları türkülerle bundan iki bin yıl önce yok olmuş bir ulusu yeniden canlandırma-yı umdular. Homer ve Aristo'nun ülkesini canlandıralım derken, sadece bir anarşi, fesat ve haydutluk ocağı tutuşturmuş ol-dular. Bâb-ı Ali, Rumlar arasında dirayetli memur-lar bulabilir, ama Yunan-lılık ruhu, özünde her zaman bizim davamıza düşman kalacaktır. Şanlı bir tarihin anıları, bizim bugünkü Rumlarımızla arasında yüzyıllarca sür-müş, yozlaşmışlık, bilgi-sizlik ve asalaklık da olsa, bu bencil ırkın içinde da-

ha uzun bir zaman eski Doğu Roma İmparatorluğu'nu her türlü cambazlık kurma umudunu yaşatacaktır; o İmparatorluk ki, Yunanlıların elinde Bizans İmparatorluğu; ya da pek yarışan diğer adıyla, "Aşağı İmparatorluk" derekesi-ne düşmüştür. Bu içten pazarlıklı ve gazezkar ulusun girişimlerine en etkin güvencemiz, Yunanların insanı tiksindiren boş gurur ve kendini beğenmiş-liği karşısında Doğulu bütün ırkların giderek artan bir nefret duymalarıdır.

Bizim izlememiz gereken siya-set, Rumları öteki Hıristiyan tebaamızdan mümkün olduğun-ca yalıtılmaya çalışmaktır. Katolik papazların ya da Rusların kucacağına itmemek kaydıyla, Bulgarları Rum kilisesinin nüfuzundan sıyırmak özel-likle önemlidir. Bâb-ı Âli, Ermenilerin

Rus Ortodoks Kilisesi'ne katılmaları yolunda çevrilen dolaplara katiyen izin vermemelidir. İnsanları din adamlarının etkisinden sıyrarak birbirleri ile daha uyumlu ilişkiler kurmalarını mümkün kılan felsefi düşüncelerin

İçişlerimize gelince: Bütün çabalarımızı şu tek amaca, ülkemizde yaşayan çeşitli halkları kaynaştırmaya yöneltmek zorundayız. Bu kaynaşma gerçekleşmeksizin Osmanlı Devleti'nin sürdürülmesi bana gerçekten olanaksız görünmektedir.

Hıristiyan tebaamız arasında gelişmesini teşvik etmek de yararlı olabilir.

Ama hemen belirtmeliyim ki, bizim için en basiretli siyaset, hiç kuşkusuz, devleti ne olursa olsun bütün dinî sorunların üstünde tutmaktır.

İçişlerimize gelince: Bütün çabalarımızı şu tek amaca, ülkemizde yaşayan çeşitli halkları kaynaştırmaya yöneltmek zorundayız. Bu kaynaşma gerçekleşmeksizin Osmanlı Devleti'nin sürdürülmesi bana gerçekten olanaksız görünmektedir. Bundan böyle, bu büyük Devlet'i ne olursa olsun bütün dinî sorunların üstünde tutmak gerekmektedir.

Güçlü bir Almanya, kırk milyon nüfuslu Fransa, coğrafi konumu itibariyle sağlam bir güvenlik içindeki İngiltere, bütün bu büyük milletler

daha uzun süre varlıklarını kendi başlarına etkin ve yararlı bir şekilde sürdürebilirler. Ama bir Karadağ ya da Sırp Prenslüğü, veya bir Ermenistan Krallığı, ne kendilerine ne de hiç kimseye yararı dokunmayan, insanlığın gelişmesine zararlı ve dünya barışını tehdit eden anlamsız devletçikler, in-

sanoğlunun eski çırpınışlarının zavallı kalıntıları ve yeni fetihler için kaçınılmaz birer av olmaktan öte geçemezler. Çağdaş devletlerin yapılanmasında kalıcı tek yaklaşım, büyük birlikler oluşturmaktır. Bu bakımdan, **bizim Devlet'imizin de çöküşünü önleyecek biricik yol, onu, bütün**

insan unsurlarımızı ırk ve din ayrımı gözetmeksizin kucaklayan, geniş ve sağlam bir temel üstünde yeniden bina etmektir. İşte bu noktada önemli güçlüklerle karşılaşyoruz. Hıristiyan halklarımız, kendilerini bize bağımlı kılan bağlardan birdenbire kurtulmuş olmakla eski efendilerinin yerine geçmeye pek hazır görünmekteler. Özellikle Ermeniler saldırgan bir tutum takındılar. Heyecanlarını yatıştırmak için, içlerinde Devlet'imizin birlikçi ilkelerini içtenlikle benimseyecek olanlarına kamu hizmetlerini açmaktan başka çare yoktur. Bizim bütün Hıristiyanlarımızın genellikle biri mane-

Sultan Abdülaziz, 1867 İngiltere gezisi sırasında, İngiltere Kraliçesi tarafından ağırlandığı gemide, Keçecizade Mehmed Fuad Paşa ile birlikte... Kraliçe, bu gemide yapılan törenle, Abdülaziz'in Hıristiyan Saint George Garter Şövalyeleri Tarikatına giriş törenini gerçekleştirmiştir. İngilizler, İslam Halifesi olan bir Osmanlı Padişahını Hıristiyan tarikatına sokma becerisini yıllarca unutmamışlar ve William Barnes Wollen'in 1881'de yaptığı bir gravürle bu olayı unutulmaz kılmışlardır.

vî, öteki siyasî, iki ayrı dini vardır. Bunlardan manevî olanı hükümetimizi hiçbir şekilde ilgilendirmemelidir. Ama siyasî dinleriyle ilgili her husus yakından izlenmelidir, çünkü bunlar varlığımızla bağdaşmayan, birçok görüşü içermektedir. Bir Paşa'nın Allah'a Musa'nın koyduğu kurallar çerçevesinde ya da Hıristiyanlık usulünce tapınması olgusu, onun hizmetlerinden, bilgi ve becerisinden kendimizi mahrum etmemizi hiç gerektirmez. Ama aynı Paşa, ülkemizin birliğini aklından çıkarıp, Bizans imparatorluğu hülyalarına kapılır, ya da bir Kilikya Krallığı

Devlet ve ülkenin herkesin eşitliğine dayandırılan birliği; bendenizce, bütün kamu görevlilerinden beklenilmesi gereken tek değişmez kural, tek değişmez inanç budur.

kurulması emeline koşulursa, o zaman sadık bir memur olmaktan çıkar ve yerinden alınması zorunlu olur. Devlet ve ülkenin herkesin eşitliğine dayandırılan birliği; bendenizce, bütün kamu görevlilerinden beklenilmesi gereken tek değişmez kural, tek değişmez inanç budur. Bu bereketli ülkenin ürünlerini hakkıyla devşirebilmek için, Zat-ı Şahaneniz, her şeyden önce adalet çarkının yeniden düzenlenip iyileştirilmesine himmet buyurmalısınız. Güç, fakat bir an önce girişmeyi gerektiren kaçınılmaz bir iş. Bütün vatandaşların can ve mal güvenliği yasal güvence altına alındıktan sonra

Hükümet-i Seniyye'nizin vazgeçilmez bir görev sayması gereken ilk önlem; yollarımızın yapımıdır. Avrupa ülkeleri kadar demiryollarına sahip olduğumuz gün, Zât-ı Hümayununuz dünyanın en önde gelen bir devletinin başında olmuştur olacaktır.

Bunlardan başka, önemini tariften aciz kaldığımız bir sorun daha var: Kamu Eğitimi, yani toplumsal gelişmenin biricik esası ve her maddi ve manevî büyüklüğün tükenmez kaynağı. Ordu, donanma, devlet yönetimi, hep aynı soruna bağlı.

Bu esas temel atılmış olmasızın, ilerisi için ne güç kazanmak, ne bağımsızlık, ne hükümet, ne de bir gelecek düşünmüyorum. Dinimizin son derece aydınlık, yol gösterici özüne rağmen, bizde genel eğitim çeşitli sebeplerden çok geri kaldı. Sayısız medreselerimiz ve bunların

bir işe yaramadan kullanıp durdukları nice kaynak, esaslı bir millî eğitim düzeni kurabilmeliğimiz için gerekli malzemeyi bize sağlıyor. Eğer bu güzel düşünceyi ben kendim bir türlü uygulamaya geçiremediysem, araya birçok talihsiz olayın karışıp, durmuş olmasındandır. Bu girişimi benim yerime gelecek olanlara vasiyet ederim; daha yararlı ve onurlu olacak bir başka girişim düşünmeleri mümkün değildir.

Yukarıdan beri arz eylediğim mülahazatdan dolayı din kardeşlerimin çoğunun bana mübalatsızlık isnadıyla arkamdan ta'n ve teşnia edeceklerini biliyorum. Onlar benim ne efkarımı

ve ne de lisanımı anlayabilecek bir halde bulunmadıklarından bence mazurdurlar. Fakat, korkarım ki, bir gün; **“Bana kafir diyenin kendüde iman olsa. Dinime ta’n edecek bari Müslüman olsa”** beytinin sırrı hikmedi zahir ve bu yolda bana ta’n endaz olan cahil sofulardan ziyade müslüman mütedeyyin olduğumu ve İslam’ın selameti uğruna fedayı can edenlerde bile kulunuz kadar çalışmış kimse olmadığı ve eğer iş onlara kalsa bizi mutlaka tehlikeye götüreceklerinde şübhe olmadığı ortaya çıkar ise de korkum bu ki o zaman iş işten geçmiş olmaya...

Dinî ve beşerî bütün kurumlar için geçerli olan birinci yasa, kendini koruma yasasıdır. Giriştiğimiz bütün ıslahat hareketlerinde bendeniz İslâm’ın korunmasından başka neye hizmet etmeye çabaladım? Ne var ki, kurtuluşu geçmiş önyargılara körü körüne boyun eğmek yerine, bizzat Cenab-ı Hakk’ın İslâm önünde ve yeryüzünün bütün ulusları önünde açtığı aydınlık yollarda aradım.

Zayıf ve titreyen elim artık daha fazla devam etmeme izin vermiyor. Sözlerimi tamamlarken, bütün insanca zaafımları çerçevesinde gücü yettiğince iyiyi gerçekleştirilmeye çalışmış ve insan kardeşlerini her zaman sevmiş olup, artık sorumluluklarının yükü altında çökerek, vicdanı rahat, dünyayı tam bir teslimiyetle mümin muvahhid olarak terk ederken, bu sadık bendenin ölüm döşegindeki son sözlerini dikkate almak tenezzülünde bulunmanızı istirham ederim.

Fuad 3 Ocak 1869, Nis 3

***

“Vasiyetname-i Siyasiye”nin ayrıntılı değerlendirmesine girişmek yüzlerce sayfayı bulacağından; şimdilik en göze çarpan bir kaç yönü üzerinde duracağım:

1- “Vasiyetmane-i Siyasiye”de en sağlam dost olarak değerlendirilen İngiltere, Fuad Paşa’nın ölümünden yedi yıl sonra, Osmanlı’nın en büyük düşmanı olup çıkmıştır. Bu nedendir ki Abdülaziz, Rusya ile ittifaka yönelmiştir.

2- “Vasiyetmane-i Siyasiye”de Osmanlı’nın dış borçlarından hiç söz edilmemiştir.

Oysa, Fuad Paşa’nın ölümünden altı yıl gibi kısa bir süre sonra, Abdülaziz, Osmanlı’nın tüm gelirleri dış borç faizini bile ödemeye yetmediğinden dolayı, devletin iflasını ilan etmiştir.

3- “Vasiyetname-i Siyasiye”de kapitülasyonlardan hiç söz edilmemektedir.

Oysa, yerli sanayi oluşumunu baltalayarak Osmanlı’yı iflasa sürükleyen en önemli sorun, kapitülasyonlardır. Ölüm döşeginde yazılan bir “Vasiyetname-i Siyasiye”de bu gibi canalıcı konulara değinilmemesi, bu konularda çözüm önerilerinde bulunulmaması, size de ilginç gelmiyor mu? •

cengizozakinci@butundunya.com.tr

Konu ile ilgili kaynaklar internet sitemizdedir

Cengiz Özakıncı’nın Özel Arşivinden: ►

1) Jöntürk Mizancı Murad Bey’in 1314 (1896) yılında Cenevre’de Mizan Matbaasında Osmanlıca olarak yayınladığı “Vasiyetname-i Siyasiye”nin birinci sayfası.

[Vasiyetname-i Siyasiye /Birinci Tabı /Cenova/(Mizan) Matbaasında Tab Olunmuştur / 1314]

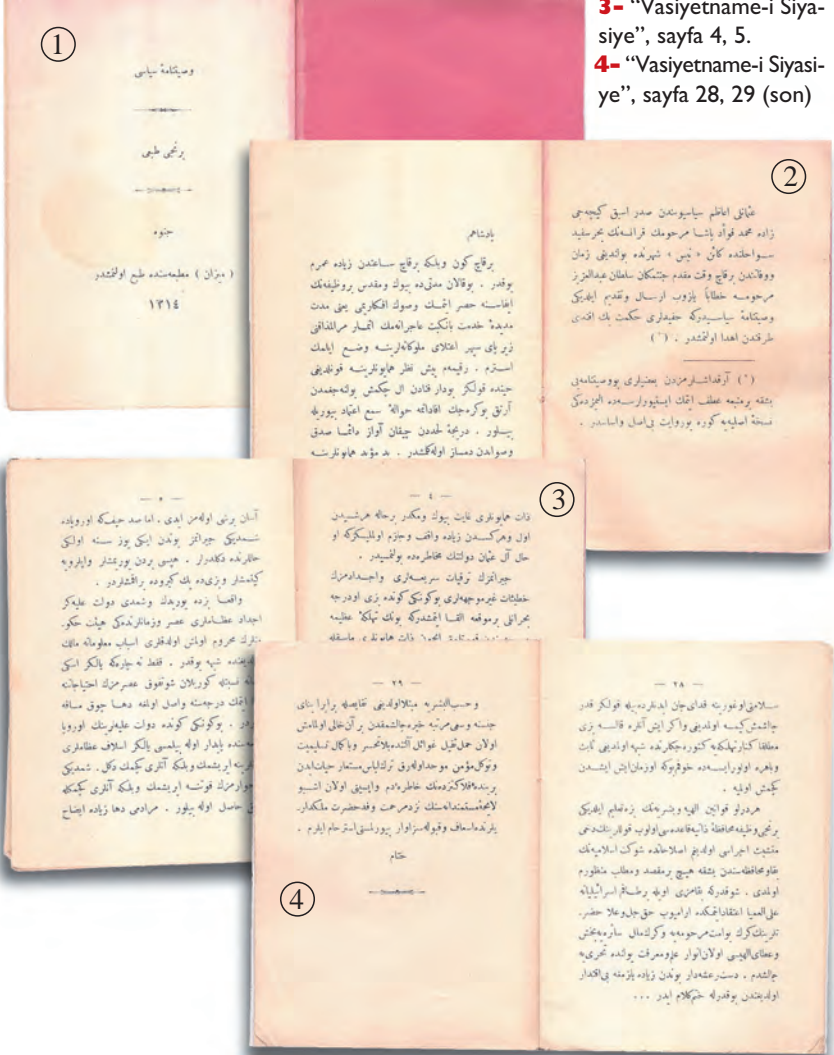
2- “Vasiyetname-i Siyasiye”, sayfa 2, 3: [Osmanlı Azam-ı Siyasisesinden Sadr-ı Sabık Keçeci Zade Mehmed Fuad Paşa merhumun Fransa'nın bahr-i sefid sevahilinde kain “Nis” şehrinde bulunduğu zaman

ve vefatından birkaç vakit mukaddem Cen-netmekan Sultan Abdülaziz merhuma hitaben yazub irsal ve takdim eylediği vasiyetname-i siyasidir ki hafiydleri Hikmet Bey Efendi tarafından ihda olunmuştur. (*)

Arkadaşlarımızdan bazıları bu vasiyetnameyi başka bir menbaa atıf etmek istiyorlarsa da elimizdeki nüsha-l asliyeye göre bu rivayet biasl ve esasdır.

3- “Vasiyetname-i Siyasiye”, sayfa 4, 5.

4- “Vasiyetname-i Siyasiye”, sayfa 28, 29 (son)

FIRÇALAYARAK

Serdar Günbilen

SABAHA ÇAY DÖKÜLMESİN Mİ CÜBBEYE?
EMEKLİ OLUNCA GİYERİZ DİYORDUM
KISMET BU GÜNEYMİŞ..

Atatürk

Ramazan Aylarında

Kur'an Okurdu

Atatürk düşmanlarının öteden beri Atatürk'e saldırmak için kullandıkları en önemli yöntem, Atatürk'ün "dinsiz" olduğu ve "dindarlara baskı yaptığı" şeklindeki yalanı durmadan tekrarlamaktır.

Büyük Günah

Şüphesiz ki, dünyanın en büyük devrimcilerinden birini, milleti için yapıp ettikleriyle değil de "inanıp inanmadığıyla" değerlendirmek, ancak az gelişmiş üçüncü dünya ülkelerine has bir durumdur. Maa-lesef aydınlanması yarım kalmış olan ülkemizde de Atatürk gibi bir "dünya lideri", milleti için yapıp ettikleriyle değil de dini inancıyla değerlendirilmektedir. Her şeyden önce bu durum çok ama çok üzücüdür. Yokluk ve yoksulluk içindeki bir toplumda önce emperyalizmi dize getiren sonra da yarı bağımlı ve geri kalmış bir ümmet imparatorluğundan çağdaş bir ulus yaratan Mustafa Kemal Atatürk'ün, "Atatürk ile Allah arasında" kalması gereken din-inanç konusundaki tutumuna

Din, Atatürk'ün de dediği gibi, "Allah ile kul arasındaki bağılıktır".

göre değerlendirilmesi, herşeyden önce günahtır! Çünkü din, Atatürk'ün de dediği gibi, "Allah ile kul arasındaki bağılıktır".

Atatürk ile Allah Arasında

Atatürk düşmanları, Atatürk'ü Müslüman-Türk milletinin gözünden düşürmek için Atatürk'e "dinsiz" diye iftira atmışlar, genç nesilleri bu çirkin iftira rayla zehirlemişlerdir.

Allah'tan korkmayan kuldan utanmayan bu Atatürk düşmanlarının Atatürk'e yönelik bu asılsız ve çirkin iftiralarına cevap vermek için 15 yılımı vererek tam 1153 sayfalık **Atatürk ile Allah Arasında** adlı bir kitap yazdım. Bu kitapta Atatürk'ün din anlayışını, doğumundan ölümüne kadar çok ayrıntılı bir şekilde belgelere dayalı olarak inceledim. Neredeyse bütün arşivlere girdim, yerli yabancı bütün kaynakları taradım. Ve 15 yıllık çalışmalarım sonunda Atatürk'ün bu ülkeye gelmiş geçmiş **en bilinçli ve en sade inananlardan biri** olduğunu

gördüm. Araştırmalarım sonunda; Atatürk'ün inancını kendi içinde yaşayan, toplumun herşeyden önce dinini **anlamasını** isteyen, bunun için **dinde öze dönüş projesi** geliştiren, din istismarıyla ve yobazlıkla savaşan, başka inançlara saygı duyan

samimi bir dindardır olduğunu gözler önüne serdim...

Burada Atatürk ve din konusundaki 1153 sayfalık **Atatürk ile Allah arasında** adlı kitabımı özetleyecek değilim; bu yazımda **"Ramazan Aylarındaki Atatürk'ten"** kısaca söz edeceğim.

Ramazan Aylarındaki Atatürk

Atatürk çok özgün bir din anlayışına sahiptir. Bu nedenle zaman zaman Atatürk'ün din konusunda söyleyip yazdıkları bizleri şaşırtabilir. (*Örneğin, Medeni Bilgiler'deki din eleştirilileri.*) Ancak bütün bunların bir açıklaması vardır. Bu açıklamaları "Atatürk İle Allah Arasında" adlı kitabımda bulabilirsiniz.

Atatürk, İslam dininin sosyal ve toplumsal boyutuna çok fazla önem vermiştir. Müslümanlar için kutsal ayların ve günlerin toplumsal dayanışmayı, birlik ve bütünlüğü pekiştirdiğini düşünen Atatürk, özellikle Rama-

zan ayına çok büyük bir önem vermiştir. Atatürk, Ramazan aylarındaki manevi havadan etkilenmiştir: zaman zaman oruç tutmuş, oruç tutanlara kolaylıklar sağlamış, onlara büyük bir saygı duymuş, hatta Ramazan aylarında bazı kişisel zevklerinden (alkol almak, ince saz heyeti dinlemek gibi) vazgeçmiş, dahası sıkça Kuran okumuş veya özel hafızına Kuran okutarak dinlemiş, akşamları hafızları çağırarak onlarla Kuran ve din sohbetleri yapmıştır...

Şimdi gelin lafı fazla uzatmayalım ve tanıklara kulak verelim.

Önce Atatürk'ün uşağı Cemal Granda'yı dinleyelim:

"... Ramazanlarda Kadir gecesi ağzına kadehini koymazdı... Kadir geceleri sofraya bile kurduurmazdı. Saygısı büyüktü. Bazen Mevlit dinlediği de olurdu. Miraç bölümünde, 'Göklere çıktı Mustafa' denince gözleri yaşarırdı. O zaman hemen kolonya götürürdük. İnanışı samimiydi. Bence Allah'a inanıyordu."

Atatürk Ramazan aylarında Dolmabahçe Sarayı'na gelen ve oruç tutan misafirlerine özel ilgi göstermiş; iftar sofrasıyla bizzat ilgilenmiş, ibadet etmek isteyenlere yer göstermiştir.

Atatürk'ün kız kardeşi Makbule Hanım bu konuda şunları söylemiştir:

"...Her Ramazanın bir günü ve ekseriyetle Kadir gecesi bana iftara gelirdi. O gün, imkan bulabilirse oruç da tutardı. İftar sofrasını tam eski tarzda isterdi. Oruçlu olduğu zaman iftara

başlarken dua ederdi."

Atatürk'ün Ramazan ayında kız kardeşi Makbule Hanım'a; "Ramazan geliyor, annemize hatim okutmayı ihmal etme..." diye hatırlatmada bulunup, hatim okuyacak hafıza hediye edilmek üzere bir zarf içinde para verdiği bilinmektedir.

Atatürk'ün özel hafızı Hafız Yaşar Okur, Atatürk'ün Ramazan aylarındaki davranışlarını şöyle gözlemlemiştir:

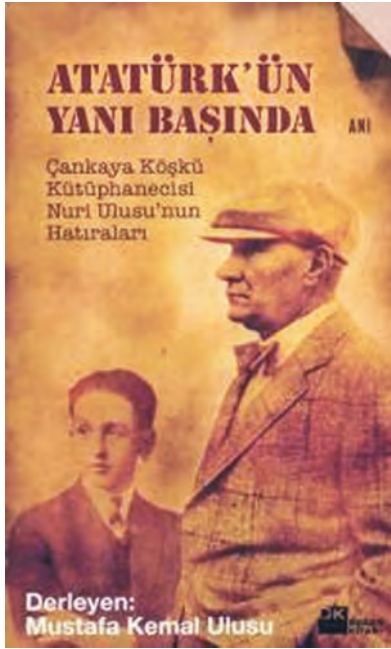
"... Ramazanların Atam için çok büyük bir önemi vardı. Ramazan gelir gelmez ince saz heyeti Çankaya Köşkü'ne giremezdi. Kandil Geceleri de saz çaldırmazdı. Sadece beni huzurlarına çağırır, Kuran'ı Kerim'den bazı sureler okuturdu. Ben okurken gözleri bir noktaya takılır, derin bir huşu için-

15 yıllık çalışmalarım sonunda Atatürk'ün bu ülkeye gelmiş geçmiş en bilinçli ve en sade inananlardan biri olduğunu gördüm.

de dinlerdi. Ruhunun çok mütelezziz olduğu her halinden anlaşılırdı.

Ramazanlarda bir ay müddetle Hacı Bayram-ı Veli ve Zincirlikyu camilerinde şehitlerin ruhuna Hatimi Şerif okumamı emrederlerdi. O günlerde civar kasaba ve köylerden gelenlerle cami hıncahınç dolardı..."

Görüldüğü gibi Atatürk Ramazan ayları boyunca bazı alışkanlıklarından da uzak durmuştur. Örneğin incesaz heyetini Çankaya'ya sokmamış, Kandil Geceleri saz çaldırmamıştır. Ayrıca Kuran-ı Kerim okumuş, çeşitli cami-

Atatürk'ün Çankaya Köşkü Kütüphanecisi Nuri Ulusu'nun Anılarının anlattığı kitap

lerde de şehitlerin ruhlarına Hatim-i Şerif'ler okutmuştur. Atatürk'ün bütün bu davranışları, onun Ramazanın anlam ve önemini idrak etmiş inanca saygılı son derece sade bir Müslüman olduğunu kanıtlamaktadır.

Şimdi de Atatürk'ün kütüphanecisi Nuri Ulusu'ya kulak verelim:

"Atatürk otuz ramazan geceleri başta Saadettin Kaynak Hoca olmak üzere o devrin hafızları olan Hf. Yaşar, Hf. Zeki, Hf. Küçük Yaşar, Hf. Burhan, Hf. Hayrullah beyleri davet ederd ki bu hafızlardan Hafız Yaşar aynı zamanda Cumhurbaşkanlığı Alaturka Müzik Şefi'ydi. 1930 yılında emekli

oldu. Ama ölene kadar hep Atatürk'ün yanındaydı. Soyadı Kanunu çıkınca Atatürk ona 'Okur' soyadını vermiştir. Atatürk davet ettiği bu hafızlardan tek tek din konusunda bilgiler alırdı. Ayrıca çok üzerinde durduğu Türkçe Kuran'ı Kerim hakkında görüşlerini de sorardı.

Yine bir Ramazan ayı gecesinde Atatürk, Dolmabahçe Sarayı'nda aceleyle beni çağırttı. Derhal makamına girdim. O gece sofraya şefimiz İbrahim Bey izinli olduğundan, benim görevim olmadığı halde düzenimi ve intizamımı beğendiğinden olacak beni istemişler. Odaya girdiğimde, 'Nuri oğlum hafızlar gelecek. Bu gece hafızların seslerini aksi sedasıyla daha güzel dinlemek için muayede (*bayramlaşma*) salonundaki hususi daireye yemek masasını kurun, ama acele ha; kaç dakikada kurabilirsin?' demişti.

Pek tecrübelisi olduğum bir konu değildi. Derhal lazım gelen emirleri gerekli kişilere tebliğ ettim, herkes işe koyuldu. Hakikaten tam otuz dakika sonra herşey tamam gibiydi. Sevdigi çiçekleri de elimle tam masaya koyarken Atatürk, misafirleriyle birlikte gelmez mi? Masanın yanına geldi. Şöyle bir göz ucuyla masayı düzeni süzdü ve bana dönerek: 'Aferin Nuri, İbrahim'i aratmamışsın, çiçekler de pek güzel..' diye iltifatta bulundu.

Zaten hep güzel şey yaptığımızda takdir ederdi. Ama bir de yanlış mı, hata mı yaptın, sadece bir bakardı ki, o bile yeterdi, içimize işlerdi.

Salona girdiler, sandalyeleri çekip oturdular, yemeğe başladılar. Konu yine Türkçe Kuran-ı Kerim'di. Atatürk

hepsiyle ayrı ayrı ilgilendi. Kuran-ı Kerim'den okuttuğu duları zevkle dinledi."

Nuri Ulusu'nun dediği gibi gerçekten de Atatürk özellikle "Dinde Türkçeleştirme Çalışmalarını" başlattığı 1932 yılı Ramazan ayında sıkça tanınmış hafızlarla bir araya gelmiş, onlarla **Kuran konuşmuş, Kuran okutup dinlemiş**, hatta **bizzat Kuran okumuştur**.

Hafız Yaşar Okur'u dinleyelim: "1932'de Ramazanın ikinci günüydü. Atatürk ile Ankara'dan Dolmabahçe Sarayı'na geldik. Beni huzurlarına çağırdılar. 'Yaşar Bey' dediler. 'İstanbul'un mümtaz hafızlarının bir listesini istiyorum. Ama bunlar musikiye de aşina olmalılar."

Bu emir üzerine Hafız Yaşar Okur, İstanbul'un en tanınmış hafızlarından, Sadettin Kaynak, Sultan Selimli Rıza, Süleymaniye Camii Baş Müezzini Kemal, Beylerbeyli Fahri, Darüttalimi Musiki Azasından Büyük Zeki, Muallim Nuri ve Burhan beylerin yer aldığı bir liste hazırlamıştır.

Sonraki gelişmeleri yine Hafız Yaşar Okur'dan dinleyelim:

"O ana kadar bunların niçin çağrılmış olduğunu ben de bilmiyordum. O gün anladım ki, tercüme ettirilmiş olan bayram tekbirlerini kendilerine meşk ettirecektir. Hafızlar ikişer ikişer oldular ve şu metin üzerine meşke başladılar. 'Allah büyüktür... Allah büyüktür...'

Atatürk, Cemil Said Bey'in Kuran tercümesini getirtti. Bizlerin tercüme konusunda tek tek fikirlerini aldıktan sonra hemen hemen sabaha kadar tartıştık. Daha sonra ayağa kalkarak ceketlerinin önünü iliklediler. Kuran-ı Kerim'i ellerine alıp Fatiha Suresi'nin Türkçe tercümesini açıp halka okuyormuş gibi ağır ağır okudular. Bu hareketleriyle bizlerin halka nasıl hitap etmemiz gerektiğini göstermek istiyorlardı.

Sonra Atatürk: 'Sayın hafızlar, içinde bulunduğumuz bu kutsal ay içinde camilerde okuyacağınız mukabelelerin tamamını okuduktan sonra

Atatürk, sıkça tanınmış hafızlarla bir araya gelmiş, onlarla Kuran konuşmuş, Kuran okutup dinlemiş, hatta bizzat Kuran okumuştur.

Türkçe olarak da cemaate açıklayacaksınız. İncil de Aramca yazılmış ama sonradan bütün dillere tercüme edilmiştir. Bir İngiliz İncil'ini İngilizce, bir Alman İncil'ini Almanca okur. Herkes okunan mukabelelerin manasını anlarsa dinine daha çok bağlanır" dediler.

Sonra yanındakilere: 'Gazetelere haber verin, yarın camilerde okunacak surelerin Türkçe tercümesi de okunacaktır' emrini verdiler."

Atatürk, bu hafızlarla 1932 Ramazan ayında sıkça toplantılar yapmıştır: Camilerde Kuran okuyacak hafızlarla bizzat ilgilenmiş, hatta defalarca hafız-

lara Kuran'ın nasıl okunacağını göstermiştir.

Saadettin Kaynak anlatıyor:

"Dolmabahçe Sarayı'nda büyük muayede salonunda saz takımı toplanmıştı. Atatürk bir imtihan ve tecrübe yapmaya hazırlanmış görünüyordu. Elinde Cemil Said'in Türkçe Kuran-ı Kerim'i vardı. Evvela Hafız Kemal'e verdi okuttu, fakat beyenmedi. 'Ver bana, ben okuyacağım' dedi.

Hakikaten okudu, ama hâlâ gözümün önündedir, askeri kumanda eder, emir verir gibi bir ahenk ve tavırla okudu."

Atatürk'ün Oruç Araştırmaları

Atatürk her konuyla olduğu gibi din konusuyla da "bilimsel" gözle ilgilenmiştir. Atatürk'ün dünyadaki diğer devrimcilerden en temel farklarından biri dini "akıl dışı" diye dışlamaması ve din üzerine de kafa yormasıdır.

Atatürk bir taraftan Ramazan aylarındaki manevi havayı solurken diğer taraftan oruç ibadetini anlamaya çalışmıştır. Okuduğu bazı kitaplarda "oruçla ilgili" bazı bölümlerin altını çizip, bazı notlar alması onun "oruçu anlama" çabasının bir yansımasıdır.

Atatürk, Leon Caeteni'nin "İslam Tarihi" adlı eserini okurken orucun anlatıldığı bazı satırların altını çizmiş, ve sayfa kenarlarına bazı özel işaretler koymuştur.

Örneğin, Hz. Muhammed'in, nefsi-ne hakim olamadığı için hadım olmak isteyen İbn-i Mazun'a onay vermemesi; "nefsine hakim olmak istiyorsa oruç tutmasını" söylemesi, Atatürk'ün

dikkatini çekmiştir: "Peygamber onay göstermedi. Heveslerini yatıştırması için oruç tutmasını tavsiye etti."

Atatürk, önemli gördüğü bu satırın altını boydan boya çizmiştir.

Atatürk, aynı kitapta 'Ramazan bayramının ortaya çıkışını' anlatan bölümle de ilgilenmiştir.

"O sene (Hz) Muhammed taraftarlarına fitre zekatı vergisinin ödenmesini emretti. Bundan bir iki gün önce Müslümanlara bir konuşma yaptığı rivayet olunuyor. Ramazan ayı sonunda (Hz) Muhammed bütün ashâbı ile birlikte şehirden çıkarak musallaya gitti. Salatül-iyd (bayram namazı) denilen namazı orada kıldı. Orucun bitimi bu namaz ile kutlanmış oluyordu. İlk defa olarak böyle bir adet yapılmakta idi..."

Önemli bularak bu satırların altını çizen Atatürk, "ilk defa olarak böyle bir adet yapılmakta idi" cümlesinin başına iki adet "x" işareti ve "Dikkat" anlamında bir "D" harfi koymuştur.

***

İşte, yobaz düşüncelerle "dinsiz" ve "din düşmanı" diye aşağılanmaya çalışılan **Atatürk**.

Varın siz karar verin kimin gerçekten dindar, kimin ise Allah'la aldatan yobaz olduğuna!..

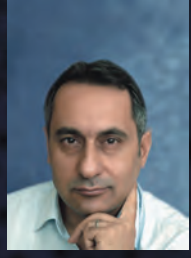
Ayrıca, önemli olan Atatürk'ün inanıp inanmadığı, az ya da çok inandığı değil bu millet için yapıp ettikleridir. •

sinanmeydan@butundunya.com.tr

Not: Atatürk ve din konusunda aklınıza takılan bütün soruların cevaplarını, Atatürk'ün din anlayışının bilinmeyenlerini ATATÜRK İLE ALLAH ARASINDA adlı kitabımda bulabilirsiniz...

EVRENSEL BAKIŞ AÇISI

Gürbüz Evren

Terörle Mücadelede Yapılan Yasal Değişiklikleri

Kim Biliyor?

Terör örgütü PKK ile mücadelede 'Nereden nereye' geldik ifadesini kullanabileceğimiz gelişmeler yaşanıyor. Dört yıl önce yayınlanan 'Avrupa Birliği sürecinde Kürtçülük' adlı kitabımda yaptığım değerlendirmelerden birini paylaşarak başlayalım. ►

P

KK, Türk Silahlı Kuvvetleri karşısında tutunamayacağını başından beri biliyordu. Örgütün asıl hedefi, terör eylemleriyle daha çok can ve mal kaybına neden olup, hem kamuoyunda bıkkınlığa yol açmak hem de Türk-Kürt ayrışmasının alt yapısını hazırlamaktı. Böylelikle, kafalarda psikolojik kırılma noktası yaratarak, ‘bizler ve onlar’ düşüncesini yerleştirmek isteyen örgüt, ‘Yeter artık bu işe bir çare bulunsun, gerekirse ayrılalım’ diyebilecek bir kamuoyu oluşturmayı, PKK’yı siyasallaştırmayı ve Abdullah Öcalan’ı serbest bırakırmayı hedefliyor. Bu hedefe ulaşmanın önündeki en büyük engelin ise TSK olduğunu bilen örgüt, askerın yıpratılmasından büyük fayda sağlayacaktır” değerlendirmesini yapmışım.

Adına Kürt sorunu denilen konuda Türkiye’nin geldiği nokta hiç iç açıcı değil. Türkiye’de bir bölünme olduğunu söyleyenler çoğalıyor. Bana göre bu bölünme coğrafi değil psikolojiktir.

Şimdi eğri oturup doğru konuşalım. Türkiye’nin önemli bir iktidar değişikliği yaşadığı 2002 yılından, içinde bulunduğumuz 2011’e kadar geçen süreçte ‘Sıfır eylem’ denilebilecek düzeye inmiş PKK’nın tekrar zirveye yükselmesini sadece terör saldırıları açısından değerlendirmek büyük yanılğı olacaktır. Çünkü PKK artık toplumsal tabanını oluşturmuştur. Önceleri örgütün baskısından ve tehditlerinden

Bu durumun en büyük sorumlusu ise PKK ile sadece askeri alanda mücadele etmenin yeterli olacağını düşünüp, sorunun siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel boyutlarını yok sayan çapsız siyasilerdir.

korkarak destek verenler şimdi gönüllü destek sunma noktasına gelmiştir. PKK, adına Kürt sorunu denilen konuyu siyasal platforma taşıma, tartışırma ve çözüm önerilerini konuşurma konularında önemli gelişmeler sağlamıştır.

PKK, ayrıca yabancı siyasetçilerden, sivil toplum kuruluşlarından, medyadan ve tanınmış kişilerden de destek almaktadır. Bu durumun en büyük sorumlusu ise PKK ile sadece askeri alanda mücadele etmenin yeterli olacağını düşünüp, sorunun siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel boyutlarını yok sayan çapsız siyasilerdir. Kürt sorunu, ABD ile AB’nin bölgeye ve Türkiye’ye yönelik politikalarında

önemli bir yere sahiptir. Özellikle de Amerika Birleşik Devletleri, Ortadoğu politikalarında Kürt faktörüne verdiği önemi, PKK'ya açık ya da gizli destekler sağlayarak göstermektedir.

Burada, Mart 2009'da 'Kürt sorununda iyi şeyler olacak' sözleri, 7 ay sonra, Kasım 2009'da başlatılan 'Demokratik açılım ve son olarak Ekim 2009'da Habur'dan giriş yapan 'Barış grubu' adlı PKK'lılar Amerikan politikalarından ayrı düşünülebilir mi?' sorusunu sormadan geçemeyeceğim.

Şimdi daha somut gerçekleri dile getirmek için sorular yöneltelim.

Dünyanın hangi ülkesinde onbinlerce insanın ölümünden sorumlu bir terör örgütü liderinin, cezaevinden örgütünü yönetmesine, talimatlar göndermesine, siyasete müdahale etmesine, konuşmalarının medyada çarşaf çarşaf yayınlanmasına izin verilir? Hangi ülkede, cezaevinde bulunan bir terör örgütü yöneticisinin, devlete koşullar ileri sürmesine, pazarlık içine girmesine, talepleri yerine getirilmezse terörü kullanacağı şantajını yapmasına olanak tanınır?

Abdullah Öcalan'ın cezaevinde 'Mandelalaşma' süreci yaşayacağını yıllar önce ilk kez söylediğimde, beni dinleyen siyasiler, "o da ne demek" diye sormuşlardı. Güney Afrika'daki ırkçı beyaz rejime karşı siyahların lideri olan ve kapatıldığı hapisshaneden ev hapsine çıkarılan Nelson Mandela, ırkçı rejimin yıkılış sürecini evinden yönetmiş ve siyahların zaferiyle sonuçlanan mücadelenin sembolü olmuştu. Öcalan da Mandela olma yo-

lunda emin adımlarla ilerlemektedir. O'na bu fırsatı verenler ise yaşananların geri dönülmez bir süreç olduğunu yeni yeni anlamaktadır.

Daha açık söylemek gerekirse, 'Atı alan Üsküdar'ı geçti' dedirtecek gelişmelere seyirci kalanlar, bugün yaşananların alt yapısını da bilerek ya da bilmeyerek hazırlamışlardır. Avrupa Birliği ile Amerika Birleşik Devletleri böyle istiyor diyerek, çıkardıkları yasalarla, yaptıkları düzenlemelerle, Türkiye'yi yasa boğan saldırıların, verilen şartların, ilan edilen özerkliğin önünü açmışlardır.

Siyasi yanlışları gizlemeyi, gerçekleri saptırmayı görev edinmiş bir kısım medya ise her çatışma ve şehit haberinin ardından Türk Silahlı Kuvvetleri'ni karalayan yayınlar yapmaktadır. Savaş uçaklarının ya da helikopterlerin yanlışlıkla askerleri bombaladığından tutun da kötü komutaya değin her türlü yalan haber beyinlere kazınmaktadır. Bunların yalan olduğu kanıtlanırsa da iftiralar devam etmektedir.

Her kurum gibi TSK da yanlış yapabilir. Bunun birçok örneği vardır. Ama başka kurumların yanlışları geçştirilirken, sürekli TSK'nın yanlışlarının üzerine gidilmesini de sorgulamak gerekiyor. Söz konusu yanlışları başka bir yazıda ele alacağım için yine konuya dönelim.

Kamuoyunda yerleştirilmek istenen kanı, 'Ordu terörün üstesinden gelemiyor, yerini polis alsın' şeklindedir. Bunu söyleyenlere, 'Bu görev polise uzun zaman önce verilmedi mi' diye soran ne yazık ki yok. Şimdi hafızaları tazeleyelim. Olağanüstü Hal

Kanunu'nun (OHAL) 30 Kasım 2002'de tamamen kaldırılmasının ardından İl İdaresi Kanunu hükümleri yürürlüğe girdi. Yani PKK ile mücadele İl İdaresi Kanunu hükümleri uyarınca yürütmeye başlandı.

Daha açık söylemek gerekirse, OHAL döneminde PKK'ya karşı mücadeleden TSK sorumlu iken, diğer güvenlik güçleri geri plandaydı.

OHAL'in kaldırılması ise PKK ile mücadelede asli ve sorumlu unsur olarak Polis ile Jandarma'yı öne çıkarmıştır. Bu da, İl İdaresi Kanunu hükümlerinin geçerli olması ve askeri birliklerin, ancak valilerin istemesi halinde operasyon yapabilmesi demektir.

Temel bir değişiklikten daha bahsedelim. Türkiye'de, Aralık 2004'te çıkan ve 6 ay sonra yürürlüğe giren Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) terörle mücadele konusunda getirdiklerinden haberiniz var mı?

İşte bu yeni CMK'dan hareketle bilginizi ölçmek için soralım, 'Birlikler operasyona çıkabilir mi? Arama yapılabilir mi? Yol araması yapılabilir mi? Silahlara el koyabilir mi? Sorgulama yapılabilir mi? Gözaltına alabilir mi? Tüm bu işlemler cumhuriyet savcılarının yazılı iznine mi bağlı?'

Yukarıda sıraladığım sorular şaka gibi değil mi? Tanıdığımız bir hukukçu varsa, lütfen sorun, öğrenin, ama şaşkınlıktan küçük dilinizi yutmayın.

Yetkililere, 'Örneğin Şırnak'taki askeri kışlanın yakınında, kalabalık bir terörist grubu belirleyen nöbetçiler, durumdan üstlerini haberdar ettiğinde, komutan ya en yakın polis karakolunu arayıp, teröristler bize saldıracak, gelin diyecek ya da valiye resmi yazı yazıp, teröristler burnumuzun dibinde, operasyon izni istiyoruz talebinde bulunacak' değerlendirmesi yapılıyor. Böyle bir şey var mı diye sorun. Bakalım ne yanıt alacaksınız.

Görevdeki subay ve astsubayların

'Birlikler operasyona çıkabilir mi? Arama yapılabilir mi?
Yol araması yapılabilir mi? Silahlara el koyabilir mi?
Sorgulama yapılabilir mi? Gözaltına alabilir mi?
Tüm bu işlemler cumhuriyet savcılarının yazılı iznine mi bağlı?'

psikolojisini de unutmamak gerekiyor. Valinin izni olmadan teröristlerle çatışmaya giren bir komutan, "Günün birinde yasaya aykırı davranmaktan hakkımda dava açılır mı? Bu durum sicilime işlenirse terfi sorunu doğar mı?" Türünden soruları kendine sormak durumunda kalıyorsa, moralinin ne olacağını varın siz düşünün.

Uzun sözün kısası, PKK'lı teröristlerle mücadelede sorumluluk polis ve jandarmanındır. Jandarma da asker değil mi diye sorabileceklere yanıt olarak söylüyorum, jandarma İçişleri Bakanlığı'na bağlı bir kolluk gücüdür. Ayrıca, Avrupa Birliği'nin son 8 yılda yayınladığı Türkiye İlerleme Raporlarında 'Jandarma'nın yapısı değiştirilsin, AB ülkelerindeki ile uyumlu hale getirilsin' talebine uygun olarak hayata geçirilen değişiklikleri de anımsatmakta yarar görüyorum.

Yukarıda özetlemeye çalıştığım son değişiklikler ışığında baktığımızda, bugüne kadar yürütülen mücadeleden polisin sorumlu olduğu anlaşılıyor mu? Öyleyse, asker PKK'ya karşı başarısız oldu türünden haberleri yapanların amacını sorgulamak gerekmektedir mu?

Bu konuda vatandaşa kızmaya da kimsenin hakkı yok. Terörle mücadelenin hukuki mevzuatını, yetki ve sorumluluktaki değişiklikleri nereden bilecekler ki.

Vatandaşın bilmediği bununla da sınırlı değil. Güvenlik güçlerinin karşısında, kendilerini gerilla olarak adlandıran gruplar var. Güneydoğu'daki araziye çok iyi bilen, bölge halkından

Valinin izni olmadan teröristlerle çatışmaya giren bir komutan, "Günün birinde yasaya aykırı davranmaktan hakkımda dava açılır mı? Bu durum sicilime işlenirse terfi sorunu doğar mı?" türünden soruları kendine sormaz mı?

destek ve istihbarat alan, ağır silahlar kullanan teröristler karşısında polisi ve Jandarmayı istediğiniz kadar güçlendirin, başarı sağlanamayacaktır. Bunun adı zaman ve insan kaybı olacaktır.

Batılı ülkelerde bizim yaşadığımız türden sorunların ortaya çıkması durumunda ne olur diye merak edenlere söyleyelim. Öncelikle sorunun adı konulur. Eğer bunun adı terör ise polisiye önlemler alınır. Örneğin İspanya'da, Bask bölgesindeki ETA terör örgütüne karşı polis ve jandarma görevlendirilmiştir. Çünkü dağlarda ağır silahlarla donatılmış, yol kesen, karakol basan, gerilla savaşı veren gruplar yoktur. Bombalı eylemler yapan, güvenlik güçleri ile çatışmaya girmekten kaçınan ETA militanları kentlerdeki eylem-

Askerin bugüne kadar kimseye sormadan karar vermediği, aksine siyasi iktidarlardan aldığı emirleri yerine getirdiği biliniyor. Terör örgütü ile mücadelede hükümetler düşüncesini sorduğunda, TSK önerilerini sunmuştur.

lere ağırlık vermektedir.

Türkiye'deki durum nedir? Sorunun adı konulmuş mudur? Terör mü, yoksa düşük yoğunluklu bir savaş mı yaşıyoruz?

PKK'yı ve stratejilerini 1986'dan buyana yakından takip ederim. Karşımızda gerilla yöntemlerini uygulayan, istihbaratı olan, gelir kaynaklarını yaratmış (Haraç, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı), içeride ve dışarıda eğitim kamplarını kurmuş, sürekli yeni katılımlar sağlayan, ağır silahlara sahip, uluslar arası desteği bulunan, propaganda yöntemlerini iyi kullanan ve sadece silahlı değil psikolojik savaşı

da yürüten bir örgüt var.

Öyleyse Türkiye 'düşük yoğunluklu bir savaş' gerçeği ile karşı karşıyadır. Savaş ise polisin değil askerin işidir.

Askerin bugüne kadar kimseye sormadan karar vermediği, aksine siyasi iktidarlardan aldığı emirleri yerine getirdiği biliniyor. Terör örgütü ile mücadelede hükümetler düşüncesini sorduğunda, TSK önerilerini sunmuştur. Verdiği büyük mücadele ile de bir dönem terör örgütünün belini kırmıştır. Bugün gelinen noktada birtakım eksiklikler ve hatalar ortaya çıkmışsa, sorumluluğun önemli bölümü siyasilere aittir.

Askeri bitirmeyi görev edinmişlerden cesaret alanlar da, meydanı boş bulmanın rahatlığı ile 'Özerklik' ilan edebiliyor, 'Sizden istemiyoruz, biz alıyoruz' diyebiliyor, 'Devlete vergi ödemeyeceğiz' kabadayılığını yapıyor. Böylelikle kalıcı hale gelen psikolojik bölünme, coğrafi bölünmenin de alt yapısını hazırlıyor.

Büyük Ortadoğu Projesi, yeni anayasa, açılım politikaları, özerklik ilanı, Öcalan'ın serbest bırakılması, terörle mücadelede yöntem değişikliği gibi konuların gelip düğümlendiği nokta askerdir diyenler yanlıyor mu? Vurun abalya yöntemi bunun için mi işliyor?•
gurbuzevren@butundunya.com.tr

Her sabah kalktığım zaman kendi kendime şöyle söz veririm: Dünya üzerinde vicdanımdan başka kimseden korkmayacağım. Kimsenin haksızlığına boyun eğmeyeceğim. Adaletsizliği adaletle yıkacağım ve mukavemet etmekte ısrar ederse onu, bütün mevcudiyetimle karşılayacağım.

Gandhi

Hakimiyeti Milliye

YAZILARI

ANADİLİMİZ

Harf Devrimi, yalnız harflerin biçimini değiştirmekle kalmayacak; bize Dil Devrimi'ni de sağlayacaktır.

Dil Devrimi'nden anladığımız, Türk dilini yani anadilimizi yabancı sözlerden kurtarmak, onu saf ve temiz yüzü ile ortaya koymaktır.

Niçin birkaç yıl evvel yazılmış şeyleri bugünkü Türk Çocukları okuyamıyorlar, anlayamıyorlar? Bunların anlaşılması o kadar çetin ve derin midir? Hayır! Asla!

Güçlük, ne onların çetin ve derin olmasındadır, ne de şimdiki Türk çocuklarının daha az anlayışlı bulunmalarındandır. Dilimizi yabancı dillerin hücumuna açık bırakmışız. İsmet Paşa'nın dediği gibi: "Türk Dili, sınırı dört taraftan açık kalmış bir yurda benziyor!"

Gerçek ana dilimiz, bu açık sınırlardan giren yabancı sözlerin arasında kısıkrak eli-kolu bağlı kalmış, içinden çıkılmayacak bir hale gelmiştir.

Türk milleti bilgi yolunda çok geri kaldı. Çünkü ona konuşmadığı bir dili okutmaya, yazdırmaya çalıştık. Atalarımızın günahlarını biz temizleyeceğiz. Erişkin bir millete yaraşır, erişkin

bir dil yaratacağız. Bu işte çok uyanık olacağımız nokta şudur:

Türkçede karşılığı olan Arap ve Acem sözlerini bir yana atmak ne kadar doğru ise, Batı dillerinden yeni sözler almakta da o kadar nazlı davranmak gerekir.

Yalnız şunu da unutmamalı ki, bu tutumun da, elbette bir sınırı vardır. Öz dilimizde bulamadıklarımızı yabancı dillerden almaktan çekinmeyeceğiz. Bütün iş, başlarken aldığımız ölçüyü, çalışırken kaybetmemektir.

Geçen yıldan beri Başbakanımızın nutuklarında göze çarpan bir ayrılık var. Siyasette olduğu gibi dil ve edebiyatta da derin bilgisi olan İsmet Paşa, konuşmalarında saf Türkçe sözler kullanmaya özellikle dikkat ediyor.

Son günlerde, söz kitabımızı (Sözlük) hazırlamakta olan Dil Derneği'nde söylediği nutuk ise, daha büyük bir değerdedir. İsmet Paşa bu nutkunda Dil Derneği'nden yalnız temiz, pürüzsüz bir söz kitabı istemiyor; bu işin çabuk bitmesini de diliyor.

Başlangıçta bazı zorluklar çekecek ancak bütün bu zorlukları da yeneceğiz. Büyük Devrimler, didinmeden,

Dilimizi sadeleştirmek, büyük Devrimlerimizin de buyruğudur. Çünkü Devrimlerimizin en büyük anlamına, halka doğru gitmekle ulaşılabilmesi mümkün olabilecektir. Cumhuriyet idaresinin temeli Halkçılıktır. Bundan ötürüdür ki, her şeyden evvel, yazı dilini halkın konuşma diline yaklaştırmak gerekir.

yorulmadan başarılabilir mi?

Bundan başka, bu işi ayrı bir yüzden de düşünmek gerekir:

Dilimizi sadeleştirmek, büyük Devrimlerimizin de buyruğudur. Çünkü Devrimlerimizin en büyük anlamına, halka doğru gitmekle ulaşılabilmesi mümkün olabilecektir. Cumhuriyet idaresinin temeli Halkçılıktır. Bundan ötürüdür ki, her şeyden evvel, yazı dilini halkın konuşma diline yaklaştırmak gerekir.

Bu noktada İsmet Paşa'yı bir Başbakan olarak dinlemeliyiz.

Dilimizde tam bir düzeni sağlayabilmek için kaç yıl geçecek? Bunu hesap etmekten ziyade, hayatın bizi beklemediği ve bir düzeye yürüdüğü hatırlanmalıdır.

Birkaç denemelerden anlıyoruz ki, bu yoldaki çalışmalarımızın verimini almakta gecikmeyeceğiz. Bir fikri, bir işi benimsedikten sonra, ona varacak yollarda yürümek çok kolay olur. Bizden istenen şeyler, yapılabilecek olanlardır. Yaradılışı, tabiatı zorlayacak değildir. •

24 Şubat 1929

Atatürk'ün Öğretmenlerle İlgili Sözleri

- *Öğretmenler, Yeni nesli, Cumhuriyetin fedakâr öğretmen ve eğitimcilerini, sizler yetiştireceksiniz ve yeni nesil, sizin eseriniz olacaktır.*
- *Öğretmenler! Erkek ve kız çocuklarımızın, aynı suretle bütün tahsil derecelerindeki talim ve terbiyelerinin pratik olması mühimdir. Ülke çocuğu, her öğrenim aşamasında ekonomik yaşamda verimli, etkili ve başarılı olacak surette donatılmalıdır.*
- *Cumhuriyet sizden "fikri hür, vicdani hür, irfanı hür" nesiller ister. (25.08.1924, Öğretmenler Birliği Kongresi Üyelerine.)*

ATATÜRK'ÜN DÜNYASI

Cengiz Önal

Lozan Barış Antlaşması, Türk Ulusu'nun aleyhine asırlardan beri hazırlanmış olan ve Sevr Antlaşması'yla ikmal edildiği zannedilen büyük bir suikastın çöküşünü ifade eden ve Osmanlı Devri'ne ait tarihte gerçekleşmiş işlerle ilgili emsali görülmemiş bir siyasi zaferin belgesidir.”

Gazi Mustafa Kemal Atatürk

Lozan Barış Konferansı (2)

21

Bakanlar Kurulu 7 Mart 1923'te Türk Barış Tasarısı'nı oluşturdu. Tasarıya hakim olan anlayış, arazi konularında Ulusal And'a ters düşmeyecek bir hal şekli bularak Müttefikleri tatmin etmek, buna karşılık, mali, iktisadi ve idari konularda tam bağımsızlık elde etmektir.

Türk tasarısı Müttefiklere 9 Mart 1923'te verilerek, konferansın iki haftaya kadar ya bir Avrupa şehrinde veya İstanbul'da yeniden başlaması istendi. Tasarıda Lozan'daki Müttefik tasarısının 156 maddesinden 90'ı aynen kabul ediliyordu. Arazi konusunda Trakya, sınırının Meriç talveği (Meriç'in en derin noktalarını birleştiren çizgi-orta çizgi)'nden geçmesi, Meis ve Merkep adalarının Türkiye'ye bırakılması, Yunanistan'ın savaş tazminatı ödemesi yer alıyor, iktisadi maddeler-

le, adli deklarasyonun anlaşmadan çıkarılması teklif ediliyordu.

Müttefikler Türk tasarısındaki konuları görüşmek üzere 23 Nisan 1923'te Lozan'da görüşmelere devam edilmesini teklif ettiler.

Esasen, Barış'ı sağlayamadan dönen heyetler, kendi kamuoylarında hoş karşılanmadığı için konferansın kesilmediği, bilakis ertelendiği çok önceden ilan edilmişti. Masada İsmet Paşa'nın gücünü artırmak için ordu güçlendirilmişti. Ayrıca, kapitülasyonlar konusunda daha önce başlayan uygulamaya ödün verilmeden devam edilecekti. Lozan'da anlaşmaya varılması halinde; Meclis'in ödün vermeye elverişli olmayan havası dikkate alınarak seçimin yenilenmesi kararı da alınmıştı.

***

Mustafa Kemal Lozan günlerinde

İkinci Dönem Lozan Görüşmeleri

(23 Nisan 1923-24 Temmuz 1923)

Görüşmeler 23 Nisan 1923'de başladı. Bu dönemde, İngiltere aradan çekilmiş gibiydi. Mağrur, şımarık ve hırçın Lord Curzon'un yerini, İngiltere'nin İstanbul Yüksek Komiseri Sir Horace Rumbold almıştı. Buna karşılık Fransa'nın tutumu sertleşmişti.

Dönemin tartışma konuları Yunan tazminatı, Meis adası, Kapitülasyonların yürürlükten kaldırılması, mali ve ekonomik konular ve adliye ile ilgiliydi. Önce Trakya sınırı işi konuşuldu. Sınırın Meriç'in tam ortasından geçmesi, Tavşan adalarının Türkiye'ye bırakılması; Adakale ve Meis'den vazgeçilmesi kabul edildi. Yunan tazminatı konusunda, Venizelos, Türkiye'nin tazminatta ısrar etmesi halinde, konferansı terk etmek talimatı aldığını söylüyordu. Sözlerine büyük bir ciddiyet ve kararlılık hâkimdi... Bir yandan

da Yunanlar Batı Trakya'da askeri yığınak yapma girişimlerine soyunmuşlardı.

İngilizler, durumun daha da vahim sonuçlar doğurabilecek bir ortama doğru sürüklenmemesi için Yunan idarecilerini "çılıncıca bir maceraya girmemeleri konusunda" uyarıyordu. Çözüm formülünü Venizelos buldu. Yunanistan'ın savaş tazminatına karşılık Karaağaç'ın Türkiye'ye bırakılmasını önerdi. İsmet Paşa sorumluluğu üzerine alarak bunu kabul etti. Böylelikle olası bir tatsızlığın daha önüne geçilmişti...

Olay İsmet Paşa ile Başbakan Rauf Bey arasında anlaşmazlığa ve kısmi bir huzursuzluğa yol açtı. Durum ancak Mustafa Kemal'in araya girmesi ile düzeltilebildi.

Konferansın uzama sebeplerinden birisi de kapitülasyonlar meselesiydi. Türk heyeti "Montagna Formülü= Birkaç yabancı hakimın danışmanlığı" üzerinde direnmek, aksi takdirde konferansı terk etmek talimatı almıştı. Türkiye'nin kararlı tutumu karşısında Müttefikler Montagna Formülü'nü kabul ettiler. Türkiye'de, birkaç yabancı hakimın beş yıl süre ile danışman olarak istihdam edilmesi şartıyla kapitülasyonların kaldırılmasını kabul ettiler.

Konferansın sonuna kadar sürüklenen diğer bir konu da, Osmanlı borçları konusuydu. Özellikle borç faizlerinin hangi cins para ile ödeneceği tartışılıyordu. Türkler frank, Fransızlar altın olarak ödenmesini ileri sürüyordu. Londra'nın baskısı ile bu konuda Fransız direnişi yumuşatıldı.

Sürüncemede olan konulardan birisi de Türk topraklarının boşaltılması idi. İstanbul ve Tarafsız Bölge denilen Boğazlar mıntıkasında işgal kuvvetleri vardı.

Müttefikler, Türkiye üzerinde baskı aracı olarak kullanmak maksadıyla, Türk topraklarının boşaltılmasını mümkün olabildiğince geriye atmak istiyordu. Fakat askıdaki bütün pürüzler ortadan kaldırılıp, barışın imzalanmasından sonra Türk topraklarını boşaltmayı kabul ettiler. Böylece 17 Temmuz 1923’de yapılan son toplantıda askıda kalan konular çözüme bağlanmış oldu. Bunun üzerine, İsmet Paşa anlaşmayı imza için Ankara’dan yetki istedi. Beklediği cevap gecikince, Mustafa Kemal’e başvurdu. O’nun olumlu cevabı üzerine anlaşmayı 24 Temmuz 1923’te imza etti.

Mustafa Kemal silah arkadaşının bu seferki hizmetini “Tarihi bir başarıyla taçlandırma” olarak tanımladı onu ve mesai arkadaşlarını kutladı.

***

1914 yılından beri devam eden savaşa son veren Lozan Barış Antlaşması 143 maddelik esas antlaşma ile 18 ek belgeden oluşuyordu.

Antlaşmanın içeriği özetle şöyleydi:

—İlk 22 maddesi sınırları saptıyor-

du. Trakya sınırı Karaağaç istasyonunu Türkiye’de kalmak üzere Meriç’in orta çizgisi olarak kabul edildi.

—Gökçeada, Bozcaada ve Tavşan adaları dışında kalan adalar Yunanistan’a bırakıldı. Ancak bunlardan Mıdilli, Sakız, Sisam ve Nikarya ve Limni adalarında bir deniz gücü ve istihkâm yapılmayacaktı. Bu adalardaki asker, yöreden silâhına alınıp eğitilecek askerle sınırlı olacaktı.

—İtalya’nın 1911-1912’de işgal ettiği ve Ouchy(Uşi) Anlaşması ile geri vermeleri gereken Rodos ve Oniki

Müttefikler, Türkiye üzerinde baskı aracı olarak kullanmak maksadıyla, Türk topraklarının boşaltılmasını mümkün olabildiğince geriye atmak istiyordu. Fakat askıdaki bütün pürüzler ortadan kaldırılıp, barışın imzalanmasından sonra Türk topraklarını boşaltmayı kabul ettiler.

ada ile Meis adaları onlara bırakılıyordu.

—Suriye sınırı Ankara Antlaşması ile kabul edildiği gibi kalıyordu. Irak sınırı ise dokuz ay içinde barış yoluyla çözülecek, bu mümkün olmazsa, konu Milletler Cemiyeti (Birleşmiş Milletler)’ne götürülecek, her iki tarafta alınacak kararı beklerken her hangi bir askeri harekette bulunmayacaktı.

—Azınlıkların himayesi konusunda, Türkiye halkı din, inanç ve mezhep farkı olmadan eşit muamele görecekti,

Lozan Konferansı'ndan bir görüntü

Müslüman olmayan Osmanlı vatandaşları hayır kurumları ve okullar yapabilecekler ve Müslümanların yararlandıkları her türlü medeni ve siyasi haklardan yararlanacaklardı.

—Mali hükümlerde, Osmanlı borçlarının Balkan Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nden arazi alan devletlerle, Asya'dan ayrılanlar arasında nasıl taksim edileceği açıklanıyordu.

—İktisadi hükümlerde, Türkiye'de yabancılara ait emlak ile Türkiye dışında Türklere ait emlakın sahiplerine iadesi ve bununla ilgili teferruat, ortak hakem mahkemelerinin oluşması ile ilgili hususlar yer alıyordu.

—Boğazlarla ilgili olarak yapılan sözleşmede, Boğazların statüsü saptanmıştı. Buna göre Boğazlar ticaret gemilerine açıktı. Savaş halinde Türkiye tarafsız ise bu serbestlik devam edecek ve gemilerin gece-gündüz geçme serbestliği olacaktı. Türkiye savaşta taraf ise, geçişleri kontrol ile düşmanlarına yasaklayabilecekti.

Boğazlardan geçen harp gemilerinin tonajı, Karadeniz'deki en kuvvetli donanmadan daha fazla olmayacak, ancak tarafsız harp gemileri geçebilecekti.

—Çanakkale ve İstanbul

boğazlarının iki yakasında 15-20 km'lik belirli alanlar askerden arındırılacaktı. Marmara, Gökçeada, Bozcaada, Semadirek ve Limni adaları askersiz olacak, İstanbul'da 12000 asker ve deniz üssü bulunabilecekti.

—Boğazlardan geçiş, Türkiye'nin başkanı olduğu İngiliz, Fransız, İtalyan, Japon, Yunan, Bulgar, Sırp, Rumeli ve Rus delegelerinden oluşan bir komisyon tarafından yürütülecekti.

—Trakya sınırı ile ilgili sözleşmede, Türk, Yunan ve Bulgar sınırları, her iki taraftan yaklaşık 30 km derinliğinde askerden arındırılıyordu.

—Adliye ile ilgili görüşmelerde, Montagna Formülü yani Türkiye'nin 5 yıl için danışman statüsünde yardımcı hâkimlerin hizmetini alması öngörülmüştü.

—Karaağaç, ilgili sözleşmede, Antlaşmanın onaylanması şartıyla, en geç 23 Eylül 1923'te Türkiye'ye teslim edilmesi kararlaştırıldı.

—Türk ve Rum ahalinin karşılıklı değişimleriyle ilgili sözleşmede, Batı Trakya Türkleri ve İstanbul Rumları

hariç olmak üzere, Türk ve Rum nüfusun karşılıklı değişimleriyle ilgili ayrıntılar belirtiliyordu.

—Konferans boyunca Türk tarafının hassasiyetle üzerinde durduğu müttefik güçlerin işgali altında bulunan Türk topraklarının boşaltılmasına dair olan sözleşmede, antlaşmanın Türkiye tarafından onaylanmasından itibaren müttefiklerin, Türk topraklarını 6 haftada boşaltmaları kararlaştırılmıştı. Ayrıca, Mondros Ateşkes Antlaşması gereğince Müttefiklerin el koydukları harp gemileri ve malzemelerini buldukları yerlerde Türkiye'ye teslim etmeleri hükmüne bağlandı.

***

Mustafa Kemal Lozan Antlaşmasının bir an önce tasdik edilmesini istiyordu. Böylece işgal kuvvetlerinin en kısa sürede İstanbul ve Boğazlardan ayrılması sağlanmış olacaktı. Antlaşma metni Meclise getirildiğinde heyecanlı oturumlar yapıldı. Gerçi Ulusal Savaşım'ı şerefle, başarı ile destekleyen Gazi Meclis dağılmış, yapılan seçimlerde II. Grup da tasfiye edilmişti. Fakat Meclis'te özellikle Batı Trakya, İskenderun, Antakya ve Musul konularında, Ulusal And'dan ödün verildiği öne sürülmüş, Boğazlarda tarafsız bölge oluşturulması, Yunan tazminatı, Osmanlı borçları konuları eleştirilmişti. Antlaşmayı beğenenler eşitlik esasında yapılmasını alkışlamışlardı.

İsmet Paşa savunmasında, “Antlaşmanın mütecanis (bağdaşık, türdeş), yeknesak bir vatan yarattığını bu vatanın iç idaresi bakımından ayrıcalık ve mükellefiyetlerden kurtulmuş, hür bir vatan” olduğuna dikkati çekti.

Konferans süresince yaşananlar özetle verildikten sonra, imzalanan bu Antlaşma ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin diğer dünya devletleri tarafından tanınmasının sağlandığını ve kuruluşun tescillenmiş olduğunu açıkladı... Neticede Meclis, 23 Ağustos 1923 tarihinde, 14'e karşı 213 oyla antlaşmayı onayladı.

Antlaşmanın onaylanmasının ardından 15 Eylül'de Karaağaç, 21 ve 22 Eylül'de Bozcaada ve İmroz (Gökçeada) Yunanlardan teslim alındı. Müttefikler 2 Ekim'de Türk sancağını selamlayarak İstanbul'u terk ettiler. Türk birlikleri 6 Ekim 1923 tarihinde İstanbul'a girdiler. İşgalciler de; “Geldikleri Gibi Gittiler...”

***

Sonuç

Lozan Barış Antlaşması ile Mustafa Kemal'in son derece güç şartlar içinde başlattığı Ulusal Savaşım, Mehmetçiğin süngüsü ile çizdiği sınırlarla tescil edildi. Bu antlaşma ile “Dünün her an ölümü beklenen hasta adamından”, genç, dinamik tam bağımsız yeni bir devlet doğdu. Böylece Avrupa'nın birkaç yüz yıldır “Doğu Sorunu” adı altında yok etme amacı ile yürüttüğü ve Sevr Antlaşması'yla gerçekleştirme noktasına getirdiği politika iflas etti ve tarihin tozlu sayfalarında utançla yerleştiği yerini aldı...

Mümkün olanla olmayanın sınırını büyük bir isabetle doğru hesaplayan Mustafa Kemal, Ulusal And sınırları içinde, yönetim olarak her türlü dış müdahaleye kapalı, tam bağımsız bir devlet kurmayı amaçlamıştı. Dolaşısıyla Lozan'da tam bağımsızlığa

İsmet Paşa Antlaşmadan sonra temsilcilerle

gölge düşürebilecek her türlü kaydın kaldırılması için mücadele edildi. Böylece Türkiye yıllardır devam eden Avrupa'nın siyasi ve ekonomik vesaletinden yakasını kurtardı. Özellikle zorunlu nüfus değişimi ile Anadolu'nun Türkleşmesi tamamlanmış, büyük devletlerin azınlıkları koruma bahanesiyle iç işlerimize müdahalesi önlenmişti. Lozan, dengeli bir Barış Antlaşması niteliği ve Türkiye'nin basiretli yöneticilerinin idaresi ile ülkeye tarihinin en uzun barış dönemini sağladı. Bu sayede Atatürk Türkiyeyi güçlenmek ve çağdaşlaşmak için gerekli zamanı kazanmış, Atatürk Devrimleri'yle her bakımdan yeni ve modern bir çehreye bürünmüştü.

Lozan, emperyalist gücün Türkiye üzerindeki oyunlarına son verdi ve tetikçi olarak kullandığı Yunanistan'ın Anadolu macerasını noktalandı. Büyük hayallerin cazibesi ve emperyalist devletlerin kıskırtmasıyla, kaldırabileceğinden ağır bir yükün altına giren Yunanistan, Anadolu felaketiyle çok ağır bir darbe yedi. Macera uğruna

neden olduğu hatasının bedelini, yıllarca siyasi istikrarsızlık içinde kalarak ödedi. Anadolu'dan, karşılıklı değişim sonucu gelen nüfus ile sosyal ve ekonomik sıkıntısı daha da ağır-

laştı. Anadolu macerasının diğer bir sonucu da, Megali İdea (Büyük Yunanistan) hayali Yunan politikacıların kafalarında uygulanması mümkün olmayan bir hayal olarak kaldı... Gazi Mustafa Kemal, Lozan görüşmelerinin her safhasını takip ve gerektiğinde müdahale ederek Türk isteklerine uygun bir barışın yapılmasını sağladı.

Özetle: Gazi Mustafa Kemal, 19 Mayıs 1919'dan 24 Temmuz 1923'e kadar devam eden dönemde, Türk Ulusal Kurtuluş ve Bağımsızlık Hareketi'nin odağı ve temel faktörü oldu. Kudretli kişiliği, üstün teşkilatçılık ve komutanlık vasıfları, tükenmeyen enerjisi, ileriye görebilme ve gerçekçi davranabilme yeteneğiyle, yok edilmenin eşiğine gelen Türkiye'yi yeniden ve daha güçlü olarak ayağa kaldırdı. Türk Ulusu'ndan aldığı güç ve destekle kurduğu Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bağımsızlığını ebediyen koruyabilmesi için onu çağdaş ufuklara yönlendirdi. •

cengizonal@butundunya.com.tr

(Gelecek ay: Cumhuriyet'in ilanı)

Topluma Hizmet ve Evlatların Eğitimi İkilemi ile Yaşanmış Bir Ömür

Yazan: Prof. Dr. KÖKSAL BAYRAKTAR

1920’li yılların ikinci yarısında, Güney Batı Anadolu’-nun küçük bir iline bir genç gelir. İstanbul Dar-ül Fünunu (Üniversitesi) Tıp Fakültesi Dişçilik Okulu’nu yeni bitirmiştir. O tarihlerde bu küçük ilde hiç diş tabibi bulunmamıştır.

Daha önce Antalya’dan bazı dişçi kalfaları ve hatta berberler gelip, dişi ağrıyanların dişlerini çeker, dolgu yapar, takım diş yapmaya bile kalkarlardı. Hiç diş doktoru olmayan küçük ilin adı Burdur; diş hekimliği yapmak için doğduğu şehre dönen kişi de Feyzi Bayraktar’dı.

Feyzi Bey, Burdur İdadisi’nden (orta okul) mezun olduktan sonra, çok güzel resim yaptığı ve keman çaldığı için, muallimlik (öğretmenlik) imtihanına girmiş ve İdadi’de resim ve müzik muallimi olmuştu. 1920’li yılların başlarında, devletten alamadığı maaşlarının ödenmesi üzerine İstanbul’a gitmiş ve Tıp Fakültesi Dişçilik Okulu’nu bitirerek memleketine dönmüştü.

Cumhuriyetin kurulduğu yılların Burdur’u, tam bir gerilik ve yoksulluk

içinde yaşıyordu. Geceleri şehir karanlığa bürünürdü; evlerde su yoktu. Şehirde sadece dört ilkokul ve bir ortaokul vardı; hiçbir sınaî faaliyet yoktu. Üretim tamamen XIX. yüzyıl yöntem-

Feyzi Bayraktar diş hekimi olarak Burdur’a geldiği günlerde (1926)

Cumhuriyet'in 9. yıldönümünde Burdur'daki kutlamalarda günün anlam ve önemini belirtirken

leri ile yapıldı. "Demirciler ve Bakırcılar Arastası"nda ustalar kızgın ateşin karşısında demire su verip işler, marangozlar ham ağaç kütüklerini yontarak masa, sandalye yapmaya çalışırdı. Terzilik, halıcılık, gül yağcılığı, haşhaş ekimi ve hayvancılık hep çok geri koşullarda yürütülmekte idi. Hastanede sadece iki hekim vardı ve şehirdeki tek eczane olan Yeşilyurt Eczanesi de yeni açılmıştı.

Bu koşullarda diş doktorluğu yapmak, ağız sağlığını bilmeyen, önemsemeyen kişilere diş hekimliği alanında hizmet verebilmek çok zordu. Feyzi Bey bunu yapabilmek için Burdur'a gelmişti.

"Kişinin ülkeye kendi mesleğinde yararlı olabilmesi için o mesleği çok çalışarak en iyi şekilde yapması; insanı, tanrıyı sevmesi, doğruluk ve dürüstlükten şaşmaması gerekir".

Feyzi Bayraktar'ın bu sözleriyle ifade ettiği mesleki çalışmalarını 1950'li yıllara

kadar hep bu ilkeye bağlı olarak devam etti. Diş hekimliğini 15.000 nüfuslu, iktisadi ve sosyal yönden hayli gerilerde kalmış bir ilde zamanın modern araç ve gereçlerini kullanarak yerine getirdi. Diş hekimliğine başladığı ilk günlerden itibaren gece gündüz çalışmaya başladı. Diş ağrısından ızdıraplar içindeki hemşehrisine ya da köylüye, diş çekmenin son çare olduğunu, dişi doldurmak gerektiğini saatler süren öğütlerle, açıklamalarla anlatmaya çalıştı. Takma

diş kavramını hiç bilmeyen kasabalılara, köylülere onun ne olduğunu anlattıktan, beden ve sağlığa olan faydalarını belirttikten sonra takma diş yapmaya başladı.

Yöreye tıp alanında faydalı olabilmek için sabahtan akşama kadar çalışıyor, yüzlerce kişinin tedavilerini yapıyordu. Geceleri de karanlık içindeki şehirde, gazyağı lambasının loş ışığında protez ve takım dişlerle ilgili alçı ve sert kauçuk üzerinde çalışıyordu. Mesleği yerine getirmek, bilinmeyen ve o yıllarda küçümsenen diş hekimliği Burdurlu'ya, Ispartalı'ya, Bucaklı ve Tefennili'ye hizmet edebilmek, köylerde yaşayan, geriliğin çemberini kıramamış nice insanın sağlık durumunu düzeltmek için bütün gücü ile çalıştı. Keçiborlu Kükürt Fabrikası'nda, Burdur ve Isparta cezaevlerindeki işçi ve mahkûmların sağlık sorunları ile yakından ilgilendi. Ağır çalışma koşullarının bir gözünün görme

duyarlılığını önemli ölçüde etkilemesine, ellerindeki ezamanın sağlığını ve çalışmalarını tamamen etkilemesine karşın, yılmadan çalışmalarına devam etti.

Bütün bunların yanında Burdur'da başka şeyler de yapmak ve bunları başarmak gerekiyordu. Şehirde küçük bir elektrik santrali kurmak, şehre su getirmek, lise açılmasına çalışmak, uğraştığı diğer önemli konuları kapsıyordu. Burdur'a demiryolu gelmesi, yeni şose yolların yapılması, en önemlisi Şeker Fabrikası'nın kurulması, Feyzi Bayraktar'ın da aralarında bulunduğu bir avuç Burdur aydınının gerçekleştirdiği önemli ve yaşamsal önemi olan girişimlerdi. Prof. Dr. Fethi Çelikbaş, Dr. Ahmet Ruhi Yeşilyurt, Eczacı Ehtim Ruhi Yeşilyurt, Av. Selami Dirmil, Mehmet Erkazancı, İbrahim Zeki Burdurlu, Nevzat Akdemir gibi bu küçük şehir ileriye götürme aşkını yü-

reklerinde taşıyan nice ülke ve Atatürk sever aydın arasında Feyzi Bey de gece gündüz çalışıyordu.

Burdur İl Genel Meclisi üyeliği, Kızılay başkanlığı, Belediye Meclis üyeliği ve Halkevi başkanlığı, on yıla sığdırılan etkinliklerdi. Halkevi başkanlığı sırasında 1940 yılında, o dönemin çok zor koşulları içerisinde, Burdur'da bir basımevinin dahi bulunmadığı günlerde, daktilo ile iki nüsha halinde yazılıp ve Halkevi tarafından yayımlanan "Burdur" kitabı, bu ilin tanıtımı konusunda başvuru kaynağı özelliğini taşıyacaktı. Bu önemli, ama bilinmeyen kıyıda köşede kalmış kitapta Bayraktar, Burdurlu'lara şöyle sesleniyordu :

"Burdur'u seven ve tanımak isteyen Burdurlu aydınlara, yayımlanmış ilk kaynak olabilirse, Halkevi görevini bu uğurda yapmış olmakla kendini mutlu sayacak ve bunu her Burdurlu'dan bekleyecektir"

Burdur artık karanlık içinde, susuz, kıraç, sınaî ve ticarî hayatı geri bir il

Burdur'da 1940'lı yıllarda Halkevi Başkanlığı yaptığı dönemde birlikte çalıştığı arkadaşlarıyla (Ön sırada, soldan ikinci)

değildi; kent yeni bir dokuya doğru kayıyordu.

Feyzi Bayraktar, 1950’li yıllarda bir yol ayırımına geldiğinin ayırına vardı. Yirmi yıl süren uzun uğraşlar sonunda Burdurlu, kentlisi ve köylüsü ile diş, ağız sağlığının ne olduğunu öğrenmiş, önemini kavramıştı. Feyzi Bey’in muayenehanesinin içi, dışarıya taşarcasına hastalarla doluyor; çevrede, kasaba ve köylerde hekimliği ile ilgili övgüler söyleniyordu. Yirmi yılda çalışmaları ile Anadolu’nun bu küçük ilinde, tıp bilim ve uygulamasının seçkin bir örneğini yaşatmıştı.

Bütün bunlara karşın yol ayırımı bütün gücü ile Feyzi Bey’i zorluyordu. Burdur’da diş hekimliğine, Burdur’a hizmete devam etmek, belediye başkanlığı, milletvekilliği gibi daha ileri görevlere aday olmak mı? Yoksa, üç evladının öğrenimlerini iyi şartlarda sürdürmeleri mi? Bu sorular karşısında, hep, 1920’li yılların İstanbul’unda kışın aralıksız yağan yağmur ve kar altında bir ceketle dolaştığı günlerdeki yoksul hali aklına geliyor ve evlatlarının çok iyi koşullarda okumaya hakları olduğunu düşünüyordu.

Burdur’un değişmesi gibi, dünya da değişiyordu. Evlatları çok daha ileri ve uygun koşullar içinde öğrenimlerini devam ettirmeli, gereğinde yabancı ülkelere gidip, bilgi ve görgülerini oralarda ilerletmeliydiler. “Ayse I, Günsel, Köksal” başka bir ortamda yaşamalıydılar...

İlkokula giden çocuklarının öğretmenleri onları sürekli överek, iyi ko-

Bayraktar Ailesi’nin, İstanbul’da eğitime başlayan üç ferdi

şullarda ülkeye çok yararlı olabilecekleri müjdesini veriyordu. Evlatları, Burdur’un sınırlarını aşmalıydı.

Konu üzerinde günlerce konuşuldu, tam bir Anadolu özverili kadını olan Hacer Hanımla aylarca düşünüldü. Sonunda karar verildi...

Muayenehane kapatıldı. Kırklı yılların mimarisine uygun yapılmış ev ile pazar günleri bütün aile ve akrabaların gittiği bağ satıldı.

Feyzi Bey’in gitme kararı çevrede büyük üzüntü ile karşılandı. Hayır, gitmemeli, doğduğu şehri terk etmemeli idi. İsrarlara karşı Bayraktar hep aynı şeyi söylüyordu: Evlatları iyi şartlarda okuyacak ve böylece ülkeye daha yararlı olacaklardı.

Feysi Bayraktar bu yolu seçti. Aile artık İstanbul'daydı ve iç göçün öncü ailelerinden biri olmuştu Bayraktarlar. 1950'li yılların parlak, gözde, herkesin hayranlık duyduğu Feysi Bey artık çok mütevazı bir hekimdi. İstanbul'un büyükşehir kargaşasında Burdurlu diş hekiminin muayenehanesine haftada bir-iki hasta ancak geliyordu. O, kendi yalnız köşesinde yalnızca evlatlarının yetişip, ilerlemesini izlemekle yetindi.

Üzerlerinde bir ömür mücadele verilen evlatların en büyüğü Aysel ileride generalliğe yükselecek bir su-

bayla evlenip çocuk çocuğa karıştı ve o da kendini ailesine adadı.

Günsel, Üsküdar Amerikan Kız Lisesi'ni bitirdikten sonra İstanbul Eczacılık Fakültesi'nde profesör oldu ve İngiltere ve Almanya'daki çalışmalarını Türkiye'ye getirerek ülkemizde kozmetoloji biliminin kurucusu oldu.

Köksal ise Galatasaray Lisesi'nden sonra İstanbul Hukuk Fakültesi'nde profesörlüğe yükseldi ve zamanla ünlü bir ceza hukukçusu oldu.

Yol ayırımındaki hayaller gerçek olmuştu. •

Başarı İstenmediği Yere Gelmez

Yenildiğinizi düşünüyorsanız, yenilmişsinizdir.

Cesur olmadığınızı düşünüyorsanız, korkaksınızdır.

Kazanmak istiyor fakat kazanamayacağınızı düşünüyorsanız, kesinlikle kazanamazsınız demektir.

Kaybedeceğinizi düşünüyorsanız, çoktan kaybetmişsinizdir.

Dışarıdaki dünyaya çıktığınızda anlayacaksınız ki başarı, ancak onu istediğiniz takdirde gelecektir.

Herşey insanın kafasında biter.

Yükselmek için yüksek düşünmelisiniz.

Bir ödülü kazanmadan önce kendinizden emin olmalısınız.

Yaşam savaşını kazanan her zaman, en güçlü ya da en hızlı olan değildir.

Er ya da geç kazanan kişi, kazanacağını önceden düşünebilen kişidir.?

Arnold Palmer,
Profesyonel Golfçü

Gazete Getiren Köpek

Bir çift pazar sabahı kahvaltı ederlerken köpekleri, her pazar olduğu gibi ağzında gazeteyle geldi. "Ne olağanüstü bir köpeğimiz var değil mi?" dedi kadın. "Her pazar, dışarı çıkıp ağzıyla masamıza gazete getiriyor." Adam, "Ben olağanüstü bir durum göremiyorum" dedi. "Birçok köpek sahibine ağzında gazete getirebilir..."

Kadın gülmeye başladı:

"Fakat biz hiçbir gazeteye abone değiliz ki..."

Gönderi: AYHAN ÖZDEMİR

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Zirkon (Fr.)

- a-Savaşıp yok etme
- b-İşbilim
- c-Değerli bir taş
- d-Alyuvar

2 Voyvo (İsp.)

- a-Uçucu bir sıvı
- b-Çürük yumurta anlamında alaycı söz
- c-Kılıç oyunu
- d-İki harfin arası

3 Üstalize (Fr.)

- a-Yükseklerde esen rüzgâr
- b-Güzel espri yapan
- c-Kazıyarak resim yapma
- d-Alkol etkileşimi

4 Vandal (Fr.)

- a-Doğu Germen halkı
- b-Faşist
- c-Alıcıya verilen belge
- d-Alınyazısı

5 Akort (Fr.)

- a-Ruh dinginliği
- b-İstenmeyen tüyleri giderme
- c-Bir sinir hastalığı
- d-Uyumlu ve doğru ses ayarı

6 Üremi (Fr.)

- a-Kafatası büyümesi
- b-Bir kan hastalığı
- c-Sıvılarla ilgili bilim dalı
- d-Elektrik birimi

7 Akont (Fr.)

- a-Fönlenmiş saç
- b-Tanıtma filmi
- c-İnce uzun ekmek
- d-Borçlunun alacaklıya yaptığı miktarı az ödeme

8 Vokalist (Fr.)

- a-Devinen bir cisim
- b-Kininli madde
- c-Müzik topluluğunda şarkı söyleyen
- d-Kokoreç yapan kimse

9 Balast (İng.)

- a-Demir sülfat
- b-Kokain
- c-Süslü kadın
- d-Toprak üzerine döşenen taş kırıkları

10 Barbarizm (Fr.)

- a-hazırlıksız yakalama
- b-Amaç birliği
- c-Sözcüğü bozarak kullanma
- d-Ocağın ateşini harlamak

11 Büz (Fr.)

- a-Kalın su borusu
- b-Kağıt para basma
- c-Yayılmacı
- d-Zorla kabul ettirme

12 Kütikül (Fr.)

- a-Bitkileri kurutmayan ince zar
- b-Hastayı iyileştirme yöntemi
- c-Elektrik tekniği
- d-Bir şeyin başlangıcını oluşturan

13 Çaçaron (İta.)

- a-Çenesi düşük, geveze
- b-Çarın karısı
- c-Çarın yönettiği devlet
- d-Çar yardımcısı

14 İzotop (Fr.)

- a-Tüme varım
- b-Endoskopi muayene
- c-Aynı atom sayısını taşıyan element
- d-Sanayi

15 Akoz etmek (Yun.)

- a-Anlıklıklık
- b-Bir şeyi gizlice birine söylemek
- c-Kavrama gücü
- d-Bütünleşme

Bir romanda bir büyük düşünürün yaşam öyküsü

M. Emin Erişirgil

Atatürk onun bilim düzeyini belirtmek için, "Yeryüzünden felsefe kaybolsa onu Emin Bey yeniden icat eder," demişti.

M. Emin Erişirgil 1915 yılında sosyoloji ve felsefe doçenti olarak İstanbul Üniversitesi'nde akademik yaşamına başlamıştı. Cumhuriyet döneminde Milli Eğitim Bakanlığı Talim-Terbiye Dairesi başkanlığı yaptı. Yüksek Öğretmen ve Siyasal Bilgiler Okullarını yönetti. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Dekan yardımcısıydı. Milletvekili oldu, Gümrük ve Tekel, İçişleri Bakanlıkları yaptı.

Atatürk onun bilim düzeyini belirt-

mek için, "Yeryüzünden felsefe kaybolsa onu Emin Bey yeniden icat eder," demişti.

Bilim, düşünce, sanat adamlarıyla yakın ilişkileri olan M. Emin Erişirgil'in kaleme aldığı felsefe kitaplarının yanı sıra iki yapıtı düşünce ve edebiyat dünyamızın iki temel direğiyle ilgilidir. "Bir Fikir Adamının Romanı" Ziya Gökalp'ı konu edinir. "İslamcı Bir Şair'in Romanı", Mehmet Âkif'in yaşam öyküsüdür.

Kahramanlarıyla yazarın yakın

M. Emin Erişirgil'in iki yapıtı

ilişkileri olması, onlarla ilgili önemli gözlemleri, anıları bulunması söz konusu yapıtlara ayrıca değer kazandırır.

Ziya Gökalp 2. Meşrutiyet'ten sonra gelişen "Türkçülük" akımını yönlendirmiş, toplumsal-kültürel görüşleriyle -dil devriminden kadın haklarına uzanan alanda- Cumhuriyet aydınlanmasına temel oluşturmuş bir düşünürdü. Üniversitede M. Emin Erişirgil onunla birlikte çalışmıştı. İlk görüştükleri günün akşamı yazdığı izlenimleri şöyle:

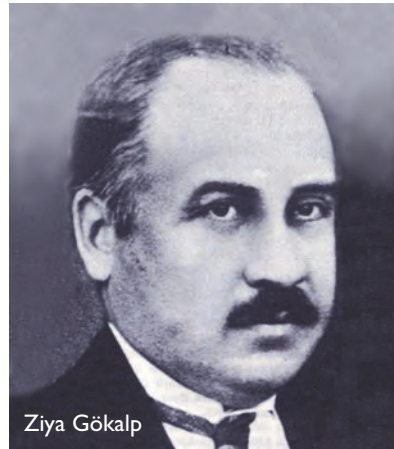
"Ziya Gökalp'ta gördüğüm ilk nitelik bir tür şeyhlik ve inanç önderliğidir. Tutumu, durumu, konulara nesnel olarak bakmaktan çok karşısındakini etkilemeye önem verışı hep Doğu şeyhlerinin ve inanç önderlerinin yolunu izlemekten hoşlandığını gösteriyor. O, bu Doğu tipini ne kadar benimsemişse Sokrat'ın eski Atina'da yapmak istediğini de o kadar benimsemişse benziyor."

Üniversitede olduğu gibi düşünce ve siyaset dünyasında da etkili Gö-

kalp, bir Fransız filozofunun adını anarak, genç doçente, onu okuyup okumadığını sormuş. Filozofun bir kitabından karşılıklı söz etmişler. Sonra Gökalp, "Bizim gibi bir devirden bir devre, ümmet devrinden millet devrine geçmeye uğraşan bir toplum için düşüncelere yön gösterecek

filozoflara çok gerek vardır," demiş. Daha sonra Gökalp, genç doçente bizim filozof yetiştiremeyişimizin nedenlerini sormuş. M. Emin Erişirgil, "Geniş bir tarih bilgisi vardı. Türk tarihinden, İslam tarihinden, yabancı milletlerin tarihinden bol bol örnekler gösterebiliyordu," demekte.

Erişirgil'in "roman" diye nitelendiği yaşamöyküsü daha sonra "fikir adamı"nın serüvenini Di-

Ziya Gökalp

yarbakır'daki çocukluk günlerinden başlayarak adım adım göz önüne seriyor. Namık Kemal'in ölüm haberi ulaştığında 13 yaşındaki Ziya'ya babasının söyledikleri, Türkiye'nin toplumsal gelişme yolculuğunun önemli bir evresini aydınlatmakta:

"Milletin en büyük adamı Namık Kemal öldü (...) Sen bu büyük adamın arkasından gideceksin, onun gibi yurtsever, onun gibi özgürlük sever olacaksın..."

Kitap boyunca Gökalp'ın yakınında yaşamış yazarın gözlemlerine bilim adamının titiz araştırmalarıyla kaynaklardan derlediği ayrıntılar eşlik ediyor.

Ziya'nın yetişmesi konuşulurken bir dostu babasına delikanlıyı Avrupa'da okutmasını öğütleyince babası, "O zaman Ziya gâvur olur," demiş. Dostu, "Ya burada kalırsa?"

diye sorduğunda ise, "O zaman da eşek olur!" yanıtını vermiş...

Baba Tevfik Efendi'nin o döneme uygun gördüğü eğitim tasarısı şöyleymiş: "Gençlerimiz bir yandan Fransızca'yı, bir yandan Arapça ve Farsçayı iyi öğrenmeli, böylelikle hem Batı bilimlerine, hem Doğu bilimlerine iyiden iyiye sahip olmalı, sonra da bunları birbiriyle karşılaştırıp bağdaştırarak milletimizin muhtaç olduğu büyük gerçekleri ortaya çıkarmalıdır."

Ziya Gökalp tam da bu yolu izleyerek kendisini -babasının istediği

yolda- yetiştirmiştir. Doğudan ve Batıdan edindiği bilgi birikimi arasından doğruyu ve yanlışlı arayarak, yaşadığı topluma yön kazandıracak gerçekleri bulmaya girişmiştir.

Gökalp'ın bizde eğitim sisteminin işleyişiyle ilgili olarak üzerinde durduğu önemli sorun, bugün de çözülebilmemiş değildir. Öğrencilere verilen bilginin parça parça kaldığından, birbirine bağlanamayışından yakınıyoruz: "Bir Fransız filozofu, Fransız liselerinden çıkan öğrencinin kafasında belli bir doğrultu olmasının nedenini Fransız liselerindeki öğretmenlerin, hangi ders öğretmeni olurlarsa olsunlar, bir felsefe kültürü olmasına

Milletin en büyük adamı Namık Kemal öldü. Sen bu büyük adamın arkasından gideceksin, onun gibi yurtsever, onun gibi özgürlük sever olacaksın...

bağlar. Çünkü böyle bir kültür sahibi öğretmen kendi okuttuğu dersin başka bilimlerle olan ilişkisini bilir, insan hareketinin yönelmesi gereken doğrultusu üzerinde düşünmüştür. Bundan başka Fransız liselerinde felsefe dersi de vardır. Bu dersin öğretmenleri Fransız çocuğunun kafasındaki bilgiler arasında bağ kurmaya ve bunları, iradeleri üzerinde etkili kılmaya çalışırlar. Bizde öyle değildir. Her öğretmen, çocuğun kafasını bir küp sanır, bu küpü bir miktar doldurmaya çalışır."

Üniversitede ders vermesini iste-

diklerinde Gökalp bu öneriyi güçlkle kabul etmiş. Akademik dünyanın eşiğinde hedefini de şöyle açıklamış "Medreseden yetişenlere göre bilim fıkıh ve kalam gibi dine ve şeriata ait bilgilerir. Avrupa'da okumuşlara göre Batı bilginlerinin yazdıklarını bilmedir. Biri İslam bilginlerinin düşündüklerini, ikincisi Avrupa bilginlerinin bulduklarını ganimet eşyası gibi alıp paylaşmayı bilim sanıyor. Oysa gerçek bilim adamı, ruhunda bilimlerin yöntemle-

İmparatorluğu oluşturan halklar birer birer bağımsızlık savaşı vermeğe koyulmuş, "ulusalcılık" bilincine en son ulaşan ise Türkler olmuştur. Bilimin ışığında Türkçülüğün ilkelerini belirleyen, Ziya Gökalp'tir

rini canlı olarak yaşatan ve araştırmalarını buna göre yapana denir. Böyle bilim adamlarımız olursa ülkede bilim hayatı doğmuş olur. İşte ben böyle bir ortam yaratmaya çalışacağım."

İmparatorluğu oluşturan halklar birer birer bağımsızlık savaşı vermeğe koyulmuş, "ulusalcılık" bilincine en son ulaşan ise Türkler olmuştur. Bilimin ışığında Türkçülüğün ilkelerini belirleyen, Ziya Gökalp'tir. Dönemin düşünce-siyaset akımlarını birleştiren yeni bir yol arayışına girişmiştir. 1. Dünya Savaşı yenilgisi üzerine, işgal güçlerince siyasal eylemi nedeniyle Malta adasına sürülmüştür.

Özgürlüğüne kavuştuktan sonraki görüşü şöyledir:

"Kurtuluş Savaşı Türkler için yeni bir Ergenekon'dur. Mustafa Kemal bozkurttur, o yalnız Türkler için değil, Doğu dünyası için de bir kahramandır."

Kitapta Ziya Gökalp'ın Osmanlı döneminde, geleceğe yön veren görüşleri, önerileri sıralanmaktadır:

"Şeriat mahkemeleri kalkmalı, yani Nizami mahkemelerle birleşmeli, devletin tek maliyesi olmalı, yani Evkaf, Şeyhülislamlık makamının maliyesi olmaktan çıkmalı, aile ve verasete ait kanunlar konmalı, bu memlekette iki Eğitim Bakanlığı olmalı, eğitim işlerine bakan tek kurum bulunmalı, yani Evkafın elindeki okullar Eğitimi Bakanlığına bırakılmalı."

İttihat-Terakki yöneticilerine Şeyhülislamlık için Gökalp'ın öngördüğü görevler Cumhuriyetin Diyanet İşleri Başkanlığına yol hazırlayacak niteliktedir: "Fetvaları toplattırarak bir fetvalar ansiklopedisi düzenletir. Kuran'daki gerçekleri gösterecek tefsir yazdırır, medrese ve tekkelerin tanzim ve ıslahına çalışır. Köylerin bir çoğunda cami yoktur, kasaba ve şehirlerdeki camiler de perişandır, bunları düzeltir, camilere bilgili, ruhsal halleri anlar, iyi söz söyler imam, hatip ve müezzinler yetiştirir..."

Cumhuriyet onun düşünce ufkunu da aşan yepyeni bir dünya kuracaktır.

Halifelik, Şer'îye vekilliği, medrese ve tekkeler kaldırılacaktır. Anayasa'nın laikliğe ilişkin maddesi Diyarbakır milletvekili Ziya Gökalp'in kaleminden çıkacaktır. Bu doğrultudaki çalışmaları, -87 yıl sonra- yeni anayasa hazırlıklarına yol gösterecek niteliktedir:

"Anayasada her türlü felsefi fikirlerin söylenip yazılması hürriyetinin açık olarak ifadesini, hazırlayıcı komisyona ben kabul ettirdim. Bunun kolayca oluverdiğini sanmayınız. Bu teklifi yaptığım zaman bir milletvekili kalktı, Abdullah Cevdet'in dinsizliği yayan yazıları da bu hürriyetten faydalanacak mı diye sordu. Düşünce ve yayın hürriyetinin manasını anlatmasaydım çok kişi bu milletvekilinin ta-

raftarı çıkardı. Onun için Millet Meclisimizde bol fikir adamları bulunmalıdır." Ziya Gökalp imparatorluğun kalıntısından yeni bir ulus devletin doğmasına katkısı oldu. Yeni insana "yeni hayat"ın yolunu gösterdi.

Gökalp'in yaşam öyküsünü roman türünün özelliklerinden yararlanarak kaleme alan yazar, eski meslekdaşını yıllar sonra öğrencilerine şöyle anlatmış: "Sokrat türünden bir halk eğiticisi olmaya çalıştı, Doğu dünyasının pek iyi bildiği pir, şeyh, arif türündeki insanların modern bir tipi idi. (...) Ben sizden onun her düşüncesini benimsemenizi değil, onun ahlaki hayatını benimsemenizi istiyorum." •

konurertop@butundunya.com.tr

PASTA

Fırına geldiğimde, ortalıkta ekmeğin görünmüyordu. Eski dostum fırıncı, "Biraz bekleyeceksin hocam" dedi. "İki-üç dakikaya dek çıkartıyorum."

Kenardaki taburede beklemeye koyulurken, içeriye yaşlıca bir adam girdi. Eskimış ceketinin yakası altında bir madalya parlıyor ve yürürken hafifçe topallıyordu. Selam verdikten sonra "Ekmeklerimi alayım" dedi. "Benim ikizler acıkmıştır."

Fırıncı, adamın uzattığı torbayı alarak tezgahın altından bir gün öncesine ait olduğu anlaşılan ekmeklerden dört beş tane koydu. Fırıncıya doğru sokularak, "Neden taze ekmeğin vermiyorsun?" diye sordum. "Biraz sonra çıkacak ya!.."

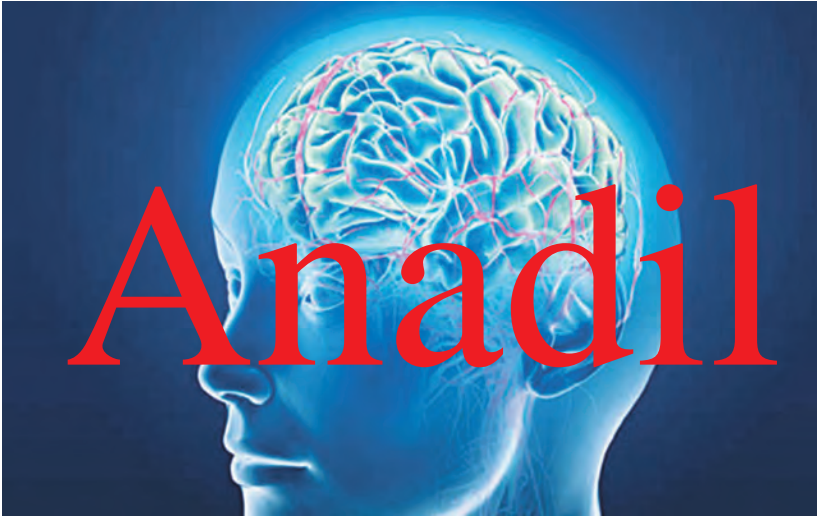
Fırıncı, "Bozuk ekmekleri kendisi istiyor" dedi. "Çok yoksul olduğundan ona yarı fiyatına veriyorum."

"Kim bu adam?" diye sordum. "Kore gazilerinden" dedi. "Oğluyla gelini bir trafik kazasında vefat edince, ikiz torunlarını yanına almıştı. Yıllardır onlara bakıyor, hem de çok az bir maaşla."

Fırıncının anlattıkları karşısında içimin yandığını hissediyordum ve küçük de olsa birşeyler yapmak istiyordum. "Aradaki farkı ben vereyim" dedim. "Hiç olmazsa bugün taze ekmeğin yesinler."

Fırıncı, önerimi kabul etti ve biraz sonra çıkan sıcak ekmekleri büyük bir umursamazlıkla adamın torbasına doldururken "Çok şanslısın hacı amca" dedi. "Çocuklar için bugün sana pasta gibi ekmeğin vereceğim." Yaşlı adam, bir evlat sevgisiyle kucakladığı torbayı göğsüne bastırırken, "Tanrı senden razı olsun evladım" dedi. "Bugün onların doğum günleri olduğunu nereden anladın?" •

Gönderi: MUSTAFA İPEKÇİL

Yazan: YILMAZ DAĞDEVİREN

Ulus/millet vataniyla değil anadiliyle uludur. Alman Almanca, Rus Rusça, Türk de Osmanlıca denen %60 Arapça, %30 Farsça olan ve hiç bir ulusa dayanmayan uyduruk dille değil Türkçe konuşur. Zaten Osmanlıca'yı -bir kaç bin medrese mezunu dışında- halk anlamazdı.

Dilsiz düşünülemez; dil düşüncenin maddesidir, araçtır, her şeyidir. Düşünce, anlam, anlama sadece anadille olasıdır. Anadil zenginliği, anadilin kendi kural ve sözcükleri ile zenginleşmesi demektir. Anadil zenginse, zenginleşiyorsa düşünce de zengindir, zenginleşir. Türkçeden (Öz Türkçe'den) yana olmak, Türkiye'den, Türk'ten yana olmak demektir; Türkçe (Öz Türkçe) giderse bunlar da gider.

Konfüçyüs'e sordular: "Bir ülkeyi yönetmeye çağrılıydınız yapacağınız ilk iş ne olurdu?" Büyük filozof, şöyle cevap verdi: "Hiç kuşkusuz, dili gözden geçirmekle işe başladım. Şöyle ki: Dil kusurlu olursa, sözcükler düşünceyi iyi anlatamaz. Düşünce iyi anlatılmazsa, yapılması gereken şeyler doğru yapılamaz. Ödevler gereği gibi yapılmazsa, töre ve kültür bozulur. Töre ve kültür bozulursa, adalet yanlış yola sapar. Adalet yoldan çıkarsa, şaşkınlık içine düşen halk, ne yapacağını, işin nereye varacağını bilmez. İşte bunun içindir ki dil, çok önemlidir!"

Osmanlı başta, yüzlerce devlet bu nedenle gelişmedi ve battı. İnsanlar bildikleri anadil kadar düşünebilir, anlatabilir, anlayabilir. Ve bunlar için anadille eğitim şarttır. Almanya, Fransa, İngiltere, Finlandiya, İsveç, Japonya, ABD bunun için gelişmiştir, gelişmektedir.

Türkiye'yi bugünkü güçlü hale getiren, dinci ve iktidara/devlete uzanan türevlerinin düşman olduğu laiklikle, dil devrimi, Türkçe'ye, anadile dönüş olmuştur. Şeriata, Osmanlıca'ya, İngilizce'ye dönüş çabası Türk'ü, Türkiye'yi yok edici çabasıdır. •

Muharrem Ağabey

Adana Yüzme Havuzu'nun portatif tribünlerini dolduran seyirciler harika bir sutopu karşılaşması izliyordu. Rakiplerden biri ülkenin en iyi takımlarından Galatasaray diğeri "yenilmez armada" unvanlı Adana Demirspor'du.

Muharrem Gülergin

Kazanan Türkiye Şampiyonu olacaktı. Olimpik ölçülerdeki havuzun suyu yeşilin tonlarından kırmızıya dönüşmüştü. Zorlu mücadele giderek sertleşmiş, dirsek darbeleri yumruk salvolarına dönüşünce sporcuların burun, ağız ve kaşlarından akanlar havuz suyuna karışan kan delleri olmuştu. Seyircilerin ev sahibi takım Demirspor'a yönelik alkışları mavi gözlü sıırım gibi bir sporcuya odaklanmıştı.

Başta kaleci olmak üzere tüm Galatasaray savunmasına zor anlar yaşatan oyuncu dönemin en ünlü futbolcusu Lefter'in havuzda gösterisini yapan bir temsilcisi gibiydi. Mavi lacivertli takımın tutulması olanaksız oyuncusunun olağanüstü 7 golüyle karşılaşmayı 9-7 kazanarak şampiyonluğunu ilan ediyordu.

Adana 5 Ocak Stadı'nda Demirspor'un ünlü oyuncularından oluşan kadrosu, ligin güçlü takımlarından

Muharrem Gülergin takım arkadaşlarıyla birlikte (sol üstte)

Sümerspor'la oynayacaktı. Demirspor'un kaptanı yaklaşık 3 saat önce rakiplerine havuzu dar eden sporcudan başkası değildi. Kaptan yine mükemmel bir oyun sunuyor, tribünden alkışlar alıyordu. Kaptan kornerden gelen yüksek bir topa harika bir kafa vuruşu yaparak attığı golle takımının ilk yarıyı bir farkla önde kapatmasını sağlıyordu.

Karşılaşmanın devre arasında, Kulüplerarası Bölge Şampiyonasının 200 metre yarışı koşulacaktı. Depar yerinde hazırlığını yapan ve kulübü adına koşacak atlet tanıdık biriydi. Bu koşucu, havuzların efendisi, futbol takımının golcü kaptanından başkası değildi. Bu olağanüstü sporcu yarışa rüzgar hızıyla başladı ve önde bitirdi. Soyunma odasına gitti, çivili ayakkabılarını çıkarıp kramponlu olanları

yeniden giydi ve bıraktığı yerden tekrar futbol karşılaşmasına döndü.

Tüm bunlar bir günün beş saatlik bir zaman dilimine sığdıran sporcu, maç sonunda soyunma odasına döndüğünde ilginç bir teklifle karşılaştı. Demirspor takımının voleybol şubesinden sorumlu yöneticisi, akşam oynayacakları önemli bir karşılaşmada onunda oynamasını istiyordu. Çünkü o bir günde üç değil dört belki de beş ayrı spor branşında becerilerini sergileyebilecek bir büyük yetenektir.

Adı: Muharrem Gülergin.

Türk Sporunun belki de elli yılda bir yetiştirebileceği ender sporcularından biri. Türk Voleybolunun bir dönem altın kızları Nalan ve Sonay'ın sevgili babaları. Elim bir trafik kazasında 18 yaşında yitirdiğimiz, yaşasaydı ülkenin en ünlü futbolcularından biri ola-

cak Hakan Güler'in babası. Beyaz altın beldesi Çukurova yöresinin saygın kişisi. Futbol Federasyonu Başkan Vekili Lütfi Arıboğan'ın babası Ahmet Arıboğan'la birlikte Türkiye'de ilk kez; libero ve stoper şeklinde savunma anlayışını getiren ikiliden biri. Ve de bu satırların yazarı bendenizin Milli Takıma dek yükselmesinde emeği geçen, Adana futbolunun simgeleri Füze Selami, Coral, Kartal Yaşar, Ali Hoşfikirer, Turhan Demirdal'ın takım arkadaşları, teknik direktörleri genel kaptanları...

Kimse bilemezdi, akıllarının ucundan bile geçiremezdi, böylesi bir sporcunun tekerlekli bir sandalyeye yaşamı boyunca mahkûm olacağını. Ayaklarından başlayarak kısa süre içinde beline değin bedeninin her noktasını olumsuz yönde tetikleyecek, kahreden bir şeker hastalığının dayanılmaz acısına direnerek yaşamını sürdüreceğini. Kesilen bir ayağına aldırış etmeden "diğeri bana yeter" diyebilen; ikinci ayağını kaybettiğinde "iki kolum hâlâ yerinde" diyebilecek bir moral gücüne sahip bir başka sporcuyla düşünebilir misiniz ?

Büyüklerimiz anlatırlardı. Seyhan Barajı yapılmadan önce Adana'yı sel basarmış. Toros Dağları'nın zirvele-

Hayatlarını ortaya koyan Gülergin kardeşler için nice öyküler dizelenmiş söylenmiş.

lerinden aşağıya doğru hızla akan sular, Çukurova'ya değin hızla yol alır, önüne çıkan tüm canlıları azgın sularında boğarmış. Öylesi olumsuzluklar nedeniyle kentte bir çok insan boğularak can verirmiş. İşte o günlerde Muharrem ve Mecit Gülergin kardeşlerin önderliğinde tüm yüzücüler boğul-

makta olan insanlara tehlikelere aldırış etmeden yardım ederlermiş. Hayatlarını ortaya koyan Gülergin kardeşler için nice öyküler babadan oğula söylenmiş: "Beni sel sularından Muharrem Gülergin kurtardı. Ona hayatımı borçluyum."

Oğul da kendi oğluna mutlaka anlatıyordur: "Oğlum senin dedeni, rahmetli Muharrem Gülergin tam boğulmak üzereyken kurtarmış..." •

AKILLA BESLENMEK

Prof. Dr. Kenan Demirkol

Yağ ve Şeker

**Dikkat!
Önce Göbek
İnecek**

Eğer hayvan merada %100 yeşillikle besleniyorsa, asla başka yabancı gıda almıyorsa, o tereyağı dünyanın en iyi yağıdır. Zeytinyağından da iyidir. Ama marketten satın aldığınız tereyağı ahırda beslenen, pancar küspesi, mısır silajı veya başka tahıllarla beslenen hayvanların yağıdır...

Sizin sağlığını korumak için ne yediğinize bakmanız lazım. Temel hatalardan biri yağ seçimi. Biz ayçiçek yağı, mısırözü yağı, margarin veya endüstriyel tereyağı yediğimiz sürece hasta olmaya mahkumuz. Elimizde iki tane yağ var şu anda.

Bir, zeytinyağı; iki, %100 mera sütünden yapılmış tereyağı.

Peki fındık yağını nereye sokacağız? Bu liste içinde bakın fındık yağının yağ asit içeriği, yani temel yağ bileşimi zeytinyağına çok yakındır. Hasta edici bir yağ değildir. Ama zeytini sıkıyorsun, yağını elde ediyorsun. Fındığı eziyorsun, püre haline getiriyorsun, 80 dereceye ısıtıyorsun, eter katıyorsun, yağını öyle elde ediyorsun. Hangisi tercih edilir? Zeytinyağı tabii ki. Yani fındık yağını eve sokmanın bir alemi yok. Ha zeytinyağının tadına hiç tahammül edemiyorsan o zaman rafine zeytinyağı kullanabilirsin. O da işte fındık yağıyla aynı yöntemle elde edilir. Yani piyasa değeri olmayan, çok koyu, kokulu zeytin yağlar fabrikaya gönderilir. Onlar da 70-80 dereceye ısıtılır; sonra da eter katılır; yağ elde edilir. İlk etapta rafine zeytin yağı elde edilir. Hiç kokusu yoktur, hiç tadı yoktur. Eğer bu rafine zeytin yağına, %5 oranında sızma zeytin yağı katarsanız, o zaman riviera tipi zeytinyağı elde etmiş olursunuz. Hani marketlerde görüyorsunuz ya, o fabrika eseri bir

yağdır; ayçiçekle filan karışmış değildir. Saf zeytinyağıdır. Ama neden yoksundur biliyor musunuz? Sızma zeytinyağında var olan antioksidanlardan yoksundur. Çünkü oksitlenme, yani paslanma bütün bizim hastalıkların temelindeki ana unsurdur.

Nasıl açık havada bırakırsan demiri yağmurda paslanır; ama biz ne yaparız, antipas diye bir boya süreriz paslanmasın diye. Bedenimizin de anti-pasları vardır. Bunlara biz antioksidan diyoruz. Antioksidanları ağırlıklı olarak sebze-meyvelerden elde ediyoruz.

Riviera tipi de saf zeytinyağıdır ama neden yoksundur biliyor musunuz? Sızma zeytinyağında var olan antioksidanlardan...

Zeytinyağı antioksidanlardan çok zengindir ve kalp hastalıklarına karşı koruyuculuğu önemli oranda antioksidanlardan dolayı kaynaklanmaktadır. Ama biz onu ısıtıp rafine zeytinyağı elde ettiğimiz zaman, bu unsurları geniş ölçüde kaybediyor. O yüzden öğrendiğimiz kadarıyla zeytinyağı kullanmalıyız ve çocuklarımıza da bu tada alıştırmalıyız.

İkinci temel hatamıza geçmeden birincisi olan yağ seçimini özetlersek, daha Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinin Trabzon bölümünde, hamsinin zeytinyağı ile kızartıldığının tarifi vardır. Sen 500 sene önce bu topraklarda bunu biliyordun. Ama dış etkiyle doğru bize unutturuldu ve yanlışlara sürüklendik. İşte o yanlışlıklar da bizi hastalıklara sürüklüyor. Zeytin zaten dünyada bir tek Akdeniz yöresinde yetişiyor. Şimdi Arjantin'de, Çin'de zeytin ağacı yetiştirilmeye çalışılıyor. Biz toprağındayız. 5.000 yıldır bu topraklarda zeytinyağı kullanılıyor. Ne olur biraz özümze geri dönelim.

ikinci büyük hata şeker.

Hayatımızda şeker, insanlık tarihi itibarıyla bakarsanız çok yeni bir olgu. Peki şeker bir besin maddesi midir? Değildir.

Çünkü besin maddesini nasıl tanımlıyoruz? İnsanın bedensel ve ruhsal işlevlerini ve çoğalmak için, yani neslini sürdürmek için gerekli maddelere biz besin maddeleri diyoruz. Şeker, insanın herhangi bir işlevini yerine getirmek için gerekli mi?

Evet. Beyin glikozla çalışıyor.

Fazladan alınan şeker yalnızca hasta olmanıza katkıda bulunur.

Omurilik hücreleri glikozla çalışıyor. Eritrosit dediğimiz alyuvarlar glikozla çalışıyor. Enerji kaynağı olarak glikozu kullanıyor.

Peki dışarıdan şeker alıp da daha akıllı olan bir insan gördünüz mü? Hani beyin glikozla çalışıyor ya, şeker yediği için daha akıllı olan bir insan gördünüz mü? Veya sperm, enerji kaynağı olarak fruktozu kullanıyor. Meyve yiyip de daha müthiş erkek olanı gördünüz mü?

Çünkü; insanın gereksinimi olan glikozu da fruktozu da vücut kendisi üretiyor. Dışarıdan asla alınmasına gerek yok. Dolayısıyla biz şeker yediğimiz zaman tamamen sadece damak zevkimiz için yiyoruz. Asla hiçbir bedensel ihtiyacımız yok.

O yüzden şekere boş kalori denir. Yani gereksiz yere aldığımız kalori. Bakın son bir hafta içinde yedikleriniz, ne kadar boş kalori aldınız? Çok. Niye?... Hasta olmak için. Fazladan alınan şeker sadece hasta olmanıza katkıda bulundu.

Bir de son zamanlarda pancardan elde edilen şeker bir yana bırakıldı; daha ucuz olsun diye mısırdan elde edilen şeker kullanılmaya başlandı. Fruktozdan zengin mısır şurubu.

Ne yazık ki, bizim gıda tüzüğü-müzde farklı şekerlerin farklı adlandırılması zorunluluğu yok. Şeker, şekerdir mantığıyla ister nişasta bazlı şeker yani mısır nişastasından elde edilmiş şeker olsun, ister pancar şekeri olsun, hepsinin üstünde şeker yazılması yeterli. Oysa mısırdan elde edilen fruktozdan zengin mısır şurubu, aynı miktar kaloride bile olsa normal şekere göre % 46 daha şişmanlatıcıdır. Özellikle karın bölgesi yağlanmasına yol açıyor. Bu bilimsel olarak kanıtlandı. Dünyanın en saygın üniversitelerinden biri, Amerika'da bir teknik üniversi-

tenin bir öğretim üyesinin sözünü ödünç alarak size söylemek istiyorum:

“Yaşadığımız çağ, akademik kapitalizm çağıdır.”

Yani sermaye sahiplerinin akademisyenleri satın alması sonucu, toplumla paylaşmak istediklerini akademisyenlere söyllettirdikleri bir çağdayız.

Üçüncüsü ise karaciğer yağlanması.

Ama ne tür bir yağlanma? Alkolizm dışı bir yağlanma. O yüzden biz buna alkol dışı karaciğer yağlanması diyoruz. Ve alkol dışı karaciğer yağlanması, özel tipli bir siroza neden oluyor.

Atatürk'ün öldüğü siroz hastalığı, özel bir tipte siroz hastalığıdır; kriptojenik siroz deniyor buna. Amerika'da

Fruktozdan elde edilen mısır şurubu, aynı kaloride bile olsa normal şekere göre %46 daha şişmanlatıcıdır.

Hastalıklardan kurtulmak istiyorsak karnımız inecek.

son otuz yıl içinde üç kat artan karaciğer kanserinin de kriptojenik siroz sonucunu olduğu belirtiliyor. Özetle söyleyeyim, Amerika'da son 30 yılda üç kattan fazla görülen karaciğer kanserinin sebebi mısır şurubudur. Bu, bu kadar açıkken bizim bakanlığımız "Hiçbir bilimsel kanıt sunulamamıştır" diyor.

Çocuklarınızı mısır şurubundan şekerden uzak tutun ve özellikle gofret, bisküvi kek gibi yiyecekleri, dışarıdan alacağınıza az şekerli olarak evde kendiniz yapın. Kısacası, ambalajlı bir ürün sunmayın çocuklarınıza.

Bugün gıda sektöründe sadece ve sadece aksi belirtilmediği takdirde mısır şurubu kullanılıyor. Dondurmalarda o kullanılıyor, hazır aldığınız baklavanın şerbeti bile mısır şurubundan. Çocuklarınıza illa tatlı bir şey yedirecekseniz, evde kendiniz yapın ve olabildiğince az şeker kullanın. Çünkü sonuç olarak şeker de zararlı.

İnsanın zarar görmeden günde tüketebileceği şeker miktarı 30 gram kadardır. 30 gram, 8 kesme şekeri yapar. Ama bu şekerin içinde ne yazık ki meyve de var, bal da var, yani siz

kahvaltıda bir tatlı kaşığı bal yediyse-
niz, hakkınız 7 ye düştü. Bu hakkınızı
ağırlıklı olarak meyve olarak değer-
lendirin. Eğer bugün bal dahil hiç şe-
ker yememişseniz, çayınıza şeker koy-
mamışsanız, başka hiçbir şeker kayna-
ğı da yoksa, 8 kesme şekerin karşılığı
her biri ayrı olarak şu meyvelerdir:

300 gram portakal- 400 gram kiraz
veya vişne-100 gram kadar muz, incir
veya üzüm yiyebilirsiniz. Ama yal-
nızca 100 gram.

Sınırsızca sebze yiyebilirsiniz ama
meyveyi sınırlı yemeniz gerekir. Mey-
venin fazlası da şişmanlatır ve zarar-
lıdır, karaciğer yağlanması yapar. Yani
meyve tek başına hem karaciğer yağ-
lanması, hem karın tipi şişmanlık ya-
pabilir. Karın tipi şişmanlığın çok özel
bir yeri vardır. Bağırsak çevresindeki
iç organların çevresindeki yağlar hor-
monal etkin yağlardır ve bu yağlar ne
yazık ki kanser ve kalp-damar hastalı-
ğı oluşmasında da etkindir. O yüzden
homojen yani tüm bedene eşit ölçüde
dağılmış, karnın büyümediği bir şiş-
manlığa çok itirazım yok. Karın tipi
şişmanlık için, eşittir şeker ve kalp
hastalığı veya kanser diyebiliriz.

O yüzden göbekler inecek. Göbe-
ğimiz olduğu sürece sağlıklı olma şan-
sımız yok. Bunun için şekerden uzak
duracağız. Çünkü en çok karın tipi
şişmanlık yapan ürün fruktozdur. Ye-
diğimiz pancar şekerinin ve meyvenin
içindeki şekerin de yarısı fruktozdur.
Fruktozu azaltmak zorundayız.

Kısaca; kalp hastalığı, kanser, şe-
ker, inme gibi hastalıklardan kurtul-
mak istiyorsak, karnımız inecek. •

kenandemirkol@butundunya.com.tr

ABD'de internet aracılığıyla milyonlarca kişiye ulaştırılan aşağıdaki yazı, BütünDünya okurları için METE TİZER tarafından Türkçe'ye çevrildi.

TEŞEKKÜRLER, AMERİKA...

Aziz Amerikan vergi mükellefleri; yaşamımda ikinci kez, Amerikalı olmaktan utanmıyorum...

Çalışkan Amerikan halkına, benim 242.000 dolar tutan İspanya tatilimin masraflarını ödedikleri için teşekkürlerimi iletmek istiyorum.

Kızım Sasha, uzun bir süredir yakın aile dostlarımız olan kimi arkadaşlarımız, benim kişisel hizmetlerimi yapmakla görevli personelim ve özel birkaç konduğumuzla harikalar harikası bir tatil geçirdik.

Geceliği 2.500 dolar olan 5 yıldızlı lüks bir otelin 3 katlı özel bir villasında kalmadıysanız, kendinizi yaşamış saymayın.

Amerikan Hava Kuvvetleri'nin Amerika Devlet Başkanı'na tahsis edilmiş uçağı Air Force 2'nin tüm personeline ve bizi, varlıklarını bile unutturacak denli rahat ve güvenli bir biçimde izleyen 70 gizli servis personeline de özellikle teşekkürlerimi iletmek istiyorum.

Eğer yolunuz birgün Costa del Sol'dan geçecek olursa, size Marbella'daki Buenaventura Plaza Restoran'ın pilavlı istakozunu yemenizi kesinlikle öneririm. Bayılacaksınız. Sıkılarak da olsa, itiraf edeceğim: Martha'nın üzüm bağlarındaki restoranında yediğimiz

istakozlar buradakiler kadar lezzetli değildi. Fakat insan, şu gerçeği de kabul etmek zorunda kalıyor: Avrupa'da değilseniz, önünüze ne getirilirse onunla yetineceksiniz.

Amerikan muhasebe ofisinin rakamlarına göre Air Force 2'nin bu seyahatteki masrafı, saatte 11.351 dolarmış. Kullandığı jet yakıtı, 47.500 galonu buluyormuş. Bunlar yuvarlak tahminler ama gerçeğe de çok yakınmış.

Biliyorum ki zor zamanlardan geçiyoruz. Milyonlarca insanımız, masalarına yemek bulmakta zorlanıyor. Ben, onların bu özverisini takdirle karşılıyorum ve tümünün bir an önce bir iş bulmalarını tüm kalbimle istiyorum.

Barack, aileyi birkaç hafta önce, gerçek bir lüks yaşam yeri olan Maine'e götürdü, ama ben orada bunaldım. Birkaç gün başımı dinlemek istiyordum, fakat olmadı işte.

Neyse. Hepinize kalpten sevgilerimle,

Michelle (Moochelle) Obama

P.S. 2 milyon dolarlık Hindistan seyahati için de teşekkürler, daha yeni dönüktük.

P.SS. Martha Üzümbağlan gezisi için de çok teşekkürler. Muhteşemdi. Bir de, köpeğimiz "BO"yu da Marta'nın üzüm bağlarına getiren bizim ikinci ufak jet uçağımızın tüm personeline teşekkür etmek istiyorum. Beyaz Saray'dan 11 gün ayrı kalacağımız için Bo çocuklarla beraber olsun istedik. Onu

Air Force 1'e alamazdık elbette. Olur olmadık bir yere ya da kabloların üzerine çişini edebilirdi. Hak verirsiniz, bu da kabul edilir birşey değildir.

P.SSS. Ah, az kalsın unutuluyordum. Size bir teşekkür borcum daha var: Noel'de, iki haftalık Hawai seyahatine gitmiştik. Orada üç dönüm bahçe içinde bir evde kalmıştık. O ev de sözcüğün tam anlamıyla "şahane" idi. O seyahatimiz için de çok teşekkür ederim. Sizleri seviyorum, Amerikan halkı. Ve hatırlayınız ki, bu ekonomik zorluklarla gelen acıları, demokratik bir yöntemle eşit olarak paylaşmalıyız.

Bu mektubumu lütfen, tanıdığınız her Amerikan vatandaşıyla paylaşınız. Ve lütfen, gelecek seçimde bizi bir kez daha seçin. Daha Bora Bora'yı görmedim.

Turistler artık İstanbul'u "Tıklıyorlar"

Tanıtım görevlisi bürokratların, turizm acentalarının ve halkla ilişkiler uzmanlarının yıllardır "Kafdağı'nın ardında" sandıkları ve o nedenle yalnızca düşlemekle yetindikleri bir başarıya Türkiye, sonunda internet sayesinde ulaşabildi.

YAZAN: SAMİM SERKAN CANIM

Ve özellikle turizmde “internetli yıllar” olarak adlandırılan son on yıllık sürede yabancı turist sayısında %300 dolayında bir artış sağladı.

Yalnızca İstanbul, bir önceki yılın aynı süredeki rakamını %15 arttırarak, 2011 yılının ilk 6 ayında 3,563.000 yabancı turiste evsahipliği yaptı. Turizm uzmanları, 2010 yılında toplam 6,960.000 yabancı turistin geldiği İstanbul’un, 2011 yılının sonunda bu rakamı 8,000.000’a yükselteceğine inanıyorlar.

Önceki yıllarda İstanbul ve Türkiye hakkındaki olumsuz yaklaşım 2000’li yıllarda, yani internet çağında, yerini büyük bir değişime bıraktı. 90’lı yılların sonundan önce insanlar diğer ülkeler, toplum ve kültürler hakkındaki bilgileri kitap, gazete, dergi, televizyon ve radyodan ve genellikle kendilerine verildiği kadar alıyorlar ve tatillerini, seyahat acentesi çalışanlarının öneri ve yönlendirmeleriyle planlıyorlardı. İnsanlar şimdi, gitmek istedikleri yer ile ilgili bilgilere ve hatta ayrıntılara çok daha kolay ulaşabiliyorlar.

İnternet üzerindeki bir çok bağımsız kaynak ve yine seyahat acentelerinin web portalları, çeşitli blog yazarları ve her türlü açık kaynak, tatile çıkmak isteyen bir kişinin, gitmek istediği yerle ilgili tüm sorularını geniş bir biçimde yanıtlamak için hazır bekliyorlar.

Dünyanın herhangi bir yerine gitmek isteyen kişi arama motoruna git-

Dünyada yapılan tüm seyahatlerin yaklaşık %45’i, internet üzerinden satın alınıyor.

mek istediği yerin adını yazdığı anda bir saniyenin altında bir sürede o yer ilgili her türlü bilgiye ulaşabiliyor. Uçak bileti, otel fiyat ve konumu, gidileceği ülkedeki yerel ulaşım olanakları, restoranlar, eğlence yerleri, müzeler, mesire alanları, tarihsel ve kültürel yerleri, hem de hiçbir sınırlandırma ve yönlendirme olmaksızın öğrenebiliyorlar.

İşte tam bu noktada bir kentin ne kadar kolay ya da zor ulaşılabilir, turistik açıdan gitmeye değer olup olmadığı ve marka değeri bu aramalarda ortaya çıkabiliyor.

Dünyada yapılan tüm seyahatlerin yaklaşık %45’i, internet üzerinden satın alınıyor. 2010 yılında Kuzey Amerika’nın %59’u, Avrupa’nın %43’ü

ve Asya/Okyanusya'nın %21'i, tüm seyahatlerin otel ve ulaşım rezervasyonlarını internet üzerinde yaptılar. Ve yine tüm seyahat edenlerin %80'i rezervasyon yapmadan önce, gidecekleri yer hakkında araştırma yaptılar, ayrıntılı bilgi sahibi oldular.

Bu araştırmalarında seyahat edebilecekleri yerleri, otelleri, fiyatları, ulaşım koşullarını kısacası aklımıza gelebilecek her şeyi karşılaştırdılar ve tercihlerini internetteki kaynaklara dayanarak yaptılar. Bir başka ülkeye gitmek isteyen bir turist artık, reklam panolarında, televizyon kanallarında, gazete ve dergilerde yapılan reklam ve tanıtımları izleyerek değil, internette araştırma yaptıktan sonra kararını veriyor. Bu kişilerin oranı, % 40'ı buluyor.

İstanbul, son yıllarda bu kişilerce en çok aranan ve araştırılan birkaç kent arasında yerini aldı.

Peki turistlerin internette yaptıkları bu aramalar, yıllardır övündüğümüz tarihsel ve doğal güzelliklerimize olan ilgilerinden mi kaynaklanıyor?

Bu sorunun yanıtını bugüne kadar vermeyi düşündük mü? Turistik değerlerimi objektif olarak değerlendirdik mi? Biz gerçekten, dünyada eşi, benzeri olmayan tarihsel bir mirasa ve eşi, benzeri olmayan doğal güzelliklere sahip miyiz?

Soruyu bizden önce UNESCO

yanıtıyor. UNESCO'nun belirlediği dünya mirası alanlarından Avrupa sınırları içinde İsveç'te 14, İspanya'da 43 , Rusya'da 24 , Fransa'da 37, Almanya'da 35, Yunanistan'da 17, İtalya'da 47 adet bulunuyor. Bu rakamlara baktığımızda bizdeki sayı en az 30'dur denilebilir. Fakat bizdeki sayı Hollanda'nınki ile aynı sayıdadır, yalnızca 10'dur ve

Turistler seyahat edebilecekleri yerleri, otelleri, fiyatları, ulaşım koşullarını karşılaştırdılar ve tercihlerini internetteki kaynaklara dayanarak yaptılar.

bunların yalnızca bir tanesi İstanbul'dadır. Şaşırtıcı gelebilir ama, tarihsel rakipleri ile kıyaslandığında İstanbul çok gerilerde kalmaktadır.

İstanbul, ticari ve turistik açıdan bir çok kent ile rekabet içindedir. Fakat son birkaç yıl dışında bu rekabette İstanbul, her zaman tarihsel zenginliklerini ön plana çıkarıp, bu yönde reklam kampanya-

2004 yılında Amsterdam, İstanbul'un 3 katı aranırken 2010 yılında İstanbul ile eşit sayıda aranmış ve 2011 yılının ilk yarısında İstanbul Amsterdam'ı geride bırakmıştır.

ları yürütmekteydi ve bunda başarılı olduğu da söylenilebilir. Fakat İstanbul'u rakipleriyle kıyaslamadan önce, onu hangi grupta değerlendireceğimize karar veremeyebiliriz. Bir cazibe merkezi olarak İstanbul'u Londra ile kıyasladığımızda büyük bir hayal kırıklığıyla karşılaşabiliriz. Öyle ya da böyle, Londra İngiliz İmparatorluğu'nun başkentidir. Dünyada yurtdışı turistik gezilerin %40'ının yapıldığı Avrupa'nın kültür merkezlerinden biridir.

Yazarımızı tanıyalım:

Samim Serkan Canım, Sakarya Üniversitesi Turizm Otel İşletmeciliği bölümünden mezun olmuş; otel ve seyahat acen-talarında özellikle rezervasyon konusunda çalışmıştır. Çalışmalarını "internet üzerinden turizm" konusuna yönlendirmiş, seyahat şirketlerinde "Online Rezervasyon Satış Müdürü" olarak görev yapmıştır. Beş yıldan buyana büyük bir seyahat şirketinde "İş Geliştirme Uzmanı" olarak çalışmaktadır.

Yurtdışından gelen ziyaretçi sayısı tek başına ülkemize gelen ziyaretçi sayısından fazladır. Coğrafi olarak Avrupa'daki gelişmiş ülkelere yakınlığı ve ABD ile kurulmuş olan yoğun ulaşım bağlantılarıyla, kolay ulaşılabilen bir noktadadır.

Bir diğer metropol ve başkent Paris ve Amsterdam için de aynı sözler söylenebilir. Bu noktada 2004 yılından bu yana internette kullanıcılar tarafından yapılan aramalar da bize aynı veriyi sağlıyor. Ziyaretçi sayısı ile internette yapılan arama sayısı orantılıdır. Londra ve Paris internette, İstanbul'un yaklaşık 10 katı fazla aranmıştır. Fakat burada ayrıcalık gösteren tek kent, Amsterdam'dır. 2004 yılında Amsterdam, İstanbul'un 3 katı aranırken 2010 yılında İstanbul ile eşit sayıda aranmış ve 2011 yılının ilk yarısında İstanbul Amsterdam'ı geride bırakmıştır. 2010 yılında Amsterdam'da en az bir gece konaklayan turist sayısı 4,500.000'dir. Bu rakam, en az bir gece konaklamalı yabancı turist sayısıdır. Böyle bakınca

İstanbul'un internette aynı oranda aranmasına karşın, Amsterdam'dan daha fazla turist çektiği için başarılı olduğu söylenebilir. Fakat bu rakam bizi yanıltabilir, çünkü biz henüz turistik ziyaret için gelen kesin rakamları verememekteyiz.

Bizim rakamlarımız içinde yurtdışındaki gurbetçilerimiz, Antalya, Kapadokya ya da Muğla'ya geçen ziyaretçilerin de sayıları vardır ve tam olarak İstanbul için veriyi vermemektedir. Ancak özellikle son yıllarda Orta Doğu'dan gelen ziyaretçi sayısının artışı nedeniyle Amsterdam'ı geride bıraktığımızı söyleyebiliriz. Fakat şunu da kabul etmemiz gerekiyor: Roma, Londra ve Paris gibi kentlerin hâlâ çok uzağındayız.

Diğer bir karşılaştırma ise Orta Doğu'daki rakibimiz Dubai ile yapılabilir. Yine internetde yapılan aramalara baktığımızda 2004 yılından başlayarak Dubai'nin İstanbul'dan iki kat fazla arandığı görülmektedir. Dubai 2004 yılında 5,4 milyon ziyaretçi almıştır. Aynı yıl İstanbul yaklaşık 3,5 milyon ziyaretçi almıştır. Yıl 2010 olduğunda Dubai 10 milyon rakamına ulaştığında internette yapılan Dubai ile ilgili arama sayısı İstanbul ile nere-

deyse eşit duruma gelmiştir. 2011 yılının ilk yarısına baktığımızda İstanbul arama sayısı olarak Dubai'yi geride bıraktı ama yabancı turist sayısı 3'te bir oranın daha az olarak kaldı .

Doğu Avrupa'daki diğer cazibe merkezi ve metropollerin Sovyetlerin çöküşünden sonraki ilgiyi büyük oranda kaybettiği açıkça görülüyor. İnsanlar artık onlar hakkında bilgiye ulaşmak için klavyenin başında İstanbul için harcadıkları kadar zaman harcamıyorlar. Örneğin Prag 2004 yılında İstanbul ile eşit sayıda aranmış olmasına karşın 2011 yılında 5 kat daha az aranmaktadır. Budapeşte ve Moskova için de bu veri hemen hemen aynı oranda geçerlidir.

2004 yılında Prag'da otel arayanların sayısı İstanbul'da otel arayanların sayısının 3 katı daha fazla idi. 2011 yılında ise İstanbul'da otel arayanlar

2011 yılının ilk yarısına baktığımızda İstanbul arama sayısı olarak Dubai'yi geride bıraktı ama yabancı turist sayısı 3'te bir oranın daha azı olarak kaldı.

İstanbul ilgi çekiyor ama uçak bileti alıp otel rezervasyonu yaptırarak kadar değil.

Prag'ın 2 katı düzeyindedir. Dubai için durum çok daha farklıdır. 2004 yılında Dubai'de otel arayanların sayısı, İstanbul'un 2 katı idi. 2011 yılında da bu oran sanki biri tarafından sabitlenmiş gibi aynı kalmıştır. İstanbul'u Dubai ile karşılaştırdığımızda İstanbul hakkında insanlar bilgiye ulaşmaya çalışırken, Dubai'de kalmak için yer aramaktadırlar. Dubai'ye uçak arayanların oranıyla İstanbul'a uçak arayanların oranının yine konaklama ile aynı olduğu, yani Dubai'ye ulaşım arayanların İstanbul'a ulaşım arayanların 2 katı olduğu görülüyor. Bunun bir anlamı da şudur:

İstanbul hakkında bilgiye ulaşmak isteyenler İstanbul'a gelmeye çalışmıyorlar. İstanbul ilgilerini çekiyor ama

uçak biletini alıp otel rezervasyonunu yaptıracak kadar değil.

İstanbul hakkında internette arama yapmakla İstanbul'a uçak ya da otel rezervasyonu yapmak arasında İstanbul bütün rakiplerine yeniliyor. Bunun bir çok nedeni olabilir ama madem ki bütün verileri internet üzerinden aldık yine internet üzerinden bir neden bulmak durumundayız. İstanbul hayal ediliyor, araştırılıyor ama tercih edilmiyor. Online platformlarda havaalanı, toplu taşıma, oteller, müzeler, cazibe merkezleri, uçuş saatleri ve

bilgileri, alım gücü gibi bir gezide yaşamsal önem taşıyan bilgilere güvenilir ve açık bir biçimde ulaşılamıyor mu? Ya da karar aşamasında reklamlar ve çeşitli platformlardan tanıtımlarla yeterli destek sağlanmıyor mu? Ya da, ki öyle olmadığını ummak istiyoruz, Türkiye ve İstanbul hakkındaki önyargılar hâlâ yıkılmadı mı? •

Kaynaklar: google search reports, google insights, UNESCO, newmediatrendwatch.com, Türkiye istatistik kurumu, Dubai Tourism Information, travel daily news, hotelmarketing.com, Leonardo Travel, galahotels.com.

**Başarı yolun sonu değil,
yolculuğun kendisidir.**

Ben Sweetland

TIP DÜNYASINDAN KISA KISA

Prof. Dr. Yürük İyriboz

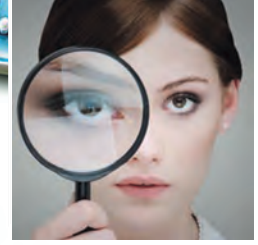
Çocukların geceleri TV ve şiddet film-leri seyretmeleri, video oyunları ile fazla vakit geçirmeleri uyku sorunlarına yol açmaktadır.

D vitamini'ni günde 1000 üniteden az almak erken kalp krizi ve inme riskini artırır.

Glokom

Körlüğe yol açan nedenlerden biri olan glokom miyoplarda çok daha sık görülür.

YEŞİL ÇAY

Yeşil çay içerdiği catekinlerle (anti bakteriyel madde) kötü kolesterolün (LDL) bağırsak yoluyla emilimini önler.

Çocukların geç konuşması ruh sağlıklarını etkilemez.

Sigara dumanı olan ortamlarda yaşayan çocuklarda davranış bozukluğu ve işitme kaybı daha sık görülür.

SEBZELER

Tuzu az, potasyumu zengin gıdalar (sebzeler, meyve, yoğurt, havuç, portakal) kalp krizlerini yarı yarıya azaltır.

Folik Asit

Kuru fasulye, fındık, fıstık ve yeşil sebzelerde bulunan folik asit gençlerin okul başarısını artırır. Bu vitaminin eksikliği erken bunamaya sebep olur.

Çay ve Kahve

Sürekli olarak çay ve kahve içenlerin burun boşluklarında antibiyotiklere karşı direnç sağlayan bakteri bulunmaz.

TÜRK DİLİ

Orhan Velidedeoğlu

HOŞ- GÖRÜ

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü UNESCO, 1995 yılını "Dünya Hoşgörü Yılı" olarak duyurmuştu. UNESCO'nun 1991 yılı Ekim ayında Paris'te düzenlenen 26'ncı genel konferansında, örgütün kuruluşunun 50'nci yıldönümü olan 1995'in "Dünya Hoşgörü Yılı" olmasını öneren ülke TÜRKİYE'dir.

Bu öneri, ilgili komisyonun 23 Ekim 1991 tarihli oturumunda görüşülerek kabul edilir ve Birleşmiş Milletler Örgütü de bu kararı benimseydiğini açıklar.

Türkiye bu öneriyle kalmaz, 1995 yılı Eylül ayında akademik düzeyde yapılması öngörülen Uluslararası Hoşgörü Konuşusu (Kolokyumu)'nun ev sahipliğini de üstlenir.

***

28 Nisan 1995 günü, o dönem yöneticilerinden Emekli Vali Sayın Mehmet Aldan'ın önerisiyle Türk İdareciler Derneği Genel Merkezi'nde "Hoşgörü Yılı" nedeniyle yaptığım konuşmamın sonunda şöyle bir endişemi dile getirmiştım:

19'uncu yüzyıl İngiliz düşünürlerinden John Stuart Mill, çoğulculuğun, çeşitliliğin daha iyi gelişip serpilmesi için devletin, özgürlüğü kurutacak durumlara karşı tavır alması gerektiğini; çünkü özgürlüğün ve hoşgörünün, çoğulculuğun doğal sonucu olduğunu belirtir.

Oysa bugün, varlığını sürdüren hükümetimiz, özgürlükleri kurutacak durumları bir an önce ortadan kaldıracak güçte görünmüyor.

Sayın Ataol Behramoğlu'nun 22 Nisan 1995 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan yazısından öğreniyoruz ki ülkemizde, Terörle Mücadele Yasası'nın 8'inci maddesine göre halen 2000 kişi yargılanmaktadır. Bunlardan 11'i bilim adamı, yazar, tiyatro

ve müzik sanatçısı; 11'i gazeteci, yarıncı; 18'i siyasi parti ya da dernek yöneticisi olmak üzere toplam 140 kişi de ceza evlerinde tutuklu bulunmaktadır.

Gazetelerde, yargısız infaz, işkence ve gözaltında kayıp haberleri eksik olmazken... Türkiye, 1995 yılının "Dünya Hoşgörü Yılı" olmasını nasıl önerebiliriz?

Türkiye, bu yıl yapılması gereken 'Uluslararası Hoşgörü Konuşusu'nun ev sahipliğini üstlenmiştir; eylül ayında İstanbul'da yapılacaktır. Eylülde dört ay kaldı... TBMM, tatile girdi girecek... Önümüzdeki bir ay içerisinde özgürleşme engellerini aşamazsak, özgürlükçü ülkelerin toplantıya katılacak delegeleri, bırakınız insan haklarını falan bir yana, şu yukarıdaki tabloyu öne sürerek "Siz henüz bu durumda değilsiniz, yetmiş insanlarınızın hak ve özgürlüklerine hoşgörü gösteremezken, hangi yüzle 1995'in "Dünya Hoşgörü Yılı" olarak kabul edilmesini önerdiniz ve yine hangi yüzle bizi akademik düzeydeki bu uluslararası toplantıya çağırdınız" diye sorarlarsa... Böyle bir soruya delegelerimiz ne yanıt verirler bilemiyorum...

Ama ben, ülkem adına utanç duyuyorum!..

***

Yine o yıllarda, Şükran Kurdakul (1927-2004)'un kaleminden öğreniyorduk ki, 1994 yılının 6-12 Kasım günleri Prag'da toplanan Uluslararası Şairler, Denemeciler, Romancılar Ö-

gütü PEN (Poets, Essayists, Novelists)'in kongresinde de UNESCO doğrultusunda, 1995 yılı “Hoşgörü Yılı” olarak benimsenir. Toplantıya katılan Çek Cumhurbaşkanı Havel de bir konuşma yaparak hoşgörü ve hoşgörüsüzlük temasını işler; özellikle de ulusal, ırksal, dinsel, toplumsal ve politik hoşgörüsüzlükler üzerinde durur, Bosna'daki insanlık dışı olaylara değinecek birçok ülkenin, kendilerini tehlikeye uzak hissettiklerinden bu vahşete seyirci kaldığını vurgular ve “Eğer demokratik ülkeler, bugün olduğu gi-

artık sormaya başladılar:

Quo vadis ?.. (Gidiş nereye?..)

***

“Hoşgörü” sözcüğünün belli başlı Batı dillerindeki karşılığı “tolerans”dır ve Latince “tolerare” den türetilmiştir.

Larousse, toleransı şöyle tanımlar: Başkalarının, kendisinden farklı düşünme ve yaşama biçimleri olmasını kabul etme...

Encyclopedia Britannica'da “Başka insanların davranış ve kararlarında özgür olmalarına izin verilmesi; toplumun gidiş ve

görümlerine aykırı düşünelere karşı sabırla, önyargısız katlanma ve hoşgörülülük gösterilmesidir” denir.

Türkçe Sözlük'te de hoşgörü “Her şeyi anlayışla karşılayarak olabili-

diği kadar hoş görme durumu” diye tanımlanır.

Türkçeye Fransızcadan giren tolerans, gerek toplum yaşamında, gerek teknikte kullanılan, geniş anlamlı bir terimdir. Bu nedenle, örneğin İngilizcede “müsamaha, göz yumma (to shut one's eyes)” karşılığı “sufferance”, “allowance”; Almancada, yine aynı anlamlarda “dulduung” gibi sözcükler bulunmasına karşın, İngilizcede “tolerance” (hoşgörü; katlanılabilir hata derecesi), Almancada “toleranz” (hoş-

Ya bugün?.. Az gittik, uz gittik, 16 yıl yol gittik... Bir de dönüp baktık ki, tutukevlerimiz bilim adamları, düşün adamları, profesörler, gazeteciler, yazarlar, sanatçılar, üst rütbeli subaylarla 16 yıl sonra, çok daha fazlasıyla doldurulmuş. (!)

bi, böylesine ilgisiz kalmayı sürdürürlerse, gelecekte dünyamızın durumu ne olacak” diye sorar.

Ya bugün?..

Az gittik, uz gittik, 16 yıl yol gittik... Bir de dönüp baktık ki, tutukevlerimiz bilim adamları, düşün adamları, profesörler, gazeteciler, yazarlar, sanatçılar, üst rütbeli subaylarla 16 yıl sonra, çok daha fazlasıyla doldurulmuş. (!)

Ne var ki 16 yıl önce, Batı'nın sorgulamayan uygar ülkeleri, bugün

görü; yanılma payı) sözcükleri korunmuştur.

Toplum yaşamında tolerans, düşün, inanç ve davranış farklılıklarına katlanabilme kapasitesi; teknik kullanımda, bir tasarım ya da üretimde yanılma veya standarttan sapmada olabirlik payı; tıpta ise, vücudun ilaca veya onun yan etkilerine dayanabilirliği gibi geniş anlamalı bir sözcüktür. Dilimizdeki “hoşgörü” sözcüğünün “tolerans”ın tüm bu anlamlarını kapsadığı kanısında değilim. Ancak, sözcüğün kullanılageldiği yetmiş beş yıllık geçmişi de göz ardı edemeyiz.(1)

Değişik ülkelerdeki tanımı ve uygulaması nasıl olursa olsun, hoşgörü, özgürlükçü demokrasi ile yönetilen toplumlarda rejimin önkoşuludur; uygar insan olmanın da...

Bertrand Russel:

“Eğer gerçek düşünce özgürlüğü var olacaksa, değişik görüşler arasında fırsat eşitliğinin olması da zorunludur.”

“Düşünce özgürlüğündeki temel sav, bütün inançlarımızın kuşku götürür olmasıdır... Kendi kuşkuculuğumuzdan bile kuşku duymalıyız” der.

Başkalarının inanç, görüş ve düşüncelerine saygı duyabilmek, onların özgürce açıklanıp savunulmalarına katlanabilmek, insanlığın en belirgin göstergelerindendir.

“Voltaire, Jean-Jacques Rousseau’nun ‘Sosyal Sözleşme’de, ‘doğal hal’ için tutkusunu yeniden dile getirdiğini gördüğünde, düpedüz sinirlenir ve dostu Bordes’e, 1765 Mart’ında yazdı-

ğı mektubunda şöyle der:

“Ah Bayım! İyice fark etmiş olduğunuz gibi, bir maymun insana ne kadar benziyorsa, Rousseau’da bir filozofa o kadar benziyor; Diyojen’in kudurmuş köpeğidir o!”

“Bununla beraber Voltaire, o kitabı mahkûm edip yaktıran İsviçre makamlarına -ünlü ilkesine bağlı kalarak saldırmış ve Rousseau’ya da şöyle yazmıştı: Söylediklerinizin hiç birinde sizinle aynı düşüncede değilim; ancak onları söyleme hakkınızı ölünceye değin savunacağım. Ve Rousseau, düşmanlarından kaçtığında da Voltaire, onu İsviçre’ye, yanında kalmaya davet etmişti”. (2)

İşte düşünce özgürlüğüne saygının ve hoşgörünün taçlanmış bir belgesi...

Hoşgörü, bağınazlıkla bağdaşmaz; tam karşıtıdır.

Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan bir yazımda bağınazlığı, Mısırlı din bilgini Şeyh Muhammed Abduh’un bu konudaki yazısına dayanarak irdelemiştim. (3)

Şeyh Abduh, “Vatan, din ve milliyeti aşırı derecede kayırma” olarak tanımladığı bağınazlığı üçe ayırır:

Tefrit (ortalamanın çok altında), İfrat (ortalamanın çok üstünde, aşırı), İtidal (ortalama, ölçülü). Hoşgörüyü de aynı ölçülerle irdeleyebiliriz.

Hoşgörüde Tefrit (Hoşgörünün alt derecesi, hoşgörüsüzlük):

Böyle bir hoşgörü, hoşgörüsüzlüğe yol açar; duygular katlaşıp, düşünceler körelir, giderek bağınazlaşır.

Genellikle dogmalardan beslenen bağınazlık, hoşgörünün amansız düş-

manıdır. Kendisinden olmayan, katılmadığı inanç ya da düşünceyi hor görür, şiddet yoluyla düşün ve inanç özgürlüklerini yok etmeye çalışır, saldırı-ganlaşır.

Gandhi, “Hoşgörüsüzlük, herkesten önce bizim kendi düşüncelerimize inanmadığımızın delilidir” der.

Hoşgörüyü besleyen kaynak ise sevgi, saygı ve eğitimidir. Hoşgörüsü tükenen toplumlarda toplumsal bağlar zayıflar, güven sarsılır, sevgi ve saygı duyguları zedelenir. Gerçekçi eğitime ise yer yoktur. Oysa ki, toplumları ayakta tutan temeller sevgi, saygı, doğruluk ve adalettir. Adalete dayanmayan kuvvet zorbalıktır. Hoşgörüsüz güç de insanları zorbalastırır. Hoşgörüden yoksun, adaletten uzak toplumlar ise uygarlığa ulaşamazlar.

Sayın Yekta Güngör Özden, bir yazısında şöyle diyordu:

“Yakındığımız gidişin sorumlusu herkesten önce kendimiz. Yanlışlıkların üzerinde durmayarak, adaletin bir parçası sayılan hoşgörüyü körlük ve sağırlık düzeyine getirip donuk kalarak, kötülüğe dönüşmesine, kötülüklerin artarak sürüp gitmesine neden oluyoruz”.(4)

İnsan, yaşamının her anında, bir bıçağın iki yüzü kadar birbirine yakın olan hoşgörü ve hoşgörüsüzlükle iç içedir. Hoşgörünün ilkel görünümü olarak beliren hoşgörüsüzlük, insanlık tarihi kadar da eskidir. Ünlü yazar M. S. Bates, “Hoşgörüsüzlüğün tarihini yazmak, dünya tarihini yazmak olurdu” diyor.

Düşünürler, ilk felsefi hoşgörüsüzlük örneklerinden biri olarak Efla-

tun’un “Devlet” inden şairleri kovmasını gösterirler. O, ideal devletinde şairlere yer vermez. “Homeros’u sınırlarımızın dışına uğurlayacağız” diyerek şairi aşağılar.

Çıçero da, Marcus Antonius’u eleştiren ünlü filipik konuşmaları nedeniyle hoşgörülmeyle öldürülmedi mi?

Çıçero’nun öldürülmesi bana şair Nefî’nin boğdurulmasını anımsatır:

O da dilinden dolayı uğradığı hoşgörüsüzlüğün kurbanıdır.

*Gökten nazire indi Siham-ı Kazâ’ına
Nefî diliyle uğradı Hakk’ın belâsına...*

Hoşgörü azaldıkça insanlar bencilleşir, kendi çıkarlarından başka şey düşünemez olurlar. Yüce erdemlerden olan istemeden verme, yardımlaşma, paylaşma duygularını da kurutur hoşgörüsüzlük.

Gidiş, yozlaşmaya doğrudur...

Şu iki dize, bu durumu ne güzel betimliyor:

*Keşmekeşi âlemin dört şeye olmuş
binâ:*

*Ben yiyeyim, sen yeme; ben iyiyim,
en fenâ!...*

Hoşgörüsüzlüğün bu derecesine karşı hoşgörülü olunamaz!

Hoşgörüde İfrat (Ortalamanın çok üstünde, aşırı hoşgörü):

Hoşgörünün Arapça karşılığı “müsamaha”dır; görmezden gelme, göz yumma, aldırma... Bu dilde “müsamaha” ile anlamdaş olan bir sözcük daha vardır, “tekasül” (tembellik etme, üşenme, önemsememe, kayıtsız kal-

ma, savsaklama).

Hoşgörüde aşırılık, bir anlamda tekasüldür; toplumu umursamazlığa, kayıtsızlığa sürükler.

Albert Weale “Eğer siz, insanların davranışlarına yahut tercihlerine aldırımıyorsanız, o zaman onların yapmayı istedikleri şeye izin vermekle hoşgörülü olmuyorsunuz, sadece kayıtsız oluyorsunuz” diyor.

Yine Sayın Özden’e kulak verelim: “Kayıtsızlık, aldırışsızlık, adamsendecilik, vurdumduymazlık, boşvercilik, ilgisizlik de denilen umursamazlık

(lâkaydı), toplumu kemiren, bireyleri kişiliksiz, zavallı izleyiciler kılarak küçülten bir kötülüktür. Kimi zaman, kimi konularda

bencillik görünümünde ortaya çıksa da gerçekte tembelliktir; kendine karşı olma, kendini dışlama ve topluma sessiz saldırıdır.”

“Başarısızlıkların, siyasal bunalımların, ekonomik buhranların kökeninde umursamazlık vardır. Nedeni de başta eğitimsizliktir, yanlış ve yetersiz eğitim, bilgisizliktir.”

“Aşırılık” denince hep İsadora Duncan’ı anımsarım: Aşırı gösterişçiliği ile ünlü bu Amerikalı modern dansçı, 1927 yılında üstü açık otomobiliyle hız yaparken rüzgarda dalgalandığını diye boynuna doladığı aşırı uzun fularının arka tekerleğe dolanması

sonucu, boğularak ölmüştü...

Bireyler de hoşgörüde aşırılığa kaçıp umursamazlığa, nemelazımcılığa dönüşecek kadar kişiliksizleşirlerse; “beni sokmayanı bin yıl yaşasın” diyerek başını okşadıkları yılan, kuyruğuyla -İsadora’nın fuları gibi- önce kendilerini boğar.

Hoşgörüde İtidal (Ölçülü, gerçek hoşgörü):

İyi yetişmiş ve kişiliğini geliştirmiş bir insanın diğer insanlarla etkili ileti-

“Kayıtsızlık, aldırışsızlık, adamsendecilik, vurdumduymazlık, boşvercilik, ilgisizlik de denilen umursamazlık, toplumu kemiren, bireyleri kişiliksiz, zavallı izleyiciler kılarak küçülten bir kötülüktür.

şim kurmasında ve o ilişkiyi sürdürebilmesinde hoşgörü, önemli bir etmen- dir.

Belçikalı ünlü siyaset adamı; 1966 yılında “Atlantik Antlaşması” birliğinin başkanlığını yapan Paul Henri Spaak (1899-1972)’ın bu konuda güzel bir saptaması vardır:

“Hoşgörü, erdemlerin en güzeli, en soylusudur. İnsan ilişkilerinde en önde gelen ilkedir. O, hiçbir düşüncüyü yadsımaz, her düşünceye saygılıdır; ancak kötü ile de anlaşma yapmaz. Kısaca hoşgörü, başkalarından nefret etmeden, onların sizin gibi düşünmediklerini kabul etmektir” der.

Hoşgörü, yapılan her şeyi, ileri sürülen her görüşü kolayca benimseyip onaylamak değildir. Her insanın duygu ve düşüncesi ayrı olduğu gibi, olaylara bakışları, görüş açıları ve görmek istedikleri şeyler değişiktir. Hiç kimse başkalarıyla aynı görüşte olmaya, aynı şeyleri düşünmeye, aynı inançları paylaşmaya zorlanamaz.

“Uygarlık, güvenilir, haksever ve hoşgörülü olmanın karışımıdır” diyen İskoçyalı yazar Thomas Carlyle (1795-1881), ünlü Kahramanlar adlı yapıtında, “Göz, her şeyde ancak görme yeteneğinde olduğu şeyi görür. Sarılığa tutulan insanın her şeyi sarı görmesi gibi âdi bir gözle de her şeyi âdi görür” der.

Yönetmen Frank Capra'nın 1936 da çevirdiği, ülkemizde ‘Şehre dönüş’ adıyla gösterilmiş olan “Mr. Deeds Goes to Town” adlı filminde Mr. Deeds’e (Gary Cooper) şehri gezdiren Miss Bennett (Jean Arthur), onu Amerika'nın 18. başkanı General Grant'ın mezarına götürür. Abidenin önüne geldiklerinde Miss Bennett'in:

“Hayal kırıklığına uğradınız değil mi? Herhalde daha görkemli bir anıt göreceğinizi umuyordunuz...” demesi üzerine Mr. Deeds'in yanıtı çok anlamlıdır. “Hayır, hayal kırıklığına uğramadım. Herkes görmek istediği şeyi görür. Ben bu küçük anıtta çok şerefli hizmetler yaparak generalliğe, hatta başbakanlığa yükselebilmiş Ohio'lu bir köy çocuğunu görüyör ve abidesi önünde saygıyla eğiliyorum...”

Gözlerimizi, olumsuzlukları,

kusurları, çirkinlikleri görmek için değil; iyilikleri, güzellikleri keşfetmek için kullanmalıyız.

Sevme ve hoşgörü, eğitim sonucu elde edilen niteliklerdir. Bunlar ne kadar geliştirilebilirse insanlar doğayı, çevreyi ve diğer insanları o kadar çok sevip sayabilirler. Ne diyordu Latinler: “Homo res sacra homini” (İnsan, insan için kutsaldır).

Halk arasında bir söz vardır, ‘İnsana sevmediğinin yeyişi şap şap, yürüyüşü pat pat gelir’. Sevdiklerinin kusurlarına katlanan, görmezden gelen insan, bir başkasına neden aynı hoşgörüyü göstermez....

Filozof İmmanuel Kant sorar:

Başkalarının kusurlarını hoş görmek yerine, onlara sinirlenerek keyfimizi kaçırmakla kendimizi cezalandırıyor muyuz?..

Amerikalı tarihçi Van Loon da konuyu şöyle noktalar:

İnsanlığın kurtuluşunu sağlayacak en büyük erdem hoşgördür. •

orhanvelidedeoglu@btundunya.com.tr

(1) Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzu (1935): Müsamaha=göz yumma, hoşgörme, hoşgörü-tolerans.

(2) Server Tanilli, Voltaire ve Aydınlanma, İstanbul 1994 (s.210)

(3) O.Velidedeoglu, Bağnazlık, Cumhuriyet, 8 Eylül 1993.

(4) Y.G. Özden, En Tehlikeli Toplumsal Hastalık: Umursamazlık, Cumhuriyet, 3 Temmuz 1984.

Göze göz, dişe diş düşüncesi bütün dünyayı kör edecek.

Gandhi

Dört Eş

Çeviri: SABRİYE AŞIR

Dört eşi olan zengin bir tüccar vardı. En çok dördüncü eşini sever, onu görkemli elbiselerle süslerdi. Ona büyük titizlikle davranır, herşeyin en iyisini vermeye çalışırdı.

Tüccar, üçüncü eşini de severdi. Ondan her zaman gurur duyar, arkadaşlarıyla tanıştırdı. Ancak onun başka bir erkekle gitmesi korkusunu hep içinde taşırdı. İkinci eşini de severdi. Her zaman düşünceli ve anlayışlı olan ikinci eşi, aynı zamanda tüccarın en yakın sırdaşıydı. Nitekim, ne zaman bir sorunla karşılaşırsa, ikinci eşiyle paylaşır, ikinci eşi ise her zaman onun zorlu dönemlerinden sıyrılmasına yardım ederdi.

Tüccarın ilk eşi ise, hep ona sadık kalmış, evin bakımı ve temizliği gibi sorumlulukları tümüyle üstlenmiş, eşinin işinde başarılı olmasında ve bu kadar zenginleşmesinde de büyük katkıları olmuştu. Ama tüccar, ilk eşini kadının ona karşı olan derin sevgisine

rağmen sevmez, onu pek dikkate almazdı.

Bir gün tüccar hastalandı. Çok geçmeden öleceğini hissediyor, biliyordu. Hep sahip olduğu zengin hayatını düşündü ve kendi kendine şöyle dedi:

“Şimdi dört eşim var. Ama öldüğümde yalnız kalacağım. Ne kadar çaresizim!”

Sonra dördüncü eşine sordu, “En çok seni sevdim, en güzel kıyafetleri sana aldım ve sana büyük özen gösterdim. Şimdi ölüyorum, benimle gele-

cek misin?”

“Kesinlikle hayır” diye cevapladı kadın ve başka bir şey söylemeden öylece gitti. Bu cevap keskin bir bıçak darbesi gibi tüccarın yüreğine oturdu. Üzgün tüccar bu kez üçüncü eşine döndü: “Seni tüm hayatım boyunca sevdim. Şimdi ölüyorum, benimle gelecek misin?”

“Hayır” dedi üçüncü eş de, “Hayat çok güzel. Sen öldükten sonra yeniden evleneceğim.”

Tüccarın kalbi bir kez daha kırıldı. İkinci eşine, “Her zaman yardımın için sana döndüm ve sen bana hep yardım ettin. Şimdi yine senin yardımına ihtiyacım var. Ben ölürlen, be-

nimle gelecek misin?” diye sordu.

“Üzgünüm, bu kez sana yardım edemeyeceğim.” dedi kadın, “Sana sadece mezara kadar eşlik edebilirim.”

Bu yanıt, hasta tüccarın kalbine bir yıldırım gibi düştü; artık harap ve bitkin bir haldeydi...

Sonra bir ses duydu: “Seninle birlikte terk edeceğim. Nereye gidersen git seninle geleceğim.”

Tüccar, ilk karısının kendisine baktığını gördü. İlk karısı, yetersiz beslenmesi nedeniyle oldukça zayıflamıştı. Tüccar, ölüme gittiği şu durumda bile onun haline üzüldü, “Keşke” dedi, “Keşke sana daha iyi bakabilseydim!”

Aslında hayatta her birimizin dört eşi var:

Dördüncü eşimiz bedenimiz. Onun iyi görünmesi için ne kadar zaman ve para harcarsak harcayalım, öldüğümüzde bizi terk edecek.

Üçüncü eşimiz, sahip olduğumuz statü ve zenginliğimizdir. Öldüğümüzde, onlar da bizimle gelmeyecek hepsi başkalarının olacaktır.

İkinci eşimiz ailemiz ve arkadaşlarımızdır. Yaşarken ne kadar yakın olursak olalım, bize ancak mezarımıza kadar eşlik edebilirler.

Birinci eşimiz ise ruhumuzdur. Hayatımız boyuca zenginlik ve statü peşinde koşarken ihmal ettiğimiz ruhumuz... Biz nereye gidersek gidelim, bizi takip eden tek şey.

Belki onu yetiştirmek ve güçlendirmek için şimdiden daha fazla vakit ayırmak, ölüm döşeğinde hayıflanmaktan daha iyi bir fikirdir. •

Hazırlayan: BİRSEN ERKUTUN

1-“Metikal” hangi ülkenin para birimidir?
a-Mozambik b-Nijerya
c-Nijer d-Ruanda

2-Charles Weatstone ve William Cooke elektrikli telgrafı ne zaman geliştirdiler?
a-1809 b-1819
c-1829 d-1839

3-Mısır, Büyük İskender tarafından ne zaman fethedildi?
a-MÖ,666 b-MS,641
c-MÖ,332 d-MÖ,525

4-İlk Meclis 23 Nisan 1920'de kaç milletvekiliyle toplandı?
a-338 b-348
c-458 d-368

5-“Aralık” hangi ilimizin ilçesidir?
a-Ardahan
b-Bartın
c-Şırnak
d-Iğdır

6-Modern makroekonominin temelleri kimin tarafından atılmıştır?
a-Milton Friedman
b-John Maynard Keynes
c-Leon Walras
d-David Ricardo

7-William Harvey, kan dolaşımını ne zaman keşfetti?
a-1954 b-1628
c-1768 d-1922

8-Ekonomide “Karşılaştırmalı avantaj” nedir?
a-Ricardo'nun ilk kez ortaya koyduğu uluslararası ticaret yasası
b-Para arzının kontrolünü öngören ekonomik politika
c-Küçük şirketler grubunun pazarın büyük bölümünü elinde tutması
d-Ekonomide dolaşan para miktarı

9-Neon, kripton ve ksenonu teşhis eden kimyacı kimdir?
a-Joseph Priestley
b-Sir William Ramsay
c-Ernest Rutherford
d-Henry Taube

10-1988 Seul olimpiyatlarında çekiç atmada dünya şampiyonu olan sporcu kimdir?
a-Litvinov (SSCB)
b-Markov (Bulgaristan)
c-Korjus (Finlandiya)
d-Joynner-Kersee (ABD)

11-“İhlara Vadisi” hangi ilimizin sınırları içindedir?
a-Bayburt b-Aksaray
c-Batman d-Kırıkkale

12-“C” vitamini ne zaman kristalleştirildi?
a-1918 b-1928
c-1938 d-1948

13-New York Filârmoni Orkestrası'nın şefi Zubin Mehta'nın doğum yeri neresidir?
a-Pakistan
b-Afganistan
c-Hindistan
d-İran

14-Birleşmiş Milletler'in örgüt dışında tuttuğu ülke hangisidir?
a-Moritanya
b-İsviçre
c-Nijerya
d-Tayvan

15-Ünlü edebiyatçıları Alfred Tennyson, Edgar Allan Poe, Nikolai Gogol hangi yıl doğdular?
a-1809 b-1810
c-1813 d-1822

16-Mimaride “Uçan payanda” nedir?
a-Norman stilin özelliği
b-Süslemesiz gökdelen
c-Zemin katı
d-Bir çeşit kemer

17-“Rüzgâr Gibi Geçti” filminde “Rhett Butler” rolünü kim oynamıştı?
a-Greta Garbo
b-Clark Gable
c-Judy Garland
d-Gary Grant

18-Moritanya'nın yönetim şekli nedir?
a-İslam Cumhuriyeti
b-Meşrutî Monarşi
c-Kraliyet
d-Cumhuriyet

ANADOLU'NUN DÜNYASI

Bekir Özgen

Bitmasalı

Otobüsten indiğimizde Akkent, gecenin yorgunluğunu üzerinden atalı çok olmuştu. Üzerimize doğru gelen güneşi arkalayıp soluğu Akkent Lisesi'nde aldık. Orta ve lise bölümü aynı yapının içindeydi. İkisini de aynı müdür yönetiyordu. İki katlı, uzunca, görkemli taş bir bina idi bu. Dört bir yanı yüksek bahçe duvarlarıyla çevriliydi.

Okuldaki resmi işlemler uzun sürmedi. Yarım saat geçmeden kaydım yapılmış, yatılı bir ortaokul öğrencisi olup çıkmıştım. İşlemler bitmek üzereyken, okul müdürü babama: “Getirin şu çocuğu bir de ben göreyim!” demiş.

Müdür Bey, sinekkaydı tıraşıyla beni tepeden tırnağa süzdükten sonra: “Bu tırnak kadar çocuğu buraya dört beş ay bırakıp evinize nasıl döneceksiniz?” diye babama veryansın etti.

O zamanlar bedence gelişmiş sayılmazdım. Akranlarıma göre mini minnacık bir çocuktum.

Babam, kendinden emin:

“Kuşkunuz olmasın müdür bey. Onun boyuna bakıp yanılmayınız. Kafası büyüktür.” diye efelendi.

Babama bir kez olsun sarılamadan beni alıp götürdüler. Öteki yatılı öğrencilerin arasına kattılar. Bir başımaydım artık. Gözüm dışarıya kaydı. Havanın bungaluluğu içime yansımış, yüreğime sinsi bir yalnızlık korkusu gelip yerleşmişti. Günün yorgunluğu ağır bir yük olarak üstüme binmiş duruyor, bir türlü aşağı inmek istemiyordu. Ağzımı açabilecek, aman dileyecek güçten bile yoksundum.

Ben, yeni ortamıma uyum göstermeye çalışırken, Akkent’in üzerine karlar indi. Yollar geçit vermez oldu. Telefon telleri buzdan koptu. İletişim olasılıkları umutlarımın terkisinde kaybolup gitti. Anne ve babamdan ne bir ses, ne bir nefes! Gözlerimin önün-

de uzun kuyruklu bir tren, önünde uzayıp giden kocaman ray, benim özlemim öylesine yoğun ki, vay anam vay. Yollar uzun mu uzun. Uzağa ise daha çok var. Öntümde duran en yakın takvim, gözümde tüten anam.

**

“Zamanın dindiremediği acı yoktur,” dense de, kimi yaşanmışlıklar var ki, insanın canını derinden acıtıyor ve birer kılıç yarası gibi yeri hiç kaybolmuyor. Tıpkı benim o ilk yılın ortasında çektiklerim gibi.

Yat zilinden sonra, her öğrenci gibi ben de yatakhaneye gider, lavaboda elimi yüzümü yıkar, dişlerimi temizlerdim. Bunlarda acı verici bir şey yoktu. Ama çift katlı ranzanın altındaki yatağıma asla yanaşmak istemedim. Uyku gözlerimden aksa da döşerim benim için bir çekim değil, bir işkence merkeziydi. Yatak düşüncesi, ağaçlara dadanmış kurtlar gibi bürürdü beynimi. O nedenle doğrudan yüznumaraya koşar, kapısının zembereğini iteler, içerde kendimi rehin tutardım. Sessiz soluksuz ağlamaya başlardım. Dışarıda bekleyenler, "Haydi lan! Çık artık." diye kapıyı iteleyip tekmeleseler de ben, duyduklarıma aldırılmaya çalışır, hep ağırından alırdım. Pantolon düğmelerimi yavaş yavaş ilikler, adımlarımı seyrekleştirirdim. Yatağa geç gitmek için her numaraya başvururdum. Benim için, yatak demek, mikrop demektir. Yatak demek, dehşet demektir. Yatak demek, savaş demektir.

Ona varmakta biraz olsun gecikmeyle hem bu illetten hem de en yakın arkadaşımın, “Ne oldu bir şeyin mi var?” sorusundan, geçici bir süre de olsa, kurtulmuş olurum. Ama bir yaşam boyu yatmadan, uyumadan, kim ayakta kalabilmiş? Zorunlu olarak ne zaman yatağıma yanaşıp, yorganımı kaldırsam, anamın sakız gibi beyaz çarşafının üzerinde, yüzlerce, binlerce bitin alay alay, ordu ordu ilerlediğini

Dışarısı buz soğuğu, içerisi kaşınıtı sıcağı, iki cami arasında kalmış beynama dönerdim. Soğuktan, açlıktan kanı donmuş bir yaz güvercini gibi, büzülüp kalırdım yatağımanın içinde. Hem canımdan, hem aklımdan verirdim. Yine de kimselere bir şey söyleyemez; sıkılırdım. Derdimi dayıoğluma bile açamaz, “Yahu, bu illet sana da bulaştı mı?” diye soramaz, utanırdım. Hep içime atar, susardım.

Bu yangın içinde, gece gündüz nöbet tutardım umarsız. Gece lambaları sönmünce, kederin ağışını kaderin duldasına sürükler, içlenirdim. Kimi geceler, kar ve buz manzarasını çerçeveleyen yatakhane penceresinin önünde durup, boş gözlerle dışarı bakarken, “Ölüme niçin kötü diyorlar?” diye yakınır, renkten renge girerdim.

Pek seyrek de olsa, düşlerimin düşü, evimizin yolu olurdu. Anamın yumuşak koynu olurdu. Ama daha başucuna varamadan uyanırdım. Gözlerim süz-gün, hüzne dururdu.

Ona, utangaç, biraz da ürkü dolu bir sesle, “Bitlenmişim ama elimden bir şey gelmiyor anacığım!” diye hayıflanırdım. Yatağımdan ve durumumdan hoşnut, endişesiz insanların huzuruyla esneyebileceğim günlerin tez gelmesini beklerdim.

Yatak düşüncesi, ağaçlara dadanmış kurtlar gibi bürüdü beynimi.

görürdüm. İrili ufaklı, kanlı kansız, sarılı benekli bitler. Ellerine mızraklarını almış cüceler gibi, Gülliver'e, yani bana saldırıya geçerlerdi.

"Toklularım," derdim onlara alaysı alaysı. Geceler boyu onlarla birliktelik, çevredeki horultu ve hırıltılar, çekilebilirdi belki; ah o dayanılmaz kaşınıtlar olmasa... Döne döne yatağımyı eskitirdim. Uyku tutmazdı bir türlü. Ve o yatakta acımasız kış geceleri uzadıkça uzar, bir türlü geçmek bilmezdi.

Aynı günlerde yatağımı diken, yastığımı alev edip beni benden eden yalnızca bitler değildi. Saat yirmi ikiyi on geçte yat ziline çalmasıyla, yatakhane sıra dayacağı için pusu kurulmuş olurdu. Osman Anar içeri adım atar atmaz, yatakhane elektrikti söndürülür, üzerine aynı anda üç dört battaniye atılır, yumruk ve tekmeyle, eşek sudan gelene kadar dövülürdü. Dışarıda birer ürkek tavşan gibi birbirine sokulan küçük toy öğrenciler bile, ağaçlara dadanan aç kurtlar gibi gecenin kör karanlığında Anar Ağabeyleri'nin başına üşüşürler, amansız bir saldırıya geçerek, elini yüzünü kana beleyip tanınmaz ederlerdi. Kimse ondan yana çıkmaz ya da çıkamazdı. Onun durumunda taş olsa ortadan ikiye çatlardı ama, Osman Anar, hep susardı. Onca acının burgacında döner durur, gözlelerinden iki damla olsun yağ düşmezdi.

Kendisini dövenlere acımtırak bir gülümsemeyle, “Gördüğünüz gibi ben kimseye gönül indirmiyorum!” gibisinden bakar, ilahi bir buyruğa boyun eğer gibi derin bir suskunluğa gömülürdü. O, sustukça güç mü kazanırdı bilemezdim ama, ötekiler onu yaralayıp parladıktan zalimleşirler, “Oh olsun. Ne güzel ıslattık o kızıl gavuru,” diye böbürlenip dururlardı.

Ben ise bir tuhaf olurum. Uğrun uğrun bir uğultu gelir yüreğime oturur, bedenimi zangır zangır titretirdi. Böylesine eşine rastlanmayan, bütün dersleri dokuz on olan, şiir, kompozisyon dendi mi ilk akla gelen parlak, kitap aşığı bir lise son sınıf öğrencisine reva görülen bu tutuma lanet okurdum. Dur durak bilmeksizin övülecek birisinin, sürekli dövülmesini içime sindiremezdim. İçim kurur gibi olurdu. O, böylesine hak etmediği sıra dayacağına

Sonunda iş dolaştı geldi yine bizlere dayandı. Akkent Lisesi'nde amansız bir ajan avına çıkıldı.

boyun eğmek zorunda kalırken, kimşenin kılını kıpırdatmaması beni eritir bitirirdi. Minik yüreğimde onulmaz yaralar açardı. “Bunların vicdanları nasır tutmuş. Bugüne gelene dek, bunca nefreti nerelerinde saklı tutabilmişler?” diye içten içe kinlenirdim. İşin tuhaf yanı, bu durumu bütün nöbetçi öğretmenlerin bilmelerine karşın, birinin olsun ses çıkarmamasıydı.

**

Nice zaman sonra, bu bit kolordusunun her bir neferi, büyüdü büyüdü, bit olmaktan çıkıp, bir olay kahramanı

oldu. Onların yatakhaneyi istila ettikleri öğrenilince, yetkililer, ışın kaynağını bulmak için yola çıktılar. Bu bit gâvurunu okula kadar kimin ya da kimlerin getirip, öğrencilerin başına musallat ettiklerini araştırmaya koyuldular. Olasılıklar ve söylentiler çeşitliydi. En yaygın ve akla yatkın olanı ise, kara benekli esmer bitlerin, izini belli etmeyen bir takım asalak sağcılarca güneyden; sarı benekli ak bitlerin de kimi kızıl ajanlarca kuzeyden getirildiği merkezindeydi. Okulumuzda bunların değişik biçim ve kılıkta ayakları olduğu söyleniyordu söylenmesine de, kimler olduğu ortaya konmuyordu. Böyle olunca da çevremizde amansız bir kuşku fırtınası esmeye başladı.

Sonunda iş dolaştı geldi yine bizlere dayandı. Akkent

Lisesi'nde amansız bir ajan avına çıkıldı. Benim gibi küçüklerin bu sözcüğün içine neler sıkıştırılabileceği konusunda en küçük bir bilgisi yoktu. Ağabeylerimizin ağzına bakıyorduk. En belirgin kanıtlar açık mavi ve koyu kestane renkli gözleri olanlar üzerinde yoğunlaşıyordu. Bir de çok okuyan ve çok düşünenler...

Büyüğünden küçüğüne her öğrencinin içine lanet bir kurt düştü. En yakınımızdakilerden, hatta kendimizden bile, kuşkulanmaya başladık. Bereket, bu işkence uzun sürmedi. Okul yöneti-

mi, yaşamla oyunu birbirinin içine karıştırmış, Anar'ı suçlamak için bula bula en ucuz bahane olan "bit"i bulmuştu. "Bu melaneti başımıza bela eden odur," diye, ders yılının sonunu bile beklemeden, okuldan uzaklaştırdılar onu. İçimizdeki belki de en masmus kuzuyu, sürüden ayırmakla ellerine ne geçti bilmem. Ama onu, her gün sıra dayağı yemekten; biz yatılı öğrencileri de bitlerden, kurtardılar diyebilirim.

Herkes derin bir soluk aldı. "Ohh be!... Yaşam varmış," dedi. Dedi demesine de, ne zaman evimizi özlese, ne zaman kendi yalnızlığımıza gömülsek, o soru imi var ya, işte o, çengelini

kafamızdan hiç çekmedi:

"Bir kez olsun bizlere el sallayamadan aramızdan ayrılan Anar'a, Oman Ağabey'e, ne oldu?"

Bu soruyu kendime sık sık sorsam da, başkalarına asla seslendiremedim. Ve okumak denen o zahmetli uzun yolun önemli iki kilometre taşı olan "bit" ve "Anar", acı dolu yaşanmışlığımın silinmez iki resmi olarak kaldı gönlümde. Hem de yan yana.

Nice sonraları bile, çok şeylerimi bıraktığım o tarihi lise binasına her baktığımda, içinde bir şeylerin değiştiğini görmek için nasıl can attığımı bir ben bilirim... •

bekirozgen@butundunya.com.tr

OTELİN SARHOŞU

Sarhoş olduğu kolaylıkla anlaşılabilen biri, kaldığı otelin kabul masası görevlisine gece saat üçte telefon etti ve otel barının sabah saat kaçta açılacağını sordu.

"Barımız sabah açılmaz, efendim" dedi görevli.

"Fakat öğleden sonra saat dörtte, size hizmet etmekten büyük bir mutluluk duyacağız."

Kabul bürosunun telefonu yarım saat sonra yine çaldı. Arayan yine aynı kişiydi fakat bu kez sesinden, biraz daha fazla içkili olduğu anlaşılıyordu.

"Bu otelin barı sabah saat kaçta açılır?" diye sordu yine. Görevil aynı yanıtı verdi:

"Sabah açmıyoruz, efendim" dedi. "Saat dörtten sonra hizmetinizde olmaktan mutluluk duyacağımızı bir kez daha bildirmek isterim."

Yarım saat daha geçtikten sonra aynı kişi yine telefon açtı ve bu kez, sarhoşluktan zorla konuşarak, barın sabah saat kaçta açılacağını sordu.

Üçüncü kez aynı soruyla karşılaşan görevli, biraz da canı sıkılarak karşılık verdi:

"Siz emrettiğiniz içkiyi söyleyin, odanıza gönderelim, efendim" dedi. "Bara gitmek için sabah beklemenize gerek yok."

Telefonun öteki ucundan bu kez, aslan kükremesine benzer bir bağırıtı duyuldu: "Bara gitmek isteyen kim, oğlum?.. Ben bardan çıkıp, odama gitmek istiyorum."

Gönderi: OSMAN CUCİ

HER YAŞTAKİ ÇOCUKLAR İÇİN

Ali Murat Erkorkmaz

Ne yapıyorsun Björn? Mertlikten sıkıldım. Bozacağım."
"Ne diyorsun sen? Nedir o elindeki çakmak? Yakma elini kolunu şimdi."

"Şu borunun ucuna taktım mı çakmağı, Dünya'nın kralı ben olacağım."

"Sen Danimarka'nın bir demirci ustasıydın. Seni neden Dünya Kralı yaptılar ki Björn?"

"Çünkü bu elimdeki boru korkunç bir silaha dönüşecek."

"Yapma yahu...
"Yapacağım... Adını Tüfek koyacağım. Öyle bir silah olacak ki tüm insanlık bunu duyacak."

"Çok mu gürlütu çıkaracak ki?
"Taa Osmanlı ülkesinde yaşayan,
babası kör olan biri bile haberdar ola-
cak. İlerde makinelisini de yapaca-
ğım."

"O barutla ne yapıyorsun?"

"Onu da şu boruya doldurdum
mu..."

"Aman Björn, şeytan doldurur."

Dur. Yapma. Bari ben kaçabilseydim."

"Şu tetiği çektim mi.. (Güüüm)

"Eyvaaah.. Amma da patladı haa!.

Björn? Björn? Sol kolun nereye gitti?
Senin mertlik bozuldu galiba."

"Ahh!"

***

Trikciğim. Gel yanıma bakayım."

"Gelemem Elek. Ne zaman yanıma
yaklaşsam birşeyler çarpıyor."

"Aşkımın kıvılcımıdır benim yakı-
şıklı kurbağam."

"Senin kalbin ayağının ucunda
mı? Ayağından birşey çıkıp beni çar-
pıyor."

"Günahkârsındır da ondan Trikcı-
ğim."

"Ne günahı Elek? Günde on defa
'kurbağa duası' edip grook grook ba-
ğırıyorum."

"Aldırma, gel yanıma. Gel gel.
(Çaaaat!) "Ah! Gördün mü, yine
çarptın beni."

"Ay ben de heyecanlandım doğru-
su bu defa."

"Senin yanıma yaklaşınca ayakları-
ma hakim olamıyorum."

"Yanyana gelince oluyor bu. Sıkı
enerji haa."

"O zaman buna elektrik ismini
koyup bu enerjiyi pazarlayabiliriz."

"Koyalım Trikcığım. Bir şirket

kurar ormanın dört bir tarafına satarız.
Haa bu arada sana küçük bir müjdem
var tatlı kurbağam benim."

"Nedir Elekciğim?"

"Hamileyim."

"Yapma be? Desene mini mini bir
yığın pilimiz olacak."

***

"Ahmet çabuk kalk. Aşağıdan
sesler geliyor."

"Dur. Ver şu sopayı oradan."

"Dikkatli ol."

"Tamam.. Hah işte orada. Dur ba-
kayım sen. Olduğun yerde kal."

"Vurma be abim. Yanlışlıkla gir-
dim evine."

"Yanlışlıkla mı? Ne var torbanda
öyle?"

Hiçbirşey be abim. N'olur bırak
gideyim."

"Cebindeki çıkart, derhal!"

"Çıkardım abi."

"O ne o? Bizim telefon."

"Yok be abi. O benim telefonum."

"Ne arıyor cebinde?"

"Şey, her gittiğim yerde kullanabileyim diye cebime koymuştum."

"Dur be hırsızcıbaşı. Bu çok iyi bir fikir. Ev telefonu var da neden cep telefonu olmasın ki?"

"Haklısın abi. Çok iyi bir fikir. Hadi gel bir şirket kurup cep telefonu üretelim."

"Sermayeyi nereden bulacağız?"

"Bende var. İşte..."

"Ama bu bizim hanımın mücevherleri."

"İyi de abim, sen de amma mız-mızlandın haa!"

***

"Sevgili ve saygıdeğer Syracuse Kralı Hiero. Tacınızın gerçek altın olup olmadığını anlamak için bir yöntem buldum."

"Ne yöntemi ey bilim insanı Arşimet?"

"Eureka! Suyun kaldırma gücü ile ölçüm metodu."

"Nasıl bir şey bu Eureka ey bilim insanı Arşimet?"

"Alıp tacınızı banyoya sokacağız ey saygıdeğer kralım."

"Kirlî mi görünüyor benim tacım

ey bilim insanı Arşimet?"

"Yok saygıdeğer kralım Hiero."

"Yaa. Buna sevindim bak. Sonra?"

"Sonra taşırdığı suya bakacağız."

"Ve?"

"Ve, Syracuse sokaklarında "Eureka, Eureka!" diye çırılçıplak koşacağız."

"???... Sonra ne olacak ey bilim insanı Arşimet?"

"Halk bizi seyrederse, taç sahtedir. Yok koşup tacı yürütürlerse gerçek altındandır."

"Yaa. Demek halk her zaman gerçekleri bilir ha?"

"Kesinlikle saygıdeğer kralım."

***

"Bak George sonunda başardım."

"Aydınlanma dönemine girmiş gibi bir haliniz var Mister Edison."

"Evet George. Şu elimde gördüğün şeye ampul demek istiyorum."

"Sizi tutan mı var Mister Edison?"

"İlerde olur olmadık siyasi partiler kullanmaya kalkarlar diye bir korkum var içimde."

"Peki, ne olacak şimdi?"

"Geceler gündüz olacak."

"Nasıl yani?"

"Geceler de gündüz gibi aydınlık olacak."

"Yapma yahu Mister Edison, ben aydınlıkta asla uyuyamam."

"George. Kapatabilirsin düğmesini."

"Nasıl? Ne düğmesi?"

"Henüz icat etmedim ama buna bir düğme yakışır diye düşünüyorum."

"Fermuarlısı olmaz mı? Düğme kopar mopar."

"George! Hiç fermuarlı ampul gördün mü?"

"Ama Mister Edison, ampülü de ilk defa görüyorum."

"Çok görgüsüzsün George. Neyse, beni çok oyalama. Daha gidip gramofonu, sinema makinesini falan icat edip Hollywood'daki ilk stüdyoyu kurmam gerekiyor."

"Beni de oynatır mısınız bir filmde Mister Edison?"

"Film de nedir George?"

"Bilmem içimden öyle demek geldi. Oynatacaksınız ama değil mi?"

"Olabilir. Kerestenin tarihçesi isimli bir belgesel çekmeyi düşünüyorum."

"Desenize tarihe kalacağım."

"Salaklık kalıcıdır George. Kutlarım seni."

"Sağolun, Mister Edison."

***

"Adın ne?"

"Joseph Merlin, memur bey."

"Ne işle uğraşıyorsun Joseph?"

"Müzik aletleri yaparım."

"Yaa. Belçika'da yapacak iş mi kalmadı? Ne halt etmeye kırdın bu koca aynayı?"

"Maskeli baloya davetliydim. Keman çalarak gireyim içeri dedim."

"Keman mı çarptı aynaya?"

"Yok. Ayaklarıma paten takmıştım."

"Paten mi?"

"Benim icadım."

"Ayakla ayna kırma aleti mi?"

"Hayır komiserim. Bir nevi ayak bisikleti."

"Bisiklet de nedir?"

"Onu da otuz yıl sonra Fransa'da keşfedecekler komiserim."

"Seni tutukluyorum Joseph."

"Ayna kırmaktan mı?"

"Falcılıktan, Joseph. Haydi, tak ayağına patenini gidiyoruz."

***

"Bu garip şeyle ne yapmayı hedefliyorsun Herr Gutenberg?"

"Kağıtlara baskı yapacağım. Aynı şeyi birçok kağıda tekrar tekrar basacağım."

"Garip. Kendini tekrar etmek kimsese yaramamıştır Johan."

"Ama düşünün bir kere. Yazılan bir metni herkes okuyabilecek."

"Aman üstüme iyilik sağlık. Kimsedен gizlimiz saklımız kalmayacak

desene."

"Öyle deme. İnsanlar fikirlerini daha kolay yayacaklar. Cehalet azalacak."

"Bu kimsenin işine gelmez Johan. Hükümetler bundan nefret edecekler. Başta Osmanlı."

"Pek tabii Albert."

"Peki ne basmayı düşünüyorsun?"

"Kitap, gazete, maç bileti, televizyon kullanım kılavuzu, ne gerekirse."

"Çok ileri görüşlüsün Johan Gutenberg. Kutsal kitapları da bununla basmaya ne dersin?"

"Mükemmel bir fikir Albert."

"O zaman içeriğini de dilediğimiz gibi değiştirebiliriz artık."

"Haklısın Albert."

"Çoğunluğun bildiğinin doğru sayıldığı bir Dünya'da herkese istediğimizi kabul ettirebiliriz."

"Evet, Albert."

"Tarihi de yeniden düzenleyebiliriz."

"Düzenleyebiliriz Albert."

"Oh oh, yaşasın! Yakında bize medya patronluğu gözüktü desene. Aferin Johan."

"Kein problem, Albert." •

alimuraterkorkmaz@butundunya.com.tr

Ne kadar ömrüm kaldı doktor bey?

Doktor adamı muayene etmiş ve düşüncelere dalmış. Adam, doktorun bu tutumundan endişelenip sormuş:

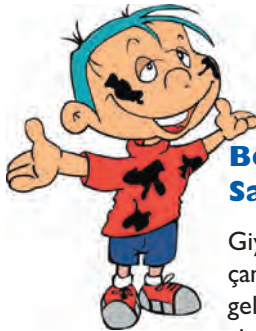
"Ne oldu doktor bey? Ne kadar ömrüm kaldı?"

Doktor cevaplamış:
"10"

Adam iyice telaşlanmış:

"Ne 10'u doktor bey, gün mü, ay mı yıl mı?"

Doktor: "9, 8, 7, 6...."

Ben Kimim Sayın Bayan?

Giysileri, elleri ve yüzü çamur içindeki çocuk eve geldiğinde, kapıdan içeri girmeden annesine sordu:

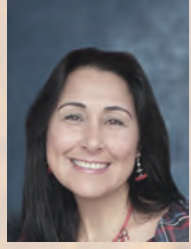
"Sayın Bayan, bilin bakalım, ben kimim?" Annesi, çocuğunun yeni öğrendiği bir oyunu oynamak istediğini sandı ve ellerini yana açarak yanıtladı:

"Kusura bakmayın ama beyefendi, kim olduğunuzu söyleyemeyeceğim. Çünkü sizi tanımıyorum."

Annesinin bu yanıtı üzerine çocuk iki adım geri yürüdü ve komşu bahçedeki kadına seslendi ve "Çok haklıymışsınız, teyze" dedi.

"Dediğiniz gibi, beni bu halimle annem bile tanıyamadı."•

Gönderi: SİBEL YÜCER

Tatil nedeniyle kapalı değiliz

Yaz tatili deyince ilk akla gelen yorgun ruhları ve bedenleri dinlendirmektir. Ne yazık ki, çoğu kez yan etkilerini hiç düşünmeden yorgun beynimizi de -süresiz olarak- tatile göndeririz.

Simdi “Yorgun beyni süresiz tatile göndermek ne demek? Bir de yan etkileri mi var?” dediğinizi duyar gibiyim. Olmaz mı hiç, hem de yaşamsal tehlike içeren yan etkileri var! Beynimizin süresiz tatile çıkması demek,

okumaya, araştırmaya, sorgulamaya, düşünmeye ara vermek demektir. Bir süre sonra beyin buna alışır, tembelleşir ve çevresindeki tüm olan bitene kayıtsız kalır. Sonrasında en tehlikeli dönem, genel anestezi dönemi başlar. Genel anestezi döneminin sonu ise

tutsaklıktır. Tepki merkezlerinin değişik yöntemlerle devre dışı bırakılması, kişisel denetimin yitirilmesi de tutsaklıktır.

Sanırım açıklamaya çalışırken kafanızı iyice karıştırdım! “Tatil”den yola çıkıp genel anesteziye, tutsaklıklara dek geldik değil mi? Belki de bunaltıcı sıcakların etkisiyle böyle yazdığımı düşünüyorsunuz.

Yeni gündemler, yeni programlar. "Hak, hukuk, özgürlük mü" dediniz? Sanırım tatilde olduğumuzu unuttunuz. Biz tatildeyiz! Hem de ruhumuz, bedenimiz ve ne yazık ki beynimizle de tatildeyiz!

Evet, bunaldım, hem de çok! Ama beni sıcaklardan çok daha fazla bunalıp, isyanın sınırına getiren nedenleri sizlerle paylaştığımda daha iyi anlayacağınıza inanıyorum. Biliyorum ki Bütün Dünya okurları yazın sıcaklığında da, kışın ayazında da okur, araştırır, düşünür, sorgular.

Okullar tatile girdiğinden buyana gençlerin çoğu bilgisayar ve televizyonun karşısında sabahlamakta. Doğrusu elinde kitap olan genç sayısı neredeyse yok denecek denli az. Üniversite düzeyinde ki gençlerin çoğu, gündemi yalnızca başlıklarından -o da yarım kulakla- dinliyor. Yetişkinlerin durumu

da pek farklı sayılmaz aslında. Yedi-den yetmişe pek çoğumuz bir düşler aleminde yaşar gibiyiz. Sanki endişe edecek hiçbir şey yok, her şey yolunda, haydi hep birlikte izleyelim, kim daha iyi aldatıyor, kim daha iyi dans ediyor! Deniz, güneş, müzik ve bizi düşler alemine götüren televizyon programları. Yeni gündemler, yeni programlar. “Hak, hukuk, özgürlük mü” dediniz ? Sanırım tatilde olduğumuzu unuttunuz. Biz tatildeyiz! Hem de ruhumuz, bedenimiz ve ne yazık ki beynimizle de tatildeyiz!

Şimdi düşünmenin sırası mı? Nasılsa büyükle-
rimiz bizim adımıza bizden daha iyi düşünürler ve gerekenleri yaparlar. Bizim yorulmamıza gerek yok. Hem kim demiş

tepkisiz toplum diye, içi kan ağlayan herkes facebook sayfalarında lanetliyor terörü, bundan daha büyük tepki olur mu!

Bunaldım! Evet hem de çok bunaldım. Dört bir yanımı çeviren insanların beyinlerinde “Tatil nedeniyle kapalıyız” bildirimlerini görmekten bunaldım. Kendisine, yaşadığı topluma, insanlığa karşı sorumluluk duyan bir birey, dünyanın bir ucundan diğer ucuna tatile gitse de, beynine kilit vurup “Tatil nedeniyle kapalıyız” yazmaz. İnsanlık için atılan her adımın coşkulandırması gibi, insanlığa karşı yapılan her haksızlıkta içten içe canını yakar sorumluluk sahibi bireylerin.

Bu sıcak yaz günlerinde sizleri daha da rahatlatacak, yüreğinize su serpecek bir yazı yazabilmeyi isterdim ancak insan sevgisiyle dolu yüreğim ve insanlığa karşı sorumluluk duyan beynim buna izin vermedi.

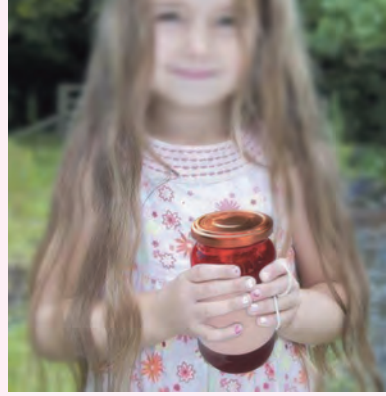
İstedim ki bizler en azından kendi yakın çevremizden başlayarak sevdiklerimizi uyaralım, genel anestezi etkisiyle kendilerini uyutan, tepkisizleş-tiren "aptal kutusundan" uzak durmaları, okumaları, araştırmaları, düşüncemeleri için çabalayalım. Beynimizin

düşünmeye ara vermek değil, tam tersine onu özenle besleyerek çok daha iyi çalışmasını sağlamaya gereksinimi olduğunu anlatalım.

Ruhunuz ve bedeniniz tatildayken bile beyninizin her an iş başında olması, okuyan, araştıran, düşünen, sorgulayan, tepkisizliğe tepki gösterenlerin sayılarının hızla çoğaldığı günlerde, daha umut dolu, daha olumlu paylaşımlarda bulunabilmek dileği ile. •
nuraybartoschek@butundunya.com.tr

Dolapta Bir Kavanoz Reçel Vardı

1933 yılıydı. İşimden çıkarılmıştım. Artık aile bütçesine hiçbir katkı olmuyordu. Tek gelirimiz annemin elbise dikerek kazandığı paraydı. Sonra annem birkaç hafta hastalandı ve çalışamaz oldu. Elektrik idaresinden geldiler ve faturaları ödeyemediğimiz için elektriğimizi kestiler. Sonra da havagazı şirketi gelip havagazımızı kesti. Sonra da sular idaresi suyumuza... Dolabımızda yiyecek çok az şeyimiz kalmıştı. Arka bahçemize ektiğimiz sebzeleri, bahçede ateş yakıp pişirebildiklerimizi yiyorduk.

Birgün küçük kız kardeşim neşeyle okuldan geldi ve “Yarın yoksullara vermek için okula birşeyler götürmemiz gerekiyor” dedi. Annem “Bizden daha yoksul olabilecek birilerini tanımıyorum” diyerek söylenmeye başladı. Büyükannem elini annemin koluna koyarak okşadı. “Eva” dedi. “Eğer bu çocuğa bu yaşta yoksul olduğu fikrini kabul ettirirsen, o yaşamının geri kalanını öyle olduğunu düşünerek yaşayacaktır. Dolapta, yaptığımız reçellerden bir kavanoz kalmıştı. Bırak onu okula götürsün.” Büyükannem son reçel kavanozumuzu paketledi. Sis ertesi sabah gururlanarak okula “yoksullara armağanını” götürdü.

Bu olaydan sonra toplumda bir sorun yaşıyorsa, kız kardeşim kendisini doğal olarak çözümün bir parçası olarak görmeye başladı. •

Gönderi: YELDA NASENFOS (Edgar Bledsoe'dan naklen)

BELGESELİNİN GÖZÜYLE

Çetin İmir

Denizi özleyen iki kent

Priene ve Milet

Dönüp bakılmasa bile gözlerini her çevirdiğinde o eşsiz maviliğin orada olduğunu bilmek insana huzur veriyor. Ne deniz bir yere gidebilir, ne de araya bir başkası girebilir. "O" hep orada olacak ve kendisini özleyen kentlerle buluşacağı an'ı bekleyecek.

Halikarnas Balıkçısı, Cevat Şakir; "Anadolu'nun Sesi" yapıtında; insanlık tarihindeki "aklı" şöyle betimliyor:

"İnsan akılı yarı uykulu-yarı uyanık, sanki bir kuyu boşluğunda, korkunç mitolojik düşler ve karabasanlar görürken uyanmış. Zaten, açık gözlerle uyanılınca, karabasanlar mı kalır? Ecin-niler, devler, putlar apartopar bir ka-çışla yok oluverirler. O loş kuyudan yavaş yavaş, bir insan kafası ve us'u çıkar.

Çıplak insan gözü, sipsiftah doğa ve evrende firdolayı gezer ve insan bakışının ateşi yalanı çepeçevre yakar. İşte bu, insanoğlu tarihinin en büyük olayıdır."

Anadolu'da İyonya'nın şen ve esen kenti Miletos'ta, İsa'dan önce 6. yüzyılda dünya tarihinde ilk olarak insanoğlu kozmosa salt doğasal yorumlama yolundaki ilk yaman davranışını yapmıştı. İyonyalı düşünürler kendilerine filozof demiyorlardı. Filozof; Hellenlerce, "hikmet sever" demek, yani, toplumdaki uzak kendi ütopyaları içinde insanlara boyuna

moral ve metafizik inciler saçan kişi demektir.

İyon düşünürlerine gelince kendilerine; "Fusyologos" diyorlardı. "Doğa Bilgini". Günümüzde bu düşünürlerle "fizikçi" deniyor. Zaten "Atom" sözcüğünü de onlar buldukları için, onlara "Anadolu Atomistleri" yani atomcular deniyor.

İnsanlık uygarlık yolunda üç aşamadan geçti : "Büyük, din ve akıl çağı". Bu aşamaların birinden ötekine geçişte toplumların, önceki çağdan tamamıyla sıyrıldıklarını sanmamalı.

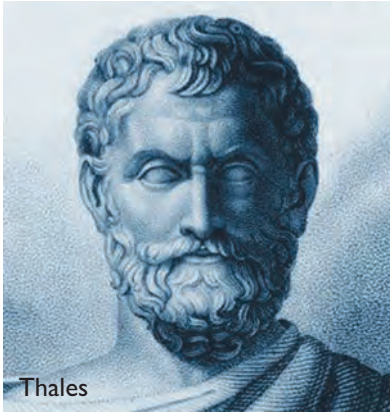
Günümüzün teknolojiye en ileri sayılan toplumlarında bile din ve hatta büyük aşamasının kalıntıları gözlenir. Bu üç büyük aşamanın üçüncüsüne akıl yoluna, yeryüzünde ilk kez Anadolu'da İyonya ulaşmıştır.

Hem de ilk önceki aşamaların kalıntılarında tamamıyla arınmış olarak. Anadolu'nun Hellenistan ve o çağın dünyasıyla apayrılığı ve başkalığı işte bundandır. Böylece Anadolu insansal bir uygarlığın öncüsü olmuştur. Bu işte Hellenistan ve Hellenizmin hiç payı olmaması, aksine

Milet Amfityatro

Hellenistan'ın büyü ve din aşamasında "etik", "metafizik" ve "mistisizm" de direnmesi dünyanın gelişmesine en az bin yıl set çekmiştir.

Thales

Anadolu, Thales zamanında doğal bilgi aşamasındaydı. Bu dönemde Thales'e karşı : "Galileo'ya olduğu gibi" bir Vatikan çıkmadığına göre;

ortam, tam bir uygar ve hür bir ortamdı. Oysa Perikles'in davetlisi Anaksagoras "ay ve güneş birer tanrı değil, maddesel kütlelerdir" dediği için, Atina'da ölüme mahkum edilmişti. Tıpkı Galileo gibi. Neden!..

Hellenistan'da düşünce özgürlüğü yoktu da ondan.

Oysa İyonyalı düşünürler fikirlerini korkusuzca ortaya koyabiliyorlardı. Çünkü özgür düşünce ortamında yaşamaktaydılar.

M.Ö. 6. yüzyılda yaşamış olan Miletli Thales; mimar, geometrici, fizikçi, astronom, şehir planlamacısı ve atomistlik gibi özellikleri kişiliğinde taşıyordu. Açık denizdeki bir geminin uzaklığını, bir dağın yüksekliğini hesap edebilecek bir çeşit trigonometriyi bulan kişiydi. Güneş ve ay'ın madde kütlelerinden ibaret olduğunu ve ay

ışığının, güneş ışığının bir yansıması olduğunu biliyordu. Güneş ve ay tutulmalarını hatasız bir ölçümle hesaplamıştı. Thales'den birkaç yıl sonra dünyaya gelen yine Miletli Anaksimandros bir mucit ve pratik birisiydi. Madenin her yönde sonsuz olduğunu ve dünyanın sayısız başka dünyalarla çevrili olduğunu savunmuştu.

Milet Faustina hamam kemeri

Kemeri ve kemerin canı olan "Kilit Taşı"nı bulan Demokritos'tur. Kemer Anadolu'da gene dünyanın yedi harikasından biri olan "Halikarnassos Mozoleum"da kullanıldı. Fonksiyonel ya da rasyonel şehirciliğin mucidi Hippodamos da Miletlidir Priene ve Magnesya kentleri O'nun projeleriyle yaşam bulmuştu. İşte en önemli İyon kentlerinden olan Milet'de yaşamış, yaşadıkları çağa ve coğrafyasına günümüze değin silinmeyecek izler bırakmış Anadolu insanlarından örnekler sunduk.

Mimarlığın Anadolu'da gelişmesi ki, bu bir bitkinin çiçek açmasına benzer. İlk yapılar ahşaptan yapıldığı ve tahtalar da kolayca düz kesilebildiği için klasik mimarlık; hep "düz çizgi" ve düz çizgilerin kesiştikleri yerde "açı" ile oynamak zorundaydı. Yuvarlak olarak da yalnız sütun vardı. Bunun da nedenini, eskiden sütunların ağaç gövdesi ve kütüklerinden yapıl-

ma zorluğunda aramalı. Önceleri Dorik, sonra İyon ve daha sonra da Korent sütun başlıkları 3000 yıllık bir zaman diliminde yerlerini aldılar. Doğal olarak İyon sütunu İyon uygarlığını temsil eder. Anadolu'da düşünülmüş ve İyonya'da yaratılmıştır. İyon üslubu sütun bir flütün uzun ötüşü gibi pürüzsüz sade ve dengelidir. Kaidenin altından sütunun üstüne kadar olan yükseklik sütunun en alt çapının 9 katıdır. Üzerinde 24 yiv bulunur.

Büyük Menderes ırmağı kendi ovasında akarak, binbir dolanışıyla ay ışığında gümüş hilaller çevirir. Bafa Gölü'ne ve Batı'da Ege Denizi'ne pırl pırl boşanır. Bafa Gölü sanki tepsi dolusu erimiş gümüşdür. Bundan dolayı eskiden denize bağlı derin bir koy olan bu göle, ay tanrıçası "Artemis'in Aynası" denirdi. Milet, Büyük Menderes ırmağının ağzında Latmos körfezinin girişindeki yarımada da 4 limanlı

kent olarak kuruldu. Günümüze kadar Büyük Menderes'in getirip yığıldığı alüvyonlar Milet'i denizden 7 kilometre uzaklaştırmıştır.

Tarihi M.Ö. 2000 yılına değin geri giden Miletos'a ilk kez; M.Ö. 1500'lerde, Giritliler yerleşti. Buranın ilk halkı Karyalılar ve Leleglerdi. Milet, M.Ö. 479'da Perslerle yapılan Mikale deniz savaşında zafere ulaşınca Milet'in ünlü hemşehrisi mimar Hippodamos'un katılımıyla kent axial yönleme, yani ızgara plana göre yeniden düzenlendi. Miletos M.Ö. 334'de Büyük İskender'in eline geçti.

Milet'de ilk göze çarpan yapı tüm görkemiyle 3 katlı amfitiyatrodur. 25.000 seyirci kapasitesi olan tiyatro bugünkü 2 katlık haliyle yaklaşık 15.000 seyirci alabilir. Ön yüzü güneydoğu-kuzeybatı yönünde 140 m uzunluğunda olan tiyatronun dairesel çevresi 240 metre olup, sahne binası 34 metre genişliğindedir. Batı cephesinde sahne binasının iki yanında sur

duvarları ile desteklenmiş teraslar vardır. Bu teraslardan oturma yerlerine merdivenli galerilerden çıkılır. Bu galeriler kesme taşlarla örülmüş yuvarlak tonozludur. Üçüncü kattan birinci kat galerisine inen ve başka antik tiyatrolarda bulunmayan bir tünel bulunur. Tiyatroya girişi sağlayan sağda bir solda iki büyük galeri yer alır. Yalnız birinci kat oturmalıkları 19 sıradan oluşur. Sahnenin orkestra çukuru Roma döneminde derinleştirilmiş ve su doldurularak çeşitli gösteriler düzenlenmiştir.

Sahne binasına ait Eros kabartmaları, Eros'un yaban domuzu avı yaparken tasvir edilen bu rölyeflerin orkestraya korkuluk görevi yaptıkları söylenceler arasındadır. Sahne süslemelerindeki efsanevi yaratıklar, İonyalıların koruyucusu "Griffon"lardır. Bu süslemeler; aynı zamanda Didim, Apollon Mabedi'ndeki çatı friz süslemelerinde de yer alır. Bu figürler, yarı kartal, yarı arslan biçiminde betimlenip, İyon mimarisinde kullanılıyordu.

Bir deniz ve liman kentlisi olan Miletliler, bu sahne süslemesinde Liman Anıtı rölyefini griffon'larla birleştirerek kullanmış ve moral düzeylerini bu yolla yüksek tutmayı amaçlamışlardı.

Arkeolog Knakfus , Milet ve Didima mimari süsleme benzerliğini bu örneklerle kanıtlıyor. Antik tiyatronun sahne süslemesinde bile yer alan Li-

Amfitiyatro galeri

Liman Anıtı kaidesi

man Anıtı rölyefi Milet kentinin denizle nasıl iç içe olduğunun kanıtı gibidir. Liman girişinden içeride yer alan Miletlilerin yaptığı savaşların başarısını simgeleyen "Büyük Liman Anıtı"nın, 11 metre çapında daire platformunu 3 eşit parçaya bölen ve köşeleri gemi burunlarını andıran kaidenin içbükey yüzeylerinde deniz miti ile ilgili kabartmalar vardı. Bunun üzerinde üçgen prizma şeklinde yazı taşı bulunuyordu. En üstte ayakları birer arslan heykelinin üstüne oturmuş, 3 ayaklı 7,5 metre yüksekliğinde bir kazan yer almıştı. Bu üç ayaklı anıt kazanı Meclis binası kazılarında bu-

lunmuş ama ne acıdır ki, Berlin'in yakınında yer alan Pergamon Müzesi'ne götürülmüştür. Bu kazanda gündüz ve gece zeytinyağı yakılarak, karanlıkta limana yaklaşan gemilere deniz feneri gibi yol göstermesi amaçlanmıştı. Limana, her isteyen giremezdi. Liman ağzında sağlı sollu iki arslan heykeli ve bu heykellerin arasında liman

girişini kapatan zincir vardı. Bu heykeller aynı zamanda liman bekçileriydi. Liman kapısının güneydoğusunda yer alan İyonik Stoa ya da Alay Yolu, 35 sütunlu bir revak düzenindeydi. Hemen yanında şimdi yıkılmış durumda bulunan Cimnazium vardı. Bulvarın sonu Güney Agora'ya çıkıyor devam edildiğinde bu yol Apollon Mabedi'yle birleşen "Kutsal Yol"a ulaşıyordu.

İyonik Stoa'da 19 dükkan olduğu kazılarda ortaya çıktı. Günümüzde çok az kalıntısı olan kuzey agora İyonik stoa'nın batısın-

İyonik Stoa

da yer almaktaydı. 100 metre uzunluğundaki bu alan, hem gezi yolu, hem de alış veriş merkeziydi.

Miletliler Apollon Delfinyon'undan, yani Apollon adına ayin yapılan küçük tapınaktan çıkarak kutsal yol üzerinden büyük Apollon Mabedi'ne ulaşıyordu. Yaklaşık 4 gün süren bu yolculuk sırasında, kurban kesiliyor, "payon" isimli kutsal şarkılar söyleniyor, adaklar sunulup, büyük Apollon Mabedi'nde yıllık ayinler yapılıyordu.

M.Ö. 2. Yüzyılda Miletli "Timarkos" ve "Heraklides" tarafından yapılan "Buleteryon" yani belediye binası, İyonik Stoa'nın güneyinde yer alır. Boyutu 60 metreye yakın yarım daire tarzında, 19 basamaklı oturma anfisi ile bu yapının çok az bir bölümü günümüze kadar kalabilmiştir. Avlusunda 5,5 metre genişliğinde 28 sütunlu bir sundurma olduğu sanılmaktadır. Mimar Hippodamos'un şehir planına uymayan Faustina Hamamı M.Ö.161 ile 180 yıllarında Roma İmparatoru Mar-

kus Orellyus'un karısı Faustina adına yapılmıştı. Hamam içinde yer alan havuz nehirler tanrısı Meandros'un heykelinin altından ve o'nun yan bölümünde olan arslan heykelinin ağzından akan su ile doluyordu. Hamam; Bizans döneminde ilave ve onarımlar yapılarak tekrar kullanılabilir duruma getirilmiştir. Ilıklık ve soğukluk bölümleri olan hamamın soyunma odaları ve oturma bölümleri vardı. Güneyindeki ateşlik kısmı henüz kazılmadığı için açığa çıkarılamamıştır. Kazılarla büyük bir kısmı ortaya çıkarılan hamam; bugünkü toprak yüzeyinden 2 metre kadar aşağıda yer alır. Antik tiyatrodan 150 metre kadar güneye doğru gidilirse hamam tabanına inen merdivenlerin bulunduğu kemerli büyük bir kapı ile soyunma yerlerine geçilir.

Denize hasretliğini, Milet müzesinde sergilenen anforalar ve bir gemi çapası ile dile getirmeye çalışan bu kent çevresinde çıkarılmış buluntularla sanki o dönemde tekrar yaşamak istiyor.

M.Ö 16. yüzyıla ait ve müzede gösterime sunulan vazo keramikleri, heykeller, idoller Milet'de muhteşem bir uygarlığın yaşadığına tanıklık ediyor. M.Ö. 8. yüzyıl arkaik devire ait Branhit idolleri. Oyuncağı ile oynayan çocuk figürlü keramik vazo. İzleyicisini M.Ö. 450 - 330 yıllarına götüren ve o dönemde yapılan savaşları betimleyen krater üsluplu vazo. Milet'de yapı-

lan ve kazı sırasında bulunan; istiridye, deniz salyangozu gibi fosil kalıntıları da bu kentin denize olan özleminin kanıtı olsa gerek.

Liman anıtının yanında defne ağacına yaslanmış elinde yayı olan Apollon rölyefi Milet'in sembolleri arasındaki yerini alıyor.

Fonksiyonel şehircilik; M.Ö. 5. yüz yılda Anadolu'da filizlenerek gelişmiştir. Miletli Hippodamos, M.Ö. 350 yılında "rasyonel urbanizmi" (Şehircilik) icad etmiş ve Milet'in yarısı

tısında Güllübahçe sınırları içinde Samsun Dağı'nın 371 metre yüksekliğindeki dik yamaçlı eteğinde yer alır. Büyük Menderes nehrinin getirdiği alüvyonların denizi doldurmasıyla deniz kenti ve iki limanlı Prien, terk edilerek bu günkü yerine taşındı. 2,5 kilometre uzunluğunda bir surla çevrilidir. Taş döşeli uzun bir rampa ile girilen kemerli kuzeydoğu kapısının kuzeyinde kentin su gereksinimini karşılayan 3 sarnıç bulunmaktaydı. Aynı kapıdan batıya doğru tiyatro caddesi uzanır. Bu caddeyi ve ona

ile küçük Priene şehri hazırladığı plana göre imar edilmişti. Priene'in nüfusu 4000'di ama iki büyük okulu vardı. Axial, yani ızgara plana göre yapılan Priene'de tüm caddeler ve sokaklar birbirini dik kesiyordu. Yüksek bir yerden şehire ulaşan su şebekesi yanında, kanalizasyon şebekesi de koursuzdu. 2500 yıl sonra New York kenti oluşurken, sanki Priene'in imar planı kopya ediliyordu.

İyonya bölgesindeki bu antik kent; Söke'nin 20 kilometre kadar güneyba-

koşut biri 7,5 metre, öbür ucu 4,5 m genişliğinde kuzey-güney doğrultusunda sokaklar birbirini dikine keser. Arazinin eğimi nedeniyle bazı sokaklar merdivenli yapılmıştır.

Batıya doğru ilerlenince kuzeyde, kentin en iyi korunmuş yapılarından biri olan antik tiyatro ile karşılaşılır. Orkestranın tabanı sertleştirilmiş topraktır. Etrafı 5 mermer koltukla çevrili olup, bu koltukların arasında ve sahnenin tam karşısında "Diyonisos Altarı" yer alır. Sahne; önü yaklaşık 2 metre

Athena Tapınağı

aralıklarla 12 adet dorik stilde yarım sütunlar ile dekore edilmiştir. Ön sahnenin yüksekliği 2,5 metredir. Sahnenin hemen arkasında da Bizans döneminde inşa edilen Büyük Kilise vardır. Tabanı antik malzeme ile yapılan kilise 3 bölümden oluşmaktadır. Yapı malzemesi, hemen yakınında olan Athena Tapınağı'ndan alınmıştır.

Kentin en görkemli ve manzaralı terasına inşa edilen Athena Tapınağı'nın mimarı "Pitios" dur. Pitios, Halikarnassos ve Apollon Mabedi'nde çalışmış bir mimardır. Mabedin yanlarında 11 adet, ön ve arkada 6 adet İyonik stilde sütun vardır. Tapınağın boyu 30 metreyi aşmaktadır. Cellası (Küçük tapınak) ise 9 metre eninde 15 metre boyunda düşünülmüştür.

Mikale yani Samsun Dağı'ndan çıkarılan mavi ve kırmızı renkli mermerler kullanılmıştır. Mabedin yapımı Büyük İskender'in yardımı ile tamam-

lanmıştır. Büyük depremler ve yangınlarla tahrip olan Athena Mabedi hala tüm görkemi ile ayakta kalmaya direniyor.

Belediye binası: kareye yakın planlı olup boyutları 20 X 21 metre kadardır. Batı ve doğusunda 10'ar, kuzeye doğru 16 sırası olan, 640 kişilik anfiteatro şeklinde inşa edilmiştir. Ortada kabartmalı bir sunak yer alır. M.Ö. 2 yüzyılın yarısında inşa edilen ve şehrin oy vermeğe yetkili bütün vatandaşlarının toplandığı yer olup, aynı zamanda şehir meclisinin çeşitli konuları tartışıp karara bağladığı yerd. Samsun Dağı'nın denize bakan yamaçında kurulan Priene de, kardeşi Milet gibi denize bakarak özlemini koyulaştırıyor.

Deniz ufukta bir yerde. Priene ve Milet'e rüzgar, denizin kokusunu taşıyor. Bu iki kent doğaya ve geçen zamana tutsak, denizin kendisiyle buluşacağı an'ı bekliyor... •

cetinimir@butundunya.com.tr

9	8	7			1			6
			6		2			9
			5		7			3
2	3	4				9	8	
	6	5				3	2	1
1			8		4			
3			2		5			
5			3			6	7	8

Sudoku Yapamayanlar İçin

	7				6			
	1	2				9	6	
3			4	2				
6			1			8		7
		7		8		6		1
8	5	1	9					2
	2						3	4
	6	4		3			1	
	3	9	2	4		7		

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

İNSANLAR YAŞADIKÇA

Mehmet Ünver

Ayşe Suri'nin Divanları

Her insanın yaşamında yer etmiş ve ömrünün sonuna kadar da etkisinden kurtulamayacağı bazı özel kişiler vardır. İşte Ayşe Suri de benim için o çok özel kişilerdendir.

Çocukluk günlerimi her anımsayışımında muhitimizin dik yokuşları başında oturup, onun işten dönüşünü bekleyişimiz gelir aklıma. Çocuklar kimseyi boşuna sevmezler. Bir bildikleri vardır. Vapurunun iskelemize yanaştığını görür görmez yokuşun başında onu beklememizin nedeni; karşılığında alacağımız ödüldü. Çantasında her zaman için bizlere verecek sürprizleri olurdu Ayşe Suri'nin: Hepimize birer **gofret**, ya da şeker. Kan ter içinde o dik yokuşu çıkarken heyecanla kendisini bekleyen bizlerin umutlarını bir kez bile boş çıkartmamış, adeta görev edinmişti bunu.

Neredeyse annemiz yaşında olmasına karşın ona genellikle adıyla hitap ederdik. Bazen de "Suri teyze" diye seslenirdik. Asla kızmazdı ve çantasında hep bizi mutlu edecek bir şeyleri olurdu. Boğaza bakan şirin bir bahçe içindeki tek katlı kulübesiye kelimenin tam anlamıyla bir harikalar diyarıydı. Mahallede hiç kimsenin evinde olmayan eşyalara sahipti. Bunların içinde bizi en fazla etkileyeni; birbirine doksan derecelik açıyla yerleştirdiği

iki divan ve onların tam köşe noktasındaki boşlukta bir düş gibi duran ahşap müzik dolabıydı. İlk bakışta ceviz ağacından yapılmış bir komodini andırırsa da dolap kapaklarının yerinde, çalınan plajın sesini odaya hatta bahçeye kadar gümbür gümbür yayan kocaman hoparlörleri olan bir cihazdı. Orta kapağı açıldığında dönen platosu ve ucunda bir kristal iğne takılı kolu bulunan ana

ses aygıtı ortaya çıkardı. Ona bakmak bile bizleri büyüledi.

Ayşe Suri, sadece Pazar günleri izinli olurdu. Bütün hafta onca zor şartlarda çalışmasına karşın tek dinlenme gününde evindeki divanlara cümbür cemaat yayılıp, akşama kadar dolaplardan indirdiğimiz plakları bangır bangır çalmamıza ses çıkartmazdı.

Ayrıca salonun ortasındaki büyük, maun yemek masası üzerinde, mevsimine göre muz, portakal, elma gibi meyveler koyduğu bir porselen çanak bulunurdu. O zamanlar muz, öyle her ailenin alıp da çocuklarına yedirebileceği kadar ucuz bir meyve değildi. Belki kırk yılın başında girerdi evlerimize. Ayşe Suri ise neredeyse kendisi hiç yemediği halde masasından eksik etmezdi o bal tatlısı muzları:

"Suri teyze, muzlardan birini yi-

Ayrıca salonun ortasındaki büyük, maun yemek masası üzerinde, mevsimine göre muz, portakal, elma gibi meyveler koyduğu bir porselen çanak bulunurdu.

yebilir miyim?"

"Yavrum ben zaten siz yiyesiniz diye koyuyorum o muzları. Elbette ye. Al, bir tane de kardeşine götür."

Onun sıcacık kişiliğiyle daha bir cazip hale getirdiği şirin kulübesine tüm mahalle halkı doluşup, neşeye geçirdiğimiz yılbaşı geceleri yaşamının en unutulmaz anıları içinde yer

alır. Bizler dahil bütün eş ve dostunu o küçücük eve davet eder, haftalar öncesinden gecenin heyecanını yaşamaya başladık. Sabahın karanlığında işe gidip gece yaraları yorgun argın evine dönebilen Ayşe Suri'nin nasıl olup da iki arada, bir derede onca yemeği ve zeytinyağlı mezeyi yetiştirebildiğine şaşır kalırdık. Açıkçası komşularının hiçbiri de buna akıl sır erdiremezdi. Öte yandan yılbaşı gecesi gelip de rengârenk örtülerle kaplı divanlarının üstünde yerimizi aldığımızda görkemli bir ziyafet masası bizleri bekliyor olurdu. Ayşe Suri'nin insanı rahatlatan

bir sözünün, bir gülüşünün yüreğimizi ısıtıverdiğiydi.

Bu durum yaşamın gri yüzüyle tanışmaya başladığımız ergenlik ve delikanlılık çağlarında daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmaya başladı. Sadece kişisel varlığı değil, aynı zamanda seneler boyunca içinde yaşadığı şirin kulübesinin her bir noktasına sinmiş olan “Suri teyze sıcaklığı” da o küçücük evi bizim için gerçek bir sığınak haline getirmişti. Öyle ki gençlik yıllarından başlayarak göğüslemek zorunda kaldığımız tüm maddi ve ma-

nevi sorunlar için Ayşe Suri'nin evi, özellikle de goblen örtülerle kaplı divanları bizler için gerçek birer terapi merkezi olup, çıkmıştı. Bir zamanlar çeyizi için işlemiş olduğu örtüler ve yastıklarla dekore ettiği o divanlar adeta her derde deva birer mucize gibiydiler. Tepeden tırnağa sinir, stres yüklü olduğum zamanlarda bile o divanlardan birine uzanıp, dışarıda rüzgârla savrulan ağaçların dallarını seyrederken dalıverdiğim uykulardan uyandıgımda yeniden doğmuş gibi oluyordum.

Tepeden tırnağa sinir, stres yüklü olduğum zamanlarda bile o divanlardan birine uzanıp, dışarıda rüzgârla savrulan ağaçların dallarını seyrederken dalıverdiğim uykulardan uyandıgımda yeniden doğmuş gibi oluyordum.

anaç varlığı mı, yoksa bacak kadar çocukları koskoca adamlarmış gibi ciddiye alıp, onlarla her şeyi konuşabilmesi miydi ona bunca bağlanmamızın nedeni? Tek bildiğim; en sıkıntılı, en bunaltılı zamanlarımızda bile onun

gârla savrulan ağaçların dallarını seyrederken dalıverdiğim uykulardan uyandıgımda yeniden doğmuş gibi oluyordum. Kimselerin anlayamadığı bir büyü vardı o divanlarda. Bir sürü derde batmış olarak ve aşırı gergin

bir ruh haliyle uzandığım o yumuşacık şiltelerde kestirdiğim en fazla bir saatlik uykunun ardından dünyaya toz pembe gözlüklerle bakan, iyimsen, munis bir insan olarak uyanıyordum. İşin kötüsü aynı sokaklarda birlikte büyüdüğümüz arkadaşlar ve onların arkadaşları da Ayşe Suri'nin divanlarının büyüsunü keşfetmişler, iç dünyalarının yetişkinlik günlerinde karşılaş-tıkları sıkıntılara göğüs gerebilmesinin yolunun o şirin evin eşiğinden içeri adım atmaktan geçtiğini öğrenmişlerdi. "Mucize terapi" divanlarında yatmak artık sıraya binmişti.

Örneğin büyük bir firmada yönetici olarak çalışmaya başlayan dünün çocuklarından biri; "bu evin havasını içime çektiğim an inanılmaz bir rahatlama duygusu yaşıyorum, acaba çocukluk yıllarımın kokusu mu sinmiş bu odalara" diyerek uyuma terapisi aldığım cam kenarındaki divan keyfi-me ortak çıkmıştı. Aynı arsalarda büyüdüğümüz bu arkadaşımız son derece stresli bir işte çalışıyor, ömrünün yarısı iş seyahatlerinde geçiyordu. Buna karşın artık ne zaman Ayşe Suri'nin kapısından içeri adımımı atsam, divanlardan birine üstünde takım elbisesi olduğu halde uzanmış olarak buluyordum onu. Açıkçası bozuluyordum. Belki biraz bencillik olacak ama o divanların büyüsunü ve iyileştirme gücünü sadece kendim için istiyordum. Hatta bir seferinde Suri teyze:

"Bu Ahmet de iki de bir ne geliyor? Üstelik buradan taşındılar. Gidecek başka yer mi yok?" diye sitem etmiştim. Onun yanıttysa hâlâ kulakla-

rımdadır:

"Unutma, sen de, o da bu divanlarda büyüdüünüz. Senin kadar onun da hakkı var gelmeye"

Bir kış günüydü. Bir sürü kişisel sorunun üst üste gelmesi nedeniyle iyice bunalmışım. Doğru düzgün uyku uyuyamıyor, aşırı bir stresle birlikte çarpıntı ve unutkanlık yaşıyordum. Ne yapacağımı bilemez haldeydim. Çareyi, buz gibi bir ayazın insanın kulaklarını dondurduğu Şubat sabahında kendimi sokaklara atmakta buldum. Saatlerce o sokak senin, bu sokak benim yürüdüğüm halde içimdeki daraltı azalmamıştı. Sonunda Suri teyzenin evi aklıma geldi. Sobası şimdi gürül gürül yanıyor olmalıydı. Adımlarımı hızlandırdım. Kapıyı açtığımda yanılmadığımı anladım. Kahve kokusuna karışmış tatlı bir sıcaklık yüzüme vurdu. Hal hatır sorma faslından sonra derdimin dermanı olacak divanlara yöneldim. Bir de ne göreyim:

Hiç tanımadığım bir hanım üstündeki elbiselerle divana uzanmış, tabiri caizse dünya yıkılsa duymayacak bir uykuya dalmış durumdaydı.

Heyecanla sordum:

"Kim bu hanım?" Yanıt: "Tanımadın mı ayol bizim Asuman".

Yaklaşp yüzüne baktım ve o zaman, ilkokul çağlarındayken aynı sokakta oturup, aynı sıralarda okuduğumuz Asuman'ı tanıdım. Yıllardır görmemişim. Büyük bir seyahat şirketinde yönetici olduğunu duymuştum. Şaşkınlığımı gören Suri teyze açıklama yaptı:

"Son zamanlarda işleri pek iyi de-

Divanlardan biri işgal edilmişti. Yağma yoktu. Benim de terapiye gereksinimim vardı.

ğilmiş, çok bunalmış, azıcık stres atayım diye çıkıp geldi işte"

Divanlardan biri işgal edilmişti. Yağma yoktu. Benim de terapiye gereksinimim vardı. Asuman filan dinlemeyip diğer divana uzandım. Ayşe Suri'nin asırlık komodininden ve ilk gençliğimize damgasını vurmuş olan müzik dolabından yayılan eskimiş ahşap kokusunun eşliğinde Asuman'ı, çocukluk günlerimizi, Boğaziçi'ni kuşbakışı gören eski bir konaktan çevrilme olan ilkokulumuzdaki anıları düşünürken bedenim çekilmeye başladı. Divan beni kendine çekiyor, her saniye biraz daha hafifliyordum. Sonra gözlerimin önünden eski şilepler, çocukluğumun tramvayları, şimdi yerlerinde apartmanlar olan yemyeşil bahçeler, bostanlar, rengârenk boyalı kayıklarlarıyla kayıkhaneler, iskelelere yanaşan vapurlar, babamın götürdüğü 19 Mayıs törenlerindeki bandolar geçmeye başladı. Derken uyuya kalmış-

tım. Uyandığında hem bedenimin hem de ruhumun hafiflediğinin, başımı zonklatan çarpıntı ve stresin yok olup

gittiğinin ayrımına vardım. Göğsüm ferahlamış, adeta yeniden doğmuş gibi capcanlı olmuştum. Otuz senedir görmediğim Asuman daha önce uyanmış, gülümseyerek bana bakıyordu. Yan yana oturup eski anılardan, o evde geçen güzel günlerimizden bahsetmeye başladık.

Ayşe Suri mutfakta kahve pişiriyordu. Çocukluğumuza şahitlik etmiş olan maun büfesinden çıkarttığı fincanlarda sunduğu kahvelerimizi sohbet eşliğinde içtik. Sonra dilek tutup fal kapattık. Suri teyze fincanımda at gibi murat, balık gibi kısmet, devlet kapısından hayırlı haberler ve yüklüce para çıkarttı.

Vedalaşıp ayrılırken kayda değer ve ileride anımsanacak bir gün daha geçirdiğimin ayrımıdaydım. Öte yandan günü gelip de bunları sizler için yazacağım akluma gelmemişti o an. • mehmetunver@butundunya.com.tr

YAZAR DEDE VE TORUNLARI

Muzaffer İzgü

BEN AŞI OLMAM

Duyduk, duymadık demeyin!.. Oyunumuz var. Oyunumuzun adı “Aşı olmayı sevmeyen çocuk”. Bugün bizim evde oynayacağız. Elbette oyunu bizim evde oynayacağız. Ben anne rolündeyim, Şenol baba rolünde, Asu doktor rolünde, Dora çocuk rolünde. Kaç gündür çalışıyor, oyunu hazırlıyoruz. Çünkü oyuna komşularımızı çağırdık.

Teyzem bizde zaten, annemle birlikte oyunu izleyecekler. Şenol'un annesi ile halası, Dora'nın anneannesi, dedesi, Asu'nun da annesiyle babaannesi gelecekler. Bizim Bakkal Bahri amcanın karısı da gelecek. Zaten Asiye teyze nerede bir eğlence olsa, hemen oraya koşar.

"Haydi bakalım arkadaşlar, bir prova daha yapalım..." Şenol bana kızıyor, "Bu kaçınıcı prova Lale?.. Bak diyorum sana, rolündeki sözleri hiç unutmuyacağım..."

"Ama oraya çıkıp da kem küm ettin miydi ilk önce Asiye teyze kaha-kahayı basar, anladın mı?"

Asu, "Haydin canım yapalım..." dedi. Bu bizim son provamız olacak. Öğleden sonra komşularımızın ve yakınlarımızın karşısına çıkıyoruz. Hem

bu provamız giysili. Yani ben anne gibi giyiniyorum. Şenol baba gibi, Dora için giysi gerekmez, üstündekiler yeter. Asu'nun da beyaz bir doktor önlüğü varmış. Annesi İtir teyze, onu doktor önlüğü yaptı. Asu'ya da çok yakıştı. Bir de gözüne gözlük takıyor, sonra doktor çantası da var... Ama kocaman. Ya ben? Annemin kolsuz bluzunu giydim, koluma iki sarı bilezik taktım, anneannemin iyice daralmış kabanını da giyince, anne oluverdim. Şenol sünnet ceketini giydi, altına da mavi bir pantolon, giysisini tamamladı. Yoo, yooo, kafasında bir de şapkası var. Sahneye çıkmadan önce kara kalemle bir de bıyık yapacağız. Canım bunun adına makyaj diyorlar. Ben de ruj süreceğim. Yanağımı da kırmızıya boyayacağım.

Prova'yı yaptık, bitirdik... Öğle yemeğimizi yemek için evlerimize gittik. Arkadaşlarımı bilemiyorum ama ben heyecandan doğru dürüst yemek yiyemedim. Annem, "Kızım ye, sonra rolünü unutursun..." diyor. Ben atıştırıyorum ama yiyip yemediğim belli değil. Oyunu bizim salonda oynayacağız. Biraz sonra arkadaşlarımızla birlikte salona çeki düzen vereceğiz. Bu konuda teyzem bize yardım edecek.

Aaaa, arkadaşlarım gelmeye başladılar bile... Şenol kara bıyığını yapmış da gelmiş... Bir güldüm, bir güldüm. Hele başındaki şapka öyle komikti ki. "Neye gülüyorsun Lale?" dedi.

"Ay, aynada kendine baktın mı? Manav Hilmi amcaya benzemişsin..."

Bu kez o kaha-kahalar atmaya baş-

ladı, “Karpuzlar kesmece, bal gibiiii” diye bağırdı.

Teyzem beni odaya çağırdı. Makyajımı yapacaktım. Beni aynanın karşısına oturttu, saçlarımı taradı. Annemin rujundan dudaklarıma sürdü. Sonra yanaklarımı kırmızıya boyadı. Ben kikirdeyip, gülmeye başladım.

“Hih, oynarken de böyle gülersen milleti kakhahaya boğarsın...” dedi. Arkadaşlarım beni görünce, “Aaaaa” diye bağırdılar.

“Canım annelerinize aaaaa diye bağıyor musunuz?” dedim. “Anne oldum işte. Ben şimdi Dora’nın annesiyim. Dora yavrum gel bakiiiiim buraya...”

Dora, yuvarlana yuvarlana, “Geldim anneciğim, geldim anneciğim” diyerek yanıma sokuldu.

“Ay Dora sen kaç yaşındasın yavrum?”

“Yedi yaşındayım anneciğim...”

“Annen ne pişirdi bugün?”

“Kabak anneciğim...”

Hepimiz birden gülmeye başladık. Teyzem de bize yardım ediyordu. Çek-yatı arkaya çekiyorduk. Asu bağıırıyordu:

“Öyle tutmayın, şöyle tutun, kolunuz çıkar, kaslarınız patlar, damarlarınız çatlar, gözleriniz pörtler.”

Şimdi kendi doktor rolündeydi ya, kendini gerçek doktor sanıyor.

“Başın dönünce ne yiyeyim Asu teyze?”

“Başını tut, dönmesine izin verme çocuğum...”

Ay nasıl güliüyorduk...

O da nesi, konuklar gelmeye başlamışlardı bile. Teyzem: “Haydi, haydi, siz mutfağa gidin, kapıyı da kapatın. Oradan rolünüze göre sırasıyla sahneye çıkarsınız, şey yani, salona gelirsiniz...” dedi.

Ben, Şenol, Dora, Asu mutfağa gittik. Dışardan sesler geliyordu. Hiç duymadığımız kalın bir kadın sesi:

“Burada tiyatro varmış, ben tiyatroyu çok severim. Hele oyunda ço-

cuklar oynuyorsa bayılırım” diyordu.

Ay, duyup da gelen bir tiyatro sanatçısı mıydı? Haydi gel de heyecanlanma... Ama birbirimize hiç heyecanlanmadığımızı söylüyorduk. Sanki kaç yıllık oyuncuyduk. Biraz sonra sahneye çıkacak, rollerimizi rahatça yapacaktık...

Teyzem bir tencerenin dibine, tan tan diye vuruyor... Aaaa, bu birinci zil... Biraz sonra ikinci zil çalacak ve biz sahneye çıkacağız. Teyzem mutfak kapısına geldi,

“Birinci zili duydunuz mu?” dedi.
“Duyduk” diye fısıldadık.

Aaaa, teyzem yine tencereye vuruyor, dan dan dan... Yani artık sahneye çıkıyoruz.

Sahneye ilk önce ben çıkıyorum. Masanın yanına yaklaşıyorum. Masanın üzerinde bir çiçek demeti var.

“Güzel çiçek, günaydın... Ne güzel, soframızı süslüyorsunuz!”

Dolaptan bardakları alıp, masaya yerleştirmeye başlıyorum. Şenol giri-

yor salona.

“Günaydın karıcığım... Ay işe geç mi kaldık?”

Saatine bakıyor.

“Senin saatin her zaman ileri gider. Benim saatim doğrudur. Saat tasta-mam yedibuçuk.”

Şenol saatine bakıyor.“Aaaa, tas-tamam bir saat ileri gitmiş, koşuyor bu saat, koşuyor.” Dora sahneye, göz-lerini ovuştura ovuştura giriyor.

“Ay benim oğlum uyanmış. Gü-naydın Dora. Gel bakalım, sütünü koyuyorum, hemen iç.” diyorum.

“Ben süt içmem.”

“Ama büyümezsın sonra...”

“Bana ne, bana ne...”

Şenol Dora'nın yanağını okşuyor,
“Benim oğlum sütünü içer.”

Dora bağıriyor, “İçmeeee...”

Kapının zili çalıyor, ben koşup açıyorum. Doktor Asu giriyor. “Aa, buyurun Doktor Asu hanım.”

Dora bağıriyor, “Ben süt içmem. Ben aşı olmam. Ben aşı yapacak dok-

tordan kaçırım...”

Dora ayağa kalkıyor, salonun içinde koşmaya başlıyor. Asu dans etmeye başlıyor.

“Ben buraya seni yakalamaya gelmedim ki Dora. Ben buraya dans etmeye geldim...”

Asu bir başına dans ediyor. Doktor çantasını oynatıyor, havaya atıp, kapıyor. Dora ilgiyle izliyor. Asu Dora'nın yanına yaklaşıyor, ellerinden tutuyor:

“Gel seninle dans edelim” diyor...

Birlikte dans ediyorlar. Dora'nın çok hoşuna gidiyor, gülmeye başlıyor. Asu çantasından iki balon çıkıyor.

“Ay ben balonları çok severim. Haydi birini ben şişireyim, birini de sen şişir.”

Asu balonu şişirmeye başlıyor. Asu'nun balonu şişiyor ama Dora'nın balonu bir türlü şişmiyor. Dora şişmeyen balonu Asu'ya gösteriyor.

“Bu şişmiyor Doktor teyze” diyor.

“Aaa, bakayım, bakayım, bu balon süt içmeyen balon. Onun için büyümüyor, şişmiyor. Bakalım sana süt içen bir balon vereyim. Haydi şişir.”

Dora balonu şişirmeye başlıyor, balon şişiyor. Doktor Asu,

“Ah süt içen balon nasıl belli oluyor” diyor.

Şişen balonları ellerinde sallayarak Dora ve Asu bir süre daha dans ediyorlar. Asu tekrar çantasının yanına geliyor, iki tane trampet çıkarıyor.

“Ay ben trampet çalmasını çok severim” diyor.

Dora, “Ben de, ben de” diye bağı-

rıyor. “Haydi bakalım Dora, şimdi de trampet çalalım.”

Asu trampetin birini Dora'nın beline bağlıyor, ötekini de kendi beline. Trampet sopalarını çıkarıyor. İkisini Dora'ya uzatıyor.

“Haydi bakalım Dora, şimdi tören alanında. Okulun trampet takımımız. Ve yürüyoruz...”

Arka arkaya geçiyorlar, Dora önde, Asu arkada. Uygun adım trampet çala çala salonda dönüyorlar ama Dora'nın trampetinin sesi çıkmıyor. Dora ikide bir arkaya dönüp, Asu'ya işaret ederek trampeti gösteriyor. Duruyorlar. Dora, “Doktor Asu teyze bu trampetin hiç sesi çıkmıyor.” diyor.

Değneklerle trampete vuruyor, ta-kırtıdan başka ses çıkmıyor. Asu:

“Ay bakayım” diyor.

“Ay, ay, ay, ben sana hasta trampeti vermişim. Bu trampet hasta.” Dora, “Hasta mı? Niçin hasta olmuş doktor teyze?”

“Çünkü aşısını olmadı.”

Dora bir an şaşkın şaşkın Asu'ya bakıyor. Sonra birden masaya koşuyor, masadaki süt bardağını kapıyor, lık lık lık sonuna dek içiyor. Sonra doktor Asu'nun yanına yaklaşıyor, gömleğinin kolunu sıyrıyor:

“Lütfen aşımı yapar mısınız Doktor teyze?” diyor.

Salondakiler oyuncularını alkışlıyorlar. Oyuncular öne doğru geliyorlar, hep birlikte başarılarıyla izleyicilerini selamlıyorlar, ve oyun orada bitiyor. Dora mı? O günden sonra hergün sütünü içiyor, günü gelince de aşısını oluyor. •

muzafferizgu@butundunya.com.tr

NEFES KESEN BİR ESARET ÖYKÜSÜ

Rum ve Yunan kuvvetleri tarafından bir gece yarısı evlerinden sorgulama bahanesiyle alındılar... Götürülenlerin dışında kimsenin akıbetleri hakkında bilgi sahibi olmadığı 75 mücahit bilmedikleri bir yerde, günde bir dilim ekmek, 3 zeytin ve 1 küçük domates verilerek gizli olarak tutuldu. Bir gün umut ışığı doğdu... Ve bilinir olma mücadelesi o gün başladı...

“bilinir olma mücadelesi”

MEÇHUL TUTSAKLAR

CEM KAR

Türkiye’de ve Kıbrıs’ta
BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Maryla Jonas'ın "Aşağı Yukarı" Yaşamı

31

Maryla, pencerenin yanındaki koltuğuna oturmuş dışarıda ince ince yağın yağmuru seyredirken, geçmişte kalan acı, ama gerçekten de acı günlerini anımsadı. Güzel başlayan, ama sonradan kâbusa dönen bir yaşam...

31 **Mayıs** 1911'de Polonya'nın başkenti Varşova'da doğdu. İki kız, iki erkek olmak üzere dört kardeştiler. Babaları doktordu. Maryla 7 yaşındayken piyano dersleri almaya başladı. Olağanüstü bir yeteneği vardı. Varşova Filarmoni Orkestrası eşliğinde ilk konserine çıktığında henüz dokuz yaşındaydı. Maryla'nın yeteneği, yine bir Polonyalı piyanist olan ünlü Ignace Paderewski'nin dikkatini çekti ve onu bir konser piyanisti olarak yetiştirmek üzere babasından izin istedi.

Baba Jonas, kızının müzisyen olmasını istemiyordu ama Paderevski'yi kıramadığı için kabul etmek zorunda kaldı.

Maryla, Paderevski ile dört yıl aralıksız çalıştı. Onbeş yaşına geldiğinde Paderevski onu karşısına alıp dedi ki: “Yaşam yolu uzun ve sen bu yolu tek başına yürümek zorundasın. Çok yeteneklisin, mutlaka başaracaksın. Git ve kendini bul.”....

Maryla, o dönemde sanatın ve sanatçının değerli olduğu Almanya'ya gitti. Üç yıl ünlü piyanist Emil Sauer ile çalıştı. Bu süre içinde Salzburg ve Bayreuth Festivalleri'nde olağanüstü

Emil Sauer

başarılar elde etti. 1932 yılında, Uluslararası Chopin Ödülü'nü, 1933'de Uluslararası Beethoven Ödülü'nü kazandı. Tüm Avrupa'yı dolaşıp konserler verdi. Her gittiği yerde çılgınca alkışlanıyordu.

Yaşadığı bu mutlulukları, Polonyalı bir kriminolog (suçbilimci) ile evlenerek taçlandırdı. Maryla'nın yaşamında herşey çok güzel gidiyordu... Fakat!..

Alman orduları 1 Eylül 1939'da Polonya'ya saldırmış, hızla Varşova'ya doğru ilerliyordu. Sürekli gerileyen Polonya ordusu, başkentlerini kaybetmemek için büyük direniş gösteriyordu. Hitler, bu denli direnme cesareti gösteren kentin yerle bir edilmesi emrini verdi. Dört gün süren bombardıman sonunda kent harabeye döndü ve 5 Ekim'de Alman ordusuna teslim olmak zorunda kaldı.

Varşova Almanların eline geçtiğinde Maryla, babası, annesi, eşi ve iki kardeşi oradaydı. Sadece, Viyanalı bir yahudiyle evli olan ve Brezilya'ya yerleşen kızkardeşi Bertha yanlarında değildi. Kentin bombalanışı sırasında Maryla'nın evi yerle bir olmuştu. Babasının evi ise sağlamdı ama burayı Alman subayları karargâh olarak kullanıyordu.

Maryla'nın eşi ve erkek kardeşleri Polonya direniş ordusuna katılmak üzere kenti terktiler. Gestapo, Maryla ve ailesini sorguya çekti. Alman subaylarından biri Maryla'yı, başarılı konserlerinden dolayı tanıyordu. “Seni Berlin'e gönderelim, orada hem piyano çalar hem de bizim için çalışırsın. Karşılığında da yiyecek ve yatacak sorunun olmaz” diye teklifte bulundu ama Maryla düşünmeden reddetti. Sonuçta tüm aile tutuklandı.

Hapiste inanılmaz zorluklar içinde geçen yedi ay sonrasında bir mucize oldu ve kendisini tanıyan yüksek rütbeli bir Nazi subayı, onun kaçmasına yardım etti. “Berlin'e git, Brezilya Büyükelçiliğine sığınma talebinde bulun. Onlar senin kurtulmana yardımcı

olur” diye de akıl verdi.

Maryla, Varşova’dan Berlin’e, yaklaşık 500 kilometre yolu yürümek zorundaydı. Ayağında parçalanmış bir ayakkabı, sırtında bir elbise ile aç susuz yürüdü, yürüdü... Bu yürüyüş kaç gün hatta kaç hafta sürdü bilinmez. Tek hedefi vardı: Berlin’e ulaşıp Brezilya Büyükelçiliğine sığınmak.

Sonunda gerçekten hedefine ulaştı. Büyükelçilikte birkaç gün misafir

di. Ama nasıl? Çünkü Maryla, tutuklandığı gündən beri hiç piyano çalmamıştı ve çalmaya da istekli değildi. “Ellerim kaskatı, aklım uyuşuk, ruhum paramparça.. Nasıl çalarım?” diyordu.

Bertha çaresizlik içinde çırpınırken bir haber aldı. Yine bir Polonyalı piyanist olan ünlü Arthur Rubinstein, konserler vermek üzere Rio’ya geliyordu. Bertha hemen ünlü besteciden bir randevu koparıp Maryla’nın içinde

Polonyalı ünlü piyanist Rubinstein Maryla’yı iyi tanıyordu ve ona seve seve yardım etmeye hazırdı.

edildikten sonra, büyükelçinin oğlunun karısı olarak düzenlenen sahte pasaportla, önce Lizbon’a, oradan da gemi ile Rio de Janeiro’ya gitti. Onu karşılayanlar arasında elbette kızkardeşi Bertha da vardı.

Brezilya’ya ulaşmıştı ama sinir sistemi de çökmüştü. Bir sanatoryuma yatırıldı. Tedavisi aylar sürdü. Bu arada eşinin, anne ve babasının öldüğü haberi de onun için ikinci bir yıkım oldu.

Bertha, kardeşinin bir an önce iyileşmesi için yeniden piyano çalmasının gerektiğine inanıyordu, hatta emin-

bulduğu durumu ona anlattı. Rubinstein Maryla’yı iyi tanıyordu ve ona seve seve yardım etmeye hazırdı. Hemen Maryla’ya telefon etti ve onun bir an önce piyano çalmaya başlamasını istedi ama Maryla kabul etmedi. Bu kez Rubinstein onun ulusal duygularını harekete geçirmeyi denedi:

Ülke harpten çıkmıştı ve toparlanması gerekirdi. Maryla’nın vereceği konserler maddi bakımdan ülkenin yararına olacaktı. Ama bu sözler de Maryla’yı yumuşatamadı. Aslında o, çalamama korkusu içindeydi.

Rubinstein, konser vereceği gün erken saatte Maryla’yı tekrar telefonla

Kızkardeşinin "Sevgili Maryla, beş buçuk saattir çalyorsun. Hem de ne güzel çaldın" sözleriyle sanki bir rüyadan uyanır gibi oldu.

aradı ve gelip provada kendisine yardım etmesini istedi. Maryla önce reddetmek istedi ama kardeşi, Rubinstein gibi ünlü ve kibar bir beyefendiyi kırmaması gerektiğini söyleyince, gitmeyi kabul etti.

Maryla ve Bertha salona girdiklerinde Rubinstein piyano çalıyordu. Bir süre çalmayı sürdürdü. Çaldığı birbirinden güzel ve dokunaklı parçalarla Maryla'nın kapalı olan müzik mabedinin kapısını sanki aralamak istiyordu. Sonra Rubinstein sahnedeki salona geçti ve Maryla'ya "Şimdi birşeyler çal, ben de salonun akustiğini kontrol edeyim" dedi. Maryla yalvaran bir sesle "Yapamam!" diye inledi.

Ama Rubinstein pes etmek niyetinde değildi. "Birkaç akor bas lütfen. Bu çok zor birşey değil." Maryla korka korka tuşlara dokundu ve birkaç akor bastı. Rubinstein salonun bir başka köşesine geçip "Şimdi bir mazurka çal" diye seslendi. Maryla yine çaresizlik içinde "Çalamam! Yapamam!" dediyse de Rubinstein sert bir şekilde "Çal!..." diye bağırdı. Maryla tabureye daha bir rahat yerleşip küçük bir parça çalmaya başladı....

Bir ara Rubinstein'in omuzuna hafifçe dokunduğunu duyumsadı

Maryla: "Çok teşekkür ederim. Harikaydın."

Maryla başını kaldırdı, ağlamaktan helak olmuş kızkardeşiyle göz göze geldi. Rubinstein'in de gözleri nemliydi. Ne olduğunu anlamaya çalıştı. Kızkardeşinin "Sevgili Maryla, beş buçuk saattir çalyorsun. Hem de ne güzel çaldın" sözleriyle sanki bir rüyadan uyanır gibi oldu. Demek ki ellerine kendi kendine vurduğu kelepçeyi kırmıştı.

Birkaç gün sonra Rubinstein, müzisyenlerin ve eleştirmenlerin davetli olduğu özel bir toplantı düzenledi. Bu toplantıda Maryla küçük bir konser verdi ve çok beğenildi.

Sonraki günlerde basında çıkan onunla ilgili yazıların hepsi de olumluydu. Maryla'nın kendine güveni gelmişti. Artık çalışmak, durmadan çalışmak istiyordu. Ancak parasal gücü hemen hiç yok denecek düzeydedi. Ama yılmadı, çalıştı, çabaladı. Ernesto de Qesada adlı bir menejerin yardımlarıyla, üç yıl Güney ve Orta Amerika'da başarılı konserler verdi.

Konserler başarılıydı ama eline geçen para, ancak gereksinimlerini karşılayacak kadardı. Qesada'nın sık sık yinelediği bir sözü vardı:

"Başarının zirvesine çıkmak istiyorsan New York'a gitmelisin."

Maryla'nın bu kez hedefi New York'da konser vermektir. Ama bunun için de paraya gereksinimi vardı. Çünkü, kentte hiç tanınmayan bir piyanistin konser vereceği salonun kirasını kimse üstlenmezdi. Maryla bu zorluğun da üstesinden gelmek zorundaydı; para biriktirmeye başladı.

Nihayet bir gün menajeri Qesada müjdeli haberi verdi: New York'un 3000 kişilik görkemli Carnegie Hall konser salonunda 25 Şubat 1946 tarihi için gün alınmıştı.

Konserin başlamasına dakikalar kaldığı halde salon bomboştu. Kimdi bu Maryla Jonas?... New Yorklu sanatseverler onu hiç tanıyamıyordu. Sadece on gün önce Güney Amerika'dan New York'a geldiğinden ve Polonya doğumlu olduğundan başka, hakkında hemen hemen hiçbir şey bilinmiyordu. Carnegie Hall'de konser verme cesareti gösterdiği için meraklanan birkaç eleştirmen ve yeni bir haber yakalabilir miyim düşüncesinde birkaç gazeteciden başka kimsecikler yoktu salonda.

Salonun ışıkları karardı, sahnede 35 yaşlarında, kısa boylu, bembeyaz saçlı, ev hanımı görünüşlü bir bayan

göründü. Salonda bulunanlar şaşkınlık içindeydi. Ama Maryla'nın tuşlara dokunuşundan, fazla değil birkaç saniye sonra salonun atmosferi değişti. Herkes dikkat kesilmiş, piyanonun önünde devleşen sanatçıyı dinliyordu.

Maryla, 26 Şubat sabahı, yani konserin hemen ertesi günü kendini Columbia Şirketi'nin genel müdürü F. C. Coppicus'un önünde buldu. Coppicus ona uzun süreli bir sözleşme ve hemen bir ay sonra 30 Mart'ta yine Carnegie Hall'de bir konser öneriyordu. Üstelik, bir konser için teklif edilen para, Maryla'nın bir yıl didinip, çalışıp kazandığından çok fazlaydı.

Qesada'nın dedikleri çıkmıştı. "Başarının zirvesine çıkmak istiyorsan New York'a gitmelisin."

Maryla başarının zirvesine çıkmak için artık merdiven de kullanmayacaktı. Asansöre binmiş son katın düğmesi-ne de basmıştı...

Bindiği başarı asansörü 3 Temmuz 1959'da son kata vardığında, Maryla Jonas sonsuzluğa doğru yükselmeye devam ediyordu. •

yucelaksoy@butundunya.com.tr

EVLİLİK TEKLİFİ

Yetmişaltı yaşında dul bir kadın ile seksen yaşında dul bir adam, aralarındaki dostluğu iki yıldır sürdürüyorlardı. Bir akşam yemeğinde adam kadına evlenme teklifinde bulundu. Kadın, beklediği bu öneri karşısında hemen "Evet" yanıtı verdi. Adam sabah uyandığında, evlenme önerisine arkadaşının ne yanıt verdiğini anımsayamadı. Hemen evine telefon etti ve arkadaşına, dün akşamki önerisine "Evet" mi yoksa "Hayır" mı dediğini sordu. Telefonun öteki ucundan kadının kocaman kahkahası yükseldi: "İyi ki aradın, George. Ben de bu sabah, kimin evlenme önerisine 'Evet' yanıtı verdiğimi anımsamaya çalışıyordum..." •

Gönderi: EYLÜL BAYÜLKEN

UFAK TEFEK BİLGİLER

Derleyen: SABRİYE AŞIR

Dünyada en çok yetiştirilen meyve elmadır.

Kahve, dünya ticaretinde petrolden sonra 2. sıradadır.

Halk arasında et suyunun et kadar besleyici olduğu inancı yaygındır. Bu yanlıştır. Ette fazlaca bulunan protein ve demir etin suyunda değil, yapı-sındadır. ▶

ET SUYU

SELVİ

Ölüm ve yasın Batı'daki sembolü olan selvi öte alem tanrılarıyla ilişkilendirilir ve bedeni koruduğuna inanılırdı. Mezarlıklarda çokça bulunmasının nedeni budur.

Köstebek saatte 45 m. uzunluğunda tünel kazabilir.

Piramitlerin gizemi ▶

Piramit kimin adına adına yapıldıysa onun odasına yılda 2 kez güneş girmektedir. Bu günler firavunun doğduğu ve tahta çıktığı günlerdir.

Beynlere Mikroçip

Güney California Üniversitesi'nde, insan beynini destekleyecek bilgisayar çipleri üzerinde çalışılıyor. Ted Berger hücre davranışlarını taklit eden bilgisayar programları ve bunları çalıştıracak çipleri üretmeyi başardı bile

Unutma beni yüzüğü!

Bu yüzük özel günleri unutturmuyor. Günü gelince, parmağınızı 120 dereceye kadar ısıtıyor.

Dünya güneş etrafında saniyede 30 km kendi etrafında ise saniyede 470 m hızla dönmektedir

AKREP iki gün su altında hiç hava almadan kalabilir. 3 yıl boyunca hiçbir şey yemeden yaşayabilir. Derin dondurucuda 24 saat kaldıktan sonra bile canlılığını sürdürür. Radyasyona dirençlidir. Zehir oranı arttıkça direnci artar. Zehirinden antinökleer aşı üretilmektedir. Kanı beyazdır.

Aynı zamanda bir moda tasarımcısı olan Dr. Manel Torres, 10 yıllık bir çalışmanın sonucunda insan tenine doğrudan sıkıldığında 15 dakikada tişörtte dönüşen bir dokumasız bir "bulut-kumaş" üretmeyi başardı. Bu inanılması zor kumaş türü yıkanıp yeniden giyilebiliyor.

H. G. Wells

Eylül doğumlu ünlü İngiliz yazar.

(21 Eylül 1866-
13 Ağustos 1946)

Herbert George Wells Dünyalar Savaşı, Görünmez Adam, Dr. Moreau'nun Adası ve Zaman Makinesi adlı bilimkurgu romanlarıyla tanınan ama edebiyatın her dalında birçok eser vermiş olan İngiliz yazardır. Sosyalist olduğunu açıkça söyleyen H. G. Wells'in çoğu eserinde önemli ölçüde siyasi ve sosyal yorumlar bulunmaktadır. Jules Verne gibi gelecekteki teknolojik gelişmeleri anlattığı kitaplarıyla bilimkurgu dalının öncülerinden sayılır. Wells'in ilham kaynağı Jules Verne olmuştur. Wells; Verne'in teknolojiye verdiği önemi paylaşır, ama onun amacı, teknolojik olanakların gelecekteki muhtemel ürünlerini tahmin etmek değil, toplumsal hayat üzerine, model düşünceler geliştirmektir. Wells sadece bilimkurgu içindeki ütopya karşıtı düşüncelerin savunucusu olmakla kalmaz, toplumun şiddet ve zor yoluyla, gereğinden hızlı bir süreçle sosyalist bir topluma dönüştürülmesinin sakıncalarına karşı da uyarır bizi. H. G. Wells, altmış yılı aşkın yazım hayatında çok sayıda eser vermiş, bilimkurgunun imgelem alanını genişletmiş, ilk dönemlerinde yazdığı bilimkurgu romanlarıyla, Jules Verne ve Hugo Gernsback ile birlikte "Bilimkurgunun Babası" sayılmıştır. Londra'da ölen yazar toplam 150 kadar kitap yazmıştır.

ÜSTSÜZ TERLİK

"Bas-giy" terliği özel tabanı ile ayağa yapışıyor. Ayaktan çıkmıyor ve sağlık açısından hiç bir riski yok.

4000 yıllık mercimek tohumu canlandı

Kütahya Seyitömer Höyüğü'nde yürütülen kazıda 4 bin yıl öncesine ait olduğu belirlenen 3 tohumdan biri çimlendirildi. Yrd. Doç. Dr. Nüket Bingöl, tohumun genetiğiyle hiç oynamamış ve organik olarak elde edilmiş tohumların ilki olacağını söyledi. Yetiştirilen bitkinin normal mercimekten morfolojik olarak farklılıkları var.

Kendi kaleminden

Jack London

1876 yılında Kaliforniya'da dünyaya geldi. Kendini bildi bileli çalışmak zorunda kalan ve eğitim hayatı, parasızlık ve serüven isteği nedeniyle sık sık yarıda kalan London, hayatı boyunca iskorbüt hastalığıyla savaştı. Amerika'nın hemen her iklimini dolaştı. Kurt Kani, Vahşetin Çağırısı, Beyaz Diş ve Martin Eden gibi dünyaca ünlü romanları yazdı. İkiyüze yakın öyküsü yayımlandı. Sosyalizm ve felsefe konularıyla ilgilendi. 1916 yılında, kırk yaşındayken hayata veda etti. Aşağıdaki yazı, ünlü yazarın 1913 yılında kaleme aldığı kendi yaşam öyküsüdür.

Derleyen: LEVENT SUBERK

1876 yılında San Francisco'da doğdum. Onbeş yaşımıdayken yetişkin erkeklerin arasında dolaşmaya başladım. Cebimdeki parayı yaşlılarım gibi şekerlemeye harcamıyorum, bira alıyordum. Bira satın almanın daha erkeksi bir şey olduğunu

düşünüyordum. Şimdi ise, yaşım neredeyse ikiye katlanmışken, hiç yaşamadığım çocukluğumun peşinde koşuyorum. Yaşamı, hayatımın hiçbir döneminde olmamış kadar daha az önemsiyorum. Çocukluğumu bulacağıma eminim! Çocukluğumu düşündüğüm-

de aklıma gelen ilk şey sorumluluk duygusudur. Beş yaşımdayken okuma ve yazma biliyordum. Okumayı ve yazmayı, nerede ve nasıl öğrendiğimi anımsamıyorum. Bir çiftlikte sekiz yaşında çalışmaya başlamadan önce gittiğim ilk okulum Alameda'daydı. San Mateo'daki ikinci okulumda kötü bir şans eseri günlerim boşa gitti. Burada her öğrencinin oturduğu sıra ayrıydı. Aslında sıralarda da oturmuyorduk. Çünkü öğretmenimiz sınıfa sık sık sarhoş olarak geliyor, genç öğrenciler onu dövüyordu. Öğretmen de genç öğrencileri dövüyordu. Nasıl bir okul olduğunu düşünün artık.

Benimle kafadar kimse yoktu, edebiyatla ilgilenen hiç kimse yoktu. Kendime en yakın bulduğum kişi, mahkeme katipliği yapan ve 'Rahip' Jones olarak bilinen, Gal'li büyük büyükbabamdı. Onun merakı da İncil dağıtmaktı.

O yaşlarda edindiğim ilk izlenimlerden biri, çevredeki insanların cehaletiydi. Dokuz yaşına basmadan önce Washington Irving'in Alhambra adlı kitabını devirmişt看. Çiftlikteki diğer insanların bu kitabı neden bilmediklerini hiç anlayamadım. Sonradan farkına vardım ki, bu cehalet aslında kırsal hayatın geleceği idi ve şehirlerde yaşayan insanlar da cehalet konusunda

O yaşlarda edindiğim ilk izlenimlerden biri, çevredeki insanların cehaletiydi. Dokuz yaşına basmadan önce Washington Irving'in Alhambra adlı kitabını devirmişt看.

farklı değillerdi.

Bir gün, çiftliğe gelen şehirli birine rastladım. Boyalı ayakkabıları ve kumaş elbisesini farketdiğimde, bu kişinin aydın bir insan olduğunu, düşüncelerimi bu insanla paylaşabileceğimi sandım. Eski bir bacanın tuğlalarından, kuleleriyle, bahçeli evleriyle kendi Alhambra şehrimini inşa etmiş, şehrin her bölümünü tebeşirle işaretlemiştim. Şehirli adama, inşa

ettiğim bu küçük şehri göstermiş ve Alhambra hakkında sorular sormuştum. Fakat anladım ki, şehirli adam da çiftlikteki diğer insanlar kadar cahildi. Bu nedenle, dünyada yalnızca iki zeki insanın var olduğu düşüncesine kapıldım:

Washington Irving ve ben.

O zamanlar okuduğum diğer şeyler, çiftlik çalışanlarından ödünç aldığım ucuz romanlar ve gazetelerdi. Çiftlik çalışanlarının, genç kızlarla ilgili tefrikaları okumaktan şeytansı bir zevk aldıklarını anımsıyorum. Tüm bunları okumakla kafam gülünç ve bayağı şeylerle dolmuştu. Kendimi yalnız hissetmem nedeniyle önüme gelen herşeyi okuyordum. Ouida'nın Signa'sından ise olağanüstü etkilendim. Öyle ki, bu romanı birkaç sene boyunca tekrar tekrar okudum. Kitabın son bölümündeki sayfaların kaybolması nedeniyle, uzun bir zaman boyunca öykünün nasıl bittiğini öğrenemedim. Tıpkı roman kahramanı gibi ben de, kitabın sonunda yer alan Nemesis'i görememiştim.

Çiftlikteki işim, gün doğumundan akşam geç saatlere kadar bir ağacın altında oturup arıları gözlemek, arılar oğullarından çıkıpta kaynaştıkları zaman çiftlik çalışanlarını uyarmaktı. Bu nedenle okuyup hayal peşinde koşacak zamanım boldu.

Çalıştığım çiftlik Livermore Valley'deydi. Burası engebesiz, manzarası olmayan, can sıkıcı bir yerdi. En büyük eğlencem arılar kaynaştıkları an çevredekileri uyardığımda, ellerinde tavalarla, çanak çömlekle, su dolu

kovalarla dışarıya uğrayan çiftlik çalışanlarını seyretmekti.

Signa galiba, "Yalnızca küçük bir çocuktuk" tümcesiylee başlıyordu. Roman kahramanının büyük bir müzisyen olmak, tüm Avrupayı yaya olarak gezmek gibi hayalleri vardı. Ben de tıpkı o roman kahramanı gibi küçük bir çocuktum, neden benim hayallerim gerçek olmasındı?

Kaliforniya çiftliğindeki bu yaşam renksiz ve sıkıcıydı. Her gün, dünyayı görmek için ufku ötesine gitmeyi düşünüyordum. Bu sıkıcı yaşamdan başka, dedikodular, onu bunu birbirine düşüren aşağılamalar vardı. Çevremin güzel olmaması, beni güzel şeyler düşünmeme neden oldu. Çevredekileri, ancak onları terk edince sevdim.

Onbir yaşıma gelmeden çiftlikten ayrıлып Oakland'a gittim. Zamanımın büyük bölümünü

halk kütüphanesinde geçiriyor, elime ne gelirse büyük bir istekle okuyordum.

İskorpit hastalığımla ilk evrelerini de burada geçirdim. Dünyayı tanıdıkça hayal kırıklığım artıyordu. O sıralar gazete dağıtım işine girdim. Caddede gazete satıyordum. O zamandan onaltı yaşıma kadar -aynı zamanda okula devam ederek- binbir değişik işte çalıştım.

Sonra, maceraya atılmak isteği ağır bastı ve evi terk ettim. Kaçmadım, yalnızca terk ettim. Körfezdeki inci korsanlarına katıldım. İnci korsanlığı tarihe karıştı, ama o günlerde inci korsanlığından yakalansaydım hapishanede

beşyüz yıl yatarım. Sonra, somon balığı avcılığı yapan küçük bir yelkenli gemide iş buldum. Gariptir ama, bir sonraki işim deniz avcılığı devriyesinde çalışmak oldu. Deniz avcılığı kanunlarını çiğneyenleri tutuklamakla görevlendirildim. Birçok Çinli, Yunan, ve İtalyan asıllı, kanunsuz bir şekilde balık avlamaktan tutuklandı. Bu arada bir devriye görevlisi canından oldu. İşbaşındayken silah olarak elimde yalnızca bir yemek çatalı vardı. Çapulcuları tutuklamak için balıkçı gemisinin üstüne çıkarken korku diye bir şey hissetmiyordum.

Daha sonra, fok avcılığı yapan bir gemiyle önce Japonya sahillerine, arkasından da Bering Denizi'ne gittim. Yedi ay boyunca fok avladıktan sonra da Kaliforniya'ya döndüm. Kömür yüklemeciliğinden dok işçiliğine kadar bir çok farklı işe girdim. Sabahın altısından akşamın yedisine kadar bir jüt atölyesinde çalıştım. Tekrar deniz ayısı avcılığına dönmek istedim, ama nasıl olduysa seferi kaçırdım; Mary Thomas adlı gemi denize açıldı ve içindeki herkesle birlikte kayboldu.

Düzensizce devam eden okul günlerimde sıradan kompozisyonlar yazıyordum. Jüt atölyesinde günde onüç saat çalıştığım, genç ve dinç olduğum zamanlar bir şeyler yazdım.

San Francisco Call gazetesi bir yazı yarışması açmıştı. Yarışma ikibin kelimeyle sınırlandırılmıştı. Annemin de zorlaması ile, 'Japonya Açıklarında Tayfun' adlı bir yazı yazmaya karar verdim. Gece yarısı, ertesi sabah beş buçukta yorgun ve uykusuz kalkacağımı bile bile, ikibin kelimelik yazımı yazdım. Ertesi gece bir ikibin kelime daha ekleyip, üçüncü gece gereksiz kısımlarını attım. Bu yarışmada birinciliği kazandım. İkinciliği ve üçüncülüğü de Stanford ve Berkeley üniversitelerinde okuyan öğrenciler kazandılar. San Francisco Call gazetesindeki başarıdan sonra yazı yazmayı ciddi olarak düşündüm. Fakat sakin bir

hayat için henüz hazır değildim.

Kaliforniya'dan Boston'a kadar Birleşik Devletler'in her yerini dolaş-tım. Kanada üzerinden Pasifik kıyıları-na geri dönerken, başıboş dolaştığım nedeniyle hapse atıldım. Gezi boyunca edindiğim deneyimler sosyalist olma-ma neden oldu.

Zaten, **Carlyle** ve Kipling'i okumadan çok daha önce, çalışmanın kazandırdığı saygınlıktan etkilenmiş ve kendi görüşlerimi oluşturmuştum. Bana göre çalışmak herşeydi. Kutsaldı ve kurtuluştu. Çalışmakla geçen yorgun bir günün sonunda duyduğum gurur tasavvur edilemezdi. Bir ücretli olarak, bir

Bu sıralarda sosyalist tarafım dikkat çekmeye başlamıştı; 'Sosyalist Çocuk' diye biliniyordum. Sokaktaki bir konuşmam nedeniyle tutuklandım.

kapitalistten daha güvenilir biriydim. Benim bireyciliğim, alışlagelmiş burjuva etiklerinden etkilenmişti.

Amerika'nın batısında, işin ve paranın bol olduğu yerleri gördükten sonra, batı eyaletlerindeki kalabalık iş bulma kurumlarına, iş bulmak için herşeyini feda edecek insanlara rastlayınca hayata yeni ve farklı bir açıdan baktım. Zorunlu kalmadıkça beden gücüyle çalışmamaya yemin ettim. Beden gücü gerektiren ağır

işlerden de uzak durdum.

On dokuz yaşımdayken Oakland'a geri dönüp koleje girdim. Kolej'de bir okul dergisi çıkardı. Bu dergi haftalık -hayır, galiba aylık-bir dergiydi. Bu dergiye hayal gücü fazla olmayan öyküler yazdım. Deniz gezilerimden ve diğer gezilerimden elde ettiğim izlenimlerden oluşan öykülerdi bunlar. Orada bir yıl kaldım. Geçimimi sağlamak için hademelik yaptım. Sonra işin ağır olması nedeniyle ayrıldım. Bu sıralarda sosyalist tarafım dikkat çekmeye başlamıştı; 'Sosyalist Çocuk' diye biliniyordum. Sokaktaki bir konuşmam nedeniyle tutuklandım.

Koleji bıraktıktan sonra, üç yıl sürecek çalışmayı üç aya sığdırarak sınavlara hazırlandım ve Kaliforniya Üniversitesi'ne girdim. Umudumu üniversite eğitimine bağlamaktan hoşlanmadım. Bir çamaşırhaneye girip çalıştım. Bu iş gerçekten çalıştığım ilk işimdi, çünkü yaptığım işten zevk alıyordum. Ağır bir işti, bu yüzden üniversiteyi ilk sömestr sonunda terk ettim.

Çamaşırhanede gömlekleri ütüler ve diğer işleri yaparken, boş zamanlarımda da yazıyordum. İki işi birden götürmeye çalışıyor, bazen elimde kalemlerle uyuyakalıyordum. İşten çıktığım zaman gene hayal kuruyor ve yazıyordum. Üç ay sonra, öykü yazmakla uğraşmanın bir hata olduğunu düşünerek yazmayı bıraktım ve Klondike'a altın aramaya gittim. Sene sonunda iskorpit hastalığının nüksetme-

siyle geri dönmek zorunda kaldım. Oradan eve kadar 1900 millik yolu üstü açık bir teknede yolculuk yaparak geçirdim. Klondike'ta kendimi buldum. Orada hiç kimse konuşmuyor, herkes düşünüyordu. Orada kendi dünya görüşünüzü bulabiliyordunuz.

Klondike'ta iken babam öldü. Ailemin sorumluluğu bana düştü. Kaliforniya'da şartlar kötüydü. İş bulamadım. İş bulmaya çalışırken, bir yandan da 'Nehir Boyunca' adlı öyküyü yazdım. Yayınlanması reddedildi. Bir haber ajansı için yirmi bin sözcük-lük bir tefrika yazdım. O da reddedildi. Yeni şeyler yazmaya devam ettim. Bir editörün ne istediğini o sıralar bilmiyordum. Yayınlanabilecek bir yazının nasıl olması gerektiğine dair hiçbir fikrim yoktu.

Sonunda bir Kaliforniya dergisi bir öykümü yayımlamayı kabul etti ve beş dolar ödedi. Daha sonra 'The Black Cat' dergisi öykü başına kırk dolar önerdi. İşler yavaş yavaş yoluna girdi. En azından bir müddet kömür yüklemeciliği yapmayacaktım.

İlk kitabım 1900 yılında yayımlandı. Gazete işinden daha iyi ücret alabilirdim, ama matbaa makinesinin kölesi olmak istemedim. İlham perisini beklemek yerine düzenli çalışmak gerektiğine inanırım. Zihinsel anlamda kayıtsız ve düzensiz olmanın yanında bir de melankolik tarafım var. Hepsini boğuşuyorum. Denizciliğim sırasında edindiğim disiplinin bende büyük etkisi oldu. Düzenlilik ve az uyku uyumak gibi huylar belki de o zamanlar bende yer etti. Uyumak için kendi-

me beş buçuk saat ayırıyorum. İçime kapanmayı gerektirecek hiçbir şey olmadı. Spora çok meraklıyım. Boks yapmayı, yüzmeyi, ata binmeyi, yatçılığı ve uçurtma uçurmayı severim. Şehir yakınlarında oturmayı, şehir içinde oturmaya tercih ederim. Kır yaşamı en güzel, en doğal yaşamdır. Gençliğimin ileri yaşlarında çoğunlukla Spencer'dan ve biraz da Karl Marx'tan etkilendim. Eğer, budala çocukluğumda bir şansım olmuş olsaydı, müziğe merak salardım ve şimdi gençliğimi yaşadığım günlerimde bir-iki milyonum olsaydı, kendimi şiir ve kitap yazmaya bıraktırdım.

'Yaşlı Adamlar Kulübü' ve 'Kempton-Wace Mektupları' nın bazı bölümlerinin, en iyi çalışmalarım olduğunu düşünüyorum. Okurların bir kısmı ilkini beğenmiyorlar, daha hoş, göz alıcı şeyleri tercih ediyorlar. Gençlik günlerimi geride bıraktığımda belki ben de böyle düşüneceğim. •

Duygusal Zekânın Zaferi

1950'lerin Japonyasındayız. Dövüş sanatı Aikido üzerine incelemeler yapan Amerikalı Terry Dobson, bir akşam-üstü banliyö treniyle Tokyo'dan evine dönerken, iri yarı, aşırı sarhoş ve üstü pislik içinde bir işçi trene bindi.

Derleyen: YÜCEL AKSOY

Sendeleye sendeleye dolaşırken, etrafına da dehşet salmaya başladı. Bağıra çağıra küfürler ederek ilerlerken, önüne çıkan kucağında bebeği olan bir kadına vurunca, kadın yolcuların üzerine yığılıp kaldı. Vagonun ortasındaki metal bir direği kavrayıp yerinden sökmeye çalışırken, etraftakilere de ağza alınmayacak küfürler etmekteydi.

Bu arada yalpalaya yalpalaya iler-

leyen sarhoş adamın hışımına uğramamak için, yolunun üzerindeki genç-yaşlı, kadın-erkek herkes sağa sola kaçıştığından, kompartmanda bir kargaşa başladı.

Günde sekiz saat Aikido çalışmakta olan Terry, birinin canı tehlikeli bir şekilde yanmadan duruma müdahale etmeye karar verdi. Ancak öğretmenlerinin sözlerini de hızla aklından geçirmekteydi: "Aikido, bir uzlaşma

sanatıdır. Dövüşme zihniyetine sahip biri, evrenle bağlantısını koparmış demektir. İnsanlara hükmetmeye çalışırsan, zaten baştan kaybetmiş sayılırsın. Bizler, çatışmaları nasıl önleyeceğimizi, çözümleyeceğimizi inceliyoruz, nasıl başlatacağımızı değil.”

Terry, hem bunları düşünüp hem de bu işi nasıl gürültüsüz, patırtısız halledeceğini düşünürken, yavaşça ayağa kalktı. Sarhoş, Terry'nin ayağa kalktığını farketmişti. Sadece ayağa kalktığını değil, ona doğru ilerlemeye başladığını da görmüştü.

“Hah işte bir yabancı! Gel sana unutamayacağın bir Japon terbiyesi vereyim” diyerek o da Terry'ye doğru ilerlemeye başladı.

Artık çatışma kaçınılmazdı. Terry, hızla neler yapması, nasıl bir strateji uygulaması gerektiğini düşünürken... Tam o sırada, kulakları tırmalayan fakat neşeli

bir sesle, yaşlı bir adam “Heeey” diye bağırdı. Sanki uzun zamandır görmediği bir arkadaşını görmüş de çok sevinmiş birinin seslenişidir bu...

Duyduğu bu sesle şaşırıp arkasına döndüğünde, yaklaşık 70 yaşlarında ufak tefek biri ile göz göze geldi. Yaşlı adam yine neşeli bir şekilde elini sarhoş adama sallayarak, cilveli bir sesle “Gel bakiiiiim” diye onu yanına çağırdı.

Sarhoş “Ne diyorsun moruk! Ne

istiyorsun?” diye bağırarak yaşlı adama doğru ilerledi. Terry, olabilecek bir tatsızlığı önleyebilmek için daha da dikkat kesilmişti.

Yaşlı adam yine en şirin tavrıyla “Ne içtin bakalım?” diye sordu sarhoşa. Sarhoşun halen saldırganlığı sürmekteydi:

“Sana ne moruk! Sana ne?”

Yaşlı adam sakin ve neşeli bir şekilde: “Elbette bana ne. Ama merak ettim. Ben de içmeyi çok severim.”

Sarhoş, “Saki içtim, tamam mı?”

Beğenemedin mi?” diye burnundan soluyarak yanıt verince, yaşlı adam küçük bir çığlık atarak “Harika! Harika!..” dedi ve konuşmasını sürdürdü:

“Biliyor musun en sevdiğim içki saki'dir. Her gece ben ve karım, küçük bir şişe saki ısıtırız ve bahçeye çıkar, çok eskiden kalma tahta sıramıza oturup bunu içeriz.” Yaşlı adam ara vermeden konuşmasını sürdürüyordu; arka bahçesindeki Japon incirini, elleriyle yetiştirdiği çiçeklerini anlatma-

ya koyuldu. Sarhoşun yüzü gevşeme-ye başlamıştı; sakinleşmekteydi.

“Ben de Japon incirini çok severim” dedi yorgun bir sesle. “Eminim senin de harika bir eşin vardır” diye devam etti yaşlı adam.

“Hayır benimki öldü” diye iç geçirdi sarhoş ve hıçkırıklar arasında

Dr. Daniel Goleman, "duygusal zekayı kişinin kendi duygularını anlaması, başkalarının duygularına empati beslemesi, ve duygularını yaşamı zenginleştirecek biçimde düzenleyebilmesi yetisi" olarak tanımlıyor.

eşinin ölümünü, işini ve her şeyini nasıl kaybettiğini anlattı. İçinde bulunduğu durumdan da çok utandığını sözlerine ekledi.

Terry, ineceği istasyona gelmişti. İnerken geriye dönüp baktığında, sarhoş adamın sıraya uzanıp başını yaşlı adamın dizine koyup tatlı bir sohbet girdiğini gördü.

Terry Aikido konusunda çok şey öğrenmişti. Ama bir çatışma kaçınılmaz olduğunda yaşlı adam kadar başarılı bir şekilde atlatamadığını fark edince, daha çok şey öğrenmesi gerektiğini anladı. Kendisinden kat kat güçsüz olan yaşlı bir adam, zekâsını kullanarak, iri yarı sarhoşu birkaç dakikada muma çevirmişti.

Terry “İşte duygusal zekâ bu olsa gerek” diye düşündü...

"Duygusal zekâ" terimi, ilk olarak

1990'da Harvard Üniversitesi'nden psikolog Peter Salovey ve New Hampshire Üniversitesi'nden psikolog John Mayer tarafından kullanıldı. Daha sonra Harvard Üniversitesi'nden ve The New York Times'da davranış ve beyin bilimleri konularından sorumlu psikolog Daniel Goleman tarafından

geliştirildi ve duygusal zeka becerilerinin, bilişsel zeka (IQ) 'dan çok daha önemli olduğunu "Duygusal Zeka" adlı kitabında kanıtlamaya çalıştı.

Salovey ve Mayer duygusal zekayı ilk olarak şöyle tanımlamışlardır:

"Kişinin kendisinin ve diğerlerinin hislerini ve

duygularını izleme, bunlar arasında ayırım yapma ve bu bilgiyi düşünce ve eylemlerinde kullanma becerisini içeren, sosyal zekanın alt kümesidir".

Dr. Daniel Goleman, "duygusal zekayı kişinin kendi duygularını anlaması, başkalarının duygularına empati beslemesi, ve duygularını yaşamı zenginleştirecek biçimde düzenleyebilmesi yetisi" olarak tanımlıyor.

Kendi kişiliğini tanıma, öz denetim, sabır, sebat, tutarlılık, içgüdü, kendini başkasının yerine koyma yani empati, insanlarla iletişim kurma yeteneği, hoşgörü, esneklik, dengeli ve tutarlı olmak...

Bütün bunlar ve daha birçokları, duygusal zeka dediğimiz kavramın öğeleri.

Dileğimiz, içinden çıkılması zor durumlardan, duygusal zekâmızı kullanarak yıpranmadan kurtulabilmek. •

CENGİZ ÖZAKINCI

Dünden Bugüne Türklerde

DİL ve DİN

güncellenmiş
genişletilmiş

9. basım

Kur'an'ı Doğru Anlamak

Özlü, soylu, sağlam bir söz; toprağa kök salmış, dalları göğe uzanan, sağlam bir ağaç gibidir: Türetici'nin bilgisiyle her çağda ürün verir... Özürlü, bozuk, çürük bir söz, köksüz bir ağaç gibidir; toprağın yüzeyinde savrulup durur; yoktur onun yerleşecek yuvası... [Kur'an: İbrahim Suresi / 24., 25., 26. ayetler]

otopsi

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Sevgiyi En Çok Zaman Anlıyor

Mutluluk, Sevgi, Üzüntü, Gösteriş, Zenginlik, Bilgi gibi insanlara özgü tüm duygu ve değerler, küçük bir adada, birlikte yaşıyorlardı. Adada bir gün büyük bir tehlike oluştu.

Kisa bir süre sonra ada batacak, sulara gömülecekti. Tüm yaşayanlara, kendilerine bir sandal bulup, adayı terketmeleri duyurusu yapıldı. İçlerinden biri dışında tüm duygular, kendilerine birer sandal buldular ve adadan ayrıldılar. Adayı terketmeyen o tek duygu, Sevgi'ydi. Ada tümüyle sularla kaplanıncaya değin Sevgi, yerinden kıpırdamadı. Ada sulara gömüldükten sonra ancak, yardım çağrısında bulundu.

Sevgi'nin çağrısını ilk kez, Zen-

ginlik duydu. Zenginlik hemen sandalını yanaştırdı ve Sevgi'ye, kendisi için ne yapabileceğini sordu.

“Beni de alır mısın yanına?” dedi Sevgi. Zenginlik öztür diledi:

“Kusura bakma, Sevgi” dedi. “Sandalımda o denli çok altın ve gümüş var ki... Seni alabileceğim hiç boş yerim yok.”

Sevgi bu kez, Gösteriş'e sordu; “Sen kurtarabilir misin beni, Gösteriş?” dedi. Gösteriş, Sevgi'yi tepeden tırnağa süzdü:

bile olamadı. Tam o anda bir ses duyuldu:

“Bana gel, ben kurtarırım seni” dedi bu ses.

Sevinin sahibi, yaşlı bir kişiydi. Sevgi, yaşlı kişinin bu yaklaşımından öylesine mutlandı ki, ona adını bile sormayı akıl edemedi.

Yaşlı kişi sandalyeyle yaklaştı ve Sevgi’yi yanına alarak onu, adayla birlikte sulara gömülmeden kurtardı. Sonra da karaya getirdi, bir şey söylemeden uzaklaştı, gözden kayboldu.

Sevgi karada, Bilgi adında bir başka yaşlı kişiyle karşılaştı ve ona, kendisini kurtaran kişinin adını bilip bilmediğini sordu.

“Ha, onun adı mı?” dedi Bilgi. “Onun adı Zaman’dır.”

Sevgi merakla sordu: “Ondan başka hiç kimse bana yardım etmedi, beni kurtarmadı” dedi. “Söyler misin, lütfen... Zaman neden kurtardı beni?”

Bilgi, anlamlı bir biçimde gülümsedi:

“Çünkü, senin ne denli büyük olduğunu ancak o anlayabilecek olgunluktur da, ondan...” dedi. “Sevgi’nin ne denli yüce olduğunu, ancak Zaman anlayabilir, çünkü...”

Ve sonra da, Sevgi’yi tanımları gerektiği biçimde tanıyamayan herkesin kulağına küpe olabilecek değerdeki şu sözleri fısıldadı:

“Gerçek Sevgi’nin yüceliğini öğrenmek, anlamak istiyorsanız, siz de, hemen Zaman’a başvurun... Zaman geçip, gitmeden... Zaman kaybolmadan...”•

Gönderi: SELEN DOĞANCA EKİN

“Kusura bakma alamam, seni” dedi. “Her tarafın sırlıskılam... Sandalımı berbat edersin...”

Biraz öteden Üzüntü geçiyordu. Sevgi bu kez, Üzüntü’ye yalvardı:

“Ne olur, Üzüntü... Sen kurtarsana beni...”

Üzüntü, başını iki yana salladı: “O kadar üzgünüm ki” dedi. “Kimseyi istemiyorum yanımda... Kendi başıma yalnız kalmak istiyorum.”

Sevgi’nin gözü, biraz ilerdeki Mutluluk’a takıldı:

“ Mutluluk, Mutluluk” diye sevinçle seslendi. “Lütfen sen kurtarır mısın beni?”

Mutluluk öylesine kendiyile doluydu ki, Sevgi’nin çağrısının ayırında

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Duru (??), İstanbul

Nisa Akgün, Ankara

Karen Yağyemez, Ankara

Ada Barış Varlık, Ankara

Rüzgar Yaman, Ankara

Barış Güney, Bursa

Aleyna, Çağrı ve İlayda Önemli, İstanbul

A. Naz Çolak, Bursa

Çağan Ünlü, *Konya*

Defne Turan, *Antalya*

İlay Karagence, *İstanbul*

Kemal Egemen Gedik, *Rize*

Ada Acartürk, *İstanbul*

Sudenaz Genç, *Trabzon*

Atacan Bozacı, *Muğla*

Helin Akalın, *Bartın*

Şükran Azra Cengiz,
Ankara

Sudenaz Gök, *Antalya*

Asaf Ege Balıkcı ve Ali Balıkcı, *Rize*

EYLÜL AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

"Sudoku'nun Yanıtları"

9	8	7	4	3	1	2	5	6
4	5	3	6	8	2	7	1	9
6	2	1	5	9	7	8	4	3
2	3	4	1	5	6	9	8	7
8	1	9	7	2	3	4	6	5
7	6	5	9	4	8	3	2	1
1	9	6	8	7	4	5	3	2
3	7	8	2	6	5	1	9	4
5	4	2	3	1	9	6	7	8

Sudoku yapamayanlar için

9	7	5	8	1	6	4	2	3
4	1	2	5	7	3	9	6	8
3	8	6	4	2	9	1	7	5
6	4	3	1	5	2	8	9	7
2	9	7	3	8	4	6	5	1
8	5	1	9	6	7	3	4	2
7	2	8	6	9	1	5	3	4
5	6	4	7	3	8	2	1	9
1	3	9	2	4	5	7	8	6

Sudokusuz yapamayanlar için

"Bilginizi Denetleyin"

- 1-(a) Mozambik
2-(d) 1839
3-(c) M. Ö. 332
4-(a) 338
5-(d) İğdir
6-(b) John Maynard Keynes
7-(b) 1628
8-(a) Ricardo'nun(...)
9-(b) Sir William Ramsay
- 10-(a) Litvinov (SSCB)
11-(b) Aksaray
12-(b) 1928
13-(c) Hindistan
14-(d) Tayvan
15-(a) 1809
16-(d) Bir Çeşit Kemer
17-(c) Clark Gable
18-(a) İslam Cumhuriyeti

Satranç Çözümleri

PROBLEM: Martin, 1934 2 #

1. Kb7 Fxb7 2. Vb1+#, 1...Kxb7 2.Vh1+#

OYUN SONU: Kling, 1849 Beyaz Kazanır

1.Ka4 Vxa4 2. Kh3+ ve vezir düşer.

Kareler ve Rakamlar

$$\begin{array}{r} 116 + 318 = 434 \\ 358 - 126 = 232 \\ + \quad - \quad + \\ \hline 474 + 192 = 666 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 938 - 617 = 321 \\ 342 - 199 = 143 \\ - \quad - \quad - \\ \hline 596 - 418 = 178 \end{array}$$

İlk dersimiz Türkçe

1-(c) 2-(b) 3-(a) 4-(a) 5-(d) 6-(b)- 7-(d) 8-(c)
9-(d) 10-(c) 11-(a) 12-(a) 13-(a) 14-(c) 15-(b)

Kare Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	M	U	S	T	A	F	A	S	E	Y	R	A	N		Z
2	A	S	A	R		A	N	E	M	O	N		A	D	İ
3	C	A	M		H	Z		M	İ	R		A	Z	İ	L
4	İ	R	A	D	E		F	A	N	T	İ		İ		E
5	D	E	R	E	C	E		H		U	K	A	L	A	
6	E		Y		E	V	H	A	M		A	S	L	A	N
7	T	R	U	P		R	O	T	O	R		T	İ	R	E
8	A		M	E	Z	A	R		R	O	H	R		E	K
9	N	A		R	O	K	O	K	O		M	A	L		T
10	I	R	M	A	K		N	A	N	A		G	A	L	A
11	R	U	A		A	S		R		F	L	A	D	O	R
12		Z	İ	L		A	S	A	L		E	N	E	Z	
13	D		D	E	Y	İ	M		A	Y	N		S	A	Z
14	O	K	E	Y		T	A	P	İ		A	T		N	O
15	L	İ		L	A		Ç	A	K	A		A	Y		M
16	A	L	İ	A	Ğ	A		L		M					
17	M	E		K	A	R	M	A	Ş	A					
18	B		Y		R	E		M	A						
19	E	D	E	N		S	K	A	L	A					
20	R	O	M	A	N		A	R	E	L					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

KARELER VE RAKAMLAR

Cahit Batum

- Sıfırdan, dokuzaya kadar olan rakamları kullanarak aşağıdaki işlemleri çözüünüz.
- Her farklı şekil bir rakamı göstermektedir.
- 0-9 arasındaki rakamlar her iki grupta farklı şekillerle simgelenmektedir.

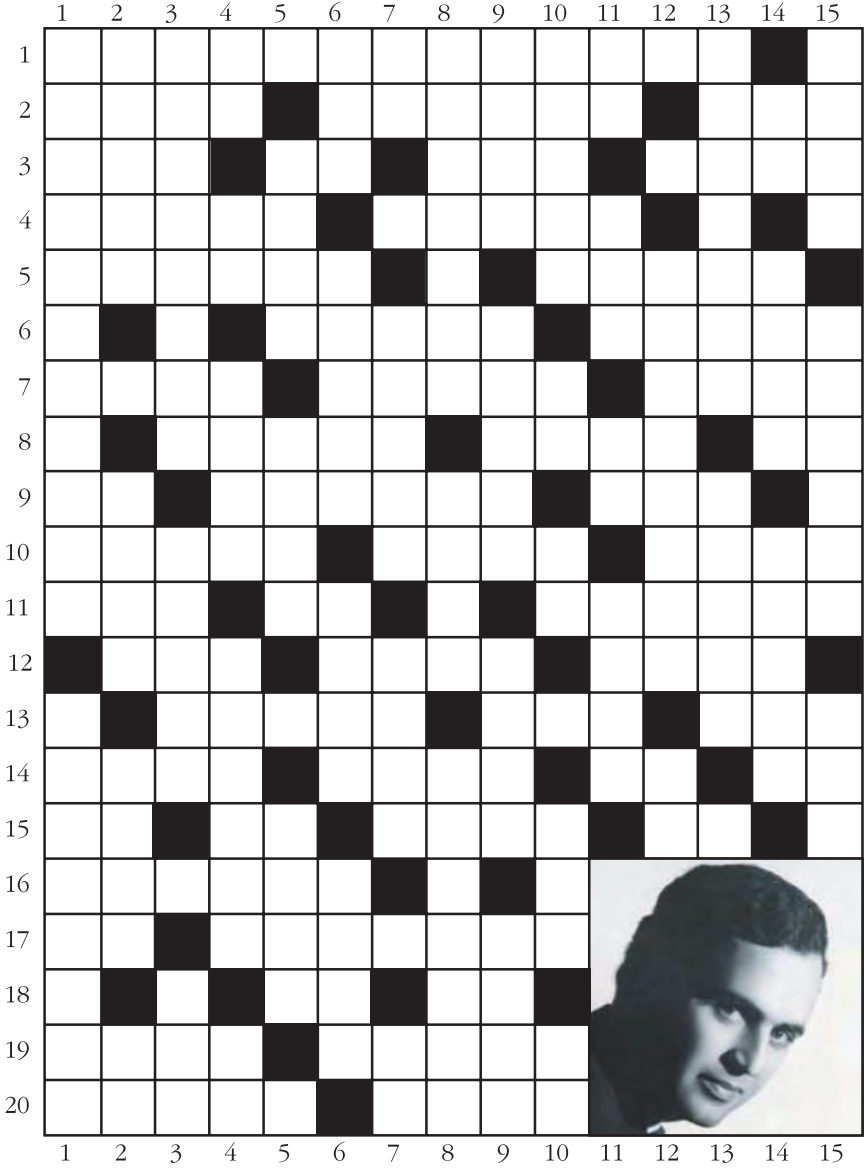
1

$$\begin{array}{l} \begin{array}{ccc} \text{[Yellow/Blue Diagonal]} & \text{[Blue/Yellow Diagonal]} & \text{[Yellow/Blue X]} \end{array} - \begin{array}{ccc} \text{[Blue/Yellow X]} & \text{[Yellow/Blue]} & \text{[Blue/Yellow Diagonal]} \end{array} = \begin{array}{ccc} \text{[Blue/Yellow Diagonal]} & \text{[Blue/Yellow]} & \text{[Yellow/Blue]} \end{array} \\ \begin{array}{ccc} \text{[Blue/Yellow Diagonal]} & \text{[Yellow/Blue]} & \text{[Blue/Yellow]} \end{array} - \begin{array}{ccc} \text{[Blue/Yellow]} & \text{[Yellow/Blue]} & \text{[Blue/Yellow]} \end{array} = \begin{array}{ccc} \text{[Blue/Yellow]} & \text{[Yellow/Blue]} & \text{[Blue/Yellow Diagonal]} \end{array} \\ \begin{array}{ccc} \text{[Yellow/Blue X]} & \text{[Blue/Yellow]} & \text{[Blue/Yellow X]} \end{array} - \begin{array}{ccc} \text{[Yellow/Blue]} & \text{[Blue/Yellow]} & \text{[Blue/Yellow X]} \end{array} = \begin{array}{ccc} \text{[Blue/Yellow]} & \text{[Blue/Yellow Diagonal]} & \text{[Blue/Yellow X]} \end{array} \end{array}$$

2

$$\begin{array}{l} \begin{array}{ccc} \text{[Red/Yellow X]} & \text{[Red/Yellow X]} & \text{[Red/Yellow Diagonal]} \end{array} + \begin{array}{ccc} \text{[Red/Yellow]} & \text{[Red/Yellow X]} & \text{[Red/Yellow]} \end{array} = \begin{array}{ccc} \text{[Red/Yellow Diagonal]} & \text{[Red/Yellow]} & \text{[Red/Yellow Diagonal]} \end{array} \\ \begin{array}{ccc} \text{[Red/Yellow]} & \text{[Red/Yellow X]} & \text{[Red/Yellow]} \end{array} - \begin{array}{ccc} \text{[Red/Yellow X]} & \text{[Red/Yellow]} & \text{[Red/Yellow Diagonal]} \end{array} = \begin{array}{ccc} \text{[Red/Yellow]} & \text{[Red/Yellow]} & \text{[Red/Yellow]} \end{array} \\ \begin{array}{ccc} \text{[Red/Yellow Diagonal]} & \text{[Red/Yellow]} & \text{[Red/Yellow Diagonal]} \end{array} + \begin{array}{ccc} \text{[Red/Yellow X]} & \text{[Red/Yellow X]} & \text{[Red/Yellow]} \end{array} = \begin{array}{ccc} \text{[Red/Yellow Diagonal]} & \text{[Red/Yellow Diagonal]} & \text{[Red/Yellow Diagonal]} \end{array} \end{array}$$

Çözümler 152. sayfada.

Bulmacanın çözümü 152. sayfadadır.

SOLDAN SAĞA: 1- Fotoğrafta görülen bestekâr ve söz yazarımız. 2- Eski eserler.- Manisa lalesi.- Bayağı. 3- Çoğunlukla saydam ya da yarı saydam halde kullanılan, genellikle sert, kırılğan olan inorganik madde. – Hertzin kısa yazılışı.- Rusya’da ünlü bir uzay üssü.- Görevden alma. 4- Bir işi yapıp yapmamaya karar verme yetisi.- İskambille oynanan bir oyun. 5- Çemberin 360’ta birine karşılık gelen aç birimi.- Bilgiçlik taslayan. 6- Kuruntu.- Bir burç adı. 7- Aynı tiyatroya mensup oyuncular topluluğu.- Helikopter pervanesi.- İzmir’in bir ilçesi. 8- Kabir.- İsviçre’de turistik bir bölge.- İlave. 9- Sodyumun simgesi.- Avrupa’da barok döneminden sonra başlayan sanat akımı. - Meta. 10- Nehir.- Emile Zola’nın bir yapıtı.- Yeni Zelanda’da yetiştirilen bir elma türü. 11- İskambilde bir kâğıt.- Bir takımın gözde oyuncusu.- Yelkenlilerde çarmların gerilmesi için kullanılan sistem. 12- Türk müziğinde ve diğer birçok Orta Doğu ülkesinin müzik kültüründe var olan bir usul vurma çalgısı.- Sadece bire ve kendine bölünen sayılar. - Edirne’nin bir ilçesi. 13- Çoğunlukla gerçek anlamından ayrı bir anlam taşıyan, en az iki sözcükten oluşan kalıplaşmış söz. – Eski dilde göz.- Çalgı aletlerine verilen genel isim. 14- 106 taşla oynanan bir masa oyunu.- Kumarda kazancın kayba eşi olma hali.- Bir binek hayvanı.- Dr. .... (James Bond serisinin ilk filmi). 15- Lityumun simgesi.- Bir nota.- ‘.... Bey’(Türk tarihinin ilk deniz filosunu kurmuş olan kumandan).- Dünyanın uydusu. 16- İzmir’in bir ilçesi. 17- Kuzu sesi.- Kaos. 18- Bir nota.- Eski dilde su. 19- Martin .... (Jack London’un bir yapıtı).- Ölçü aletlerinde gösterge çizelgesi. 20- Türk edebiyatına Tanzimat ile girmiş olan edebiyat türü . - Hüseyin Sadettin .... (1880-1955 yılları arasında yaşamış olan müzikologumuz).

YUKARIDAN AŞAĞIYA : 1-‘Ağaçlar Ayakta ölü’,‘Kanlı Düğün’ gibi oyunlarda da rol almış, uzun yıllar Devlet Tiyatrolarında görev yapmış ödüllü sanatçımız.- Kütahya yöresine özgü patates, soğan, karabiber, un ve maydanoz ile yapılan bir börek çeşidi. 2- Özsü.- Divan edebiyatında vezin ölçüsü.- Tahıl ölçmede kullanılan bir ölçek.- Bir nota. 3- Bazı mıknaatlarda da bulunan bir element.- Kur’an’da bir sure.- Hayvan yiyeceği. 4- Türkiye’yi simgeleyen harfler.- İsmi bir hali.- Beyoğlu’nun eski adı.- Zeytingillerden eflatun ya da pembe renkte güzel kokulu çiçekler açan bir ağaççık.- Olumsuzluk belirten bir önek. 5- Kelimeleri oluşturan en küçük birim.- Büyük balıkları tutmakta kullanılan, küçük balık biçiminde, ucu iğneli kurşun parçası.- Ağaç gövdesi oyularak yapılan su yalağı. 6- Devre, dönem.- Belgeler.- .... Faik (Hikâye yazarımız).- Yunan mitolojisinde savaş tanrısı. 7- Tarla sınırı.- Karadeniz yöresine özgü bir halk oyunu.- Voleybolda küt vurma.- Kiloamperin kısa yazılışı. 8- ..... Özdenses (Bestekârımız). - Siyah.- Gemileri iskeleye bağlamakta kullanılan kalın halat. 9- Güvenilir.- Zekâ geriliği.- Din işlerini devlet işlerine karıştırmayan.- İsviçre dağ evi. 10- Hıristiyanlıkta kutsal gün.- Yunan alfabesinde bir harf.- Bağışlama.- Gözleri görmeyen.- Bir renk. 11- Radonun simgesi.- Yapma, etme.- Hektometrenin kısa yazılışı.- Asya’da bir ırmak. 12- Karakul koyunlarının postlarından elde edilen değerli bir kürk cinsi.- Uzaklık işareti. 13- Aydın’ın bir ilçesi.- Tavuk kemiği ile oynanan bir iddia oyunu. 14- Yapısına girdiği sözcüğe çift anlamı katan yabancı bir önek.- İsviçre’de bir akarsu.- İsviçre’de bir kent. 15- Tokat’ın pekmezi ile ünlü bir ilçesi.- Yunan mitolojisine göre ölümsüzlük içeceği.- Argoda çok sarhoş kişi.

HORWITZ FİLLERİ

Aşağıdaki yazı ve üstteki konum, dilimize 2008'de İngilizce'den çevrilen ve ODTÜ yayıncılık tarafında basılan Aron Nimzovitsch'in dünyaca ünlü Benim Sistemim (My Sistem) adlı satranç kitabının Fil Çifti bölümünden alınmıştır. (Bölüm 13 Sayfa 176-177 Çeviri: Fahri Karabay)

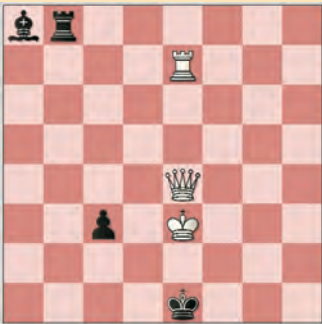
Bitişik çaprazlara yerleştirilen iki fil Horwitz Filleri diye adlandırılır. Şah kanadına yöneldiklerinde etkileri genellikle yok edici olur. Kimi zaman fillerden biri, rakibi piyon hamlesi yapmaya zorlar ve diğer filin yolunu açar.

Üstteki konumda 1.Ve4 hamlesi siyahı g6'ya zorlar. Siyahların konumunu gevşeten bu hamle f2'deki filin bitirici bir etkiyle oyuna katılmasını sağlar.

Şu oyunda da olaylar benzer biçimde gelişir: 1.e4 e5 2.d4 exd4 3.d3 dxc3 4.Fc4 cxb2 5.Fxb2 Fb4+ 6.Ac3 Af6 7.Age2 Axe4 8.0-0 Axc3 9.Fxc3 10.Fc3 0-0 (D) Siyahlar kendilerini güvende hissederek rok yaptılar, ne yazık ki Horwitz Fillerinin karakteristik özelliklerini taşıyan bitirici oyunu gözden kaçırdılar: 11.Vg4 g6 12 Vd4 ve mat kaçınılmaz. 1-0

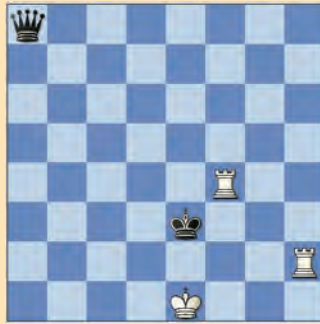
PROBLEM Martin, 1934

2 #

mustafayildiz@butundunya.com.tr

OYUN SONU Kling, 1849

Beyaz Kazanır

Çözümler 152. sayfadadır.

BİZE GÖNDERİLEN KİTAPLARDAN

Ölümsüz Deniz Taşları

İlhan Usmanbaş
Evin İlyasova

Yapı Kredi
Yayınları

Yazı ve yapıtlarıyla müziği daha geniş kitlelerle kucaklaştıran Evin İlyasoğlu bu kez 90 yaşına basan değerli bestecimiz İlhan Usmanbaş ile okuru buluşturuyor: “ülkemizdeki müzik düşüncesinin sığ ortamında yüreklilik ve tutarlılıkla çıktığı yolculuktan ödün vermeyen ender bestecilerimizden birisi. Müziği düşünen, irdeleyen, felsefesini yapan, diğer sanat dallarıyla alışverişini gözetken bir öncü. Ona göre yerel-evrensel, Osmanlı-Cumhuriyet gibi karşıtlıkların sanatta yeri yok. Sanatçı her ortamda, her dönemde hep aynı işlevle yükümlüdür. Bugün yaygın iletişim olanaklarıyla her türlü bilgi elinizin altında. Dilediğiniz müziği dilediğiniz ustanın yorumundan dinle-

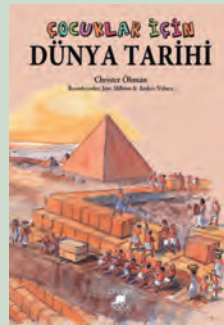
yebiliyorsunuz. Dünyanın öbür ucundaki bilgiye evinizdeki ekrandan ulaşabiliyorsunuz. Bu kitabın kahramanı ise öyle bir dönemde yaşamış ki, elinin altında hiç bir olanak yokken, aklına koyduğu “yeni ses”in peşinde koşmayı doğal bir davranış olarak görmüş(...) Kendinden önceki kuşak ya da kendi kuşağının diğer üyeleri gibi yurtdışında eğitim görmemiş, Türkiye sınırları içindeki olanakları değerlendirmiş(...) kendi çağı içinde anlaşılmasa, yapıtlarının ender çalınması, kullandığı yöntemlere karşı çıkılması onu geri çekilmeye itmemiş; tersine yeni arayışlar için hep ileriye doğru kamçılanmış. Durmadan yaşamış, incelemiş, düşünmüş, düzenli aralıklarla yenilerini üretmiş(...) Kendini toplumdan soyutlamadan, dost toplantılarından, masa başı sohbetlerinden ayırmadan, öğrencilerinden ve ailesinden kopartmadan bu yoldaki besteciliğini günümüze dek sürdürmüştü.”

Çocuklar İçin Dünya Tarihi

Christer Öhman

Resimleyen:
Jens Ahlbom,
Anders Nyberg

Ainozor Çocuk

Çocuklara kitap okutma güçlüğü yaşayanlar için hem eğlenceli hem de öğretici bir yapıt. Çocuklara “Dünya Nereye Gidiyor?” sorusunu sordurtan ve yanıtlarını sayfalarının arasında veriyor yapıt: “tarih son bulmadı. İnsanlar yaşadıkça devam edecek. İnsanların mülkiyet ve iktidar hırsıyla yol açtığı savaşları, katliamları gördük. Birbirlerinin düşüncelerine, dini inançlarına ve kişisel tercihlerine saygı göstermemelerinin dünyayı nasıl çirkinleştirdiğini okuduk. Dünya kirlendi, içtiğimiz su, solduğumuz hava zehirlendi. Ama gördük ki insanlar hayatı güzelleştirmek için önemli buluşlarda yaptılar. Daha iyi bir dünya nasıl olur diye düşünüp, fikirler ürettiler. Bugün insanlık kendi yarattığı sorunlarla boğuşuyor. Açlık ve hastalıklar dünya nüfusunun önemli bir kısmını tehdit ediyor. İşsizlik çığ gibi büyüyor. Hemen her gün basın yayın organlarında çevre kirliliğinin yarattığı tehlikeleri okuyup duyuyoruz. Yaşanan onca yıkıma rağmen, hala sorunların çözümü için savaşa başvuruluyor. Ama tarih bize, insanlığın isterse çok iyi şeyler de yapabileceğini gösterdi. Yani çocuklar kısaca, bundan sonra tarihin nasıl okunacağı sizin elinizde. Eğer isterseniz, çocuklarınıza neşeyle okunacak bir tarih bırakabilirsiniz. Bir şeyi kesinlikle biliyoruz. Tarihte olup biten her şeyi insan kendi eliyle gerçekleştirmiştir. (...)

Tanzimat

Değişim
Sürecinde
Osmanlı
İmparatorluğu

Halil İnalıcık
Mehmet
Seyitdanlıoğlu

Türkiye İş Bankası
Kültür Yayınları

Osmanlı tarihi denince akla gelen ilk adlardan biri olan Halil İnalıcık ve bilimadamı Mehmet Seyitdanlıoğlu gözetiminde Türkiye ve dünyadan üç kuşaktan, 32 akademisyenin 36 makalesi ile bugüne ilişkin siyasal, anayasal tartışmaların köklerinin uzandığı döneme toplu bir bakış sunuyor bu yapıt Tıpkı bugüne ve yarına hazırlık el kitabı gibi: “Tanzimat Fermanı 3 Kasım 1839’da yayınlandığı günden bu yana, yaşadığımız en önemli tarihsel dönemeçlerden birisi olmuş, modernleşme çabalarımızın temeli ve çıkış noktasını oluşturmuştur. Karakteri itibariyle yarı anayasal bir belge olarak Ferman anayasal tarihimizin de başlangıcı olması nedeniyle anayasa hukukumuzda da belirgin bir yere sahip bulunmaktadır. Öte yandan, imparatorluğun yönetim anlayışında da köklü bir değişimin temeli olmuş, hukuk devleti olma yolunda ilk adımlar atılmaya başlanmıştır. (...)

BİR FOTOĞRAF BİN SÖZCÜĞE BEDELDİR

Gönderi: DOĞAN GÜVENÇ, ANTALYA

Hat: VOLKAN ATAY

“Bu Da Geçer Ya Hu”

(Bu yazı, derginizi ters çevirdiğinizde de aynı biçimde okunabilmektedir.)

TÜRK RESSAMLARI: Ayşegül BAYRAKTAR

BÜYÜKADA VAPUR İSKELESİ

İstanbul Üniversitesi Kimya Fakültesinden mezun oldu. Meslek hayatına farklı bir konuda devam etti. 1988 yılında Çizgi Sanatevinde stilistik eğitimi aldı. Damla Tasarım firmasında stilist olarak çalıştı. Tekstil ihracatı için hazır giyim ve haute couture modelleri hazırladı. 2001 yılında yerel desen çalışmalarına başladı. Bir dönem yerel desen çalışmalarını seramik ile birleştirdi. Beş yıldır suluboya çalışması yapıyor. Işıl Özışık ve Sait Günel den suluboya dersleri aldı. Bakraç Sanat Galerisinde Sait Günel atölyesinde suluboya çalışmalarına devam ediyor.

ISSN 1301-7608

9 771301 760320

34. sayfadaki yazının kaynakçasıdır.

KAYNAKÇA

Fuad Paşa'nın "Vasiyetname-i Siyasiye"si üzerine yapılan akademik çalışmaların başlıcaları şunlardır: Prof. Dr. Engin Deniz Akarlı, "Tanzimat Dönemiyle İlgili Bir Belge: Fuad Paşa'nın Siyasî Vasiyetnâmesi" Toplum ve Bilim,4, Kış 1978; Prof. Dr. Aziz Bayrak "Keçeci-Zade Mehmed Fuat Paşa'nın Hayatı ve Vasiyat-Name-i Siyasiye Adlı Eseri- Yüksek Lisans Tezi, SDÜ-1998"; Yard. Doç. Dr. Emine (Atılğan) Gümüşsoy "Keçecizâde Mehmed Fuad Paşa (1815 – 1869)" Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi – 2006... Gümüşsoy, tezinde Akarlı'nın "Tanzimat Dönemiyle İlgili Bir Belge: Fuad Paşa'nın Siyasî Vasiyetnâmesi" başlıklı yazısını (Toplum ve Bilim,4, Kış 1978, sf.128) kaynak göstermiş ve; "Fuad Paşa'nın vasiyetnamesine Genç Türkler de ilgi duymuşlar ve Ahmet Rıza 1897'de Paris'de çıkardığı Meşveret gazetesinde vasiyetnameyi yayınlamıştır. Cenevre'de Mizan gazetesi sahibi Murat Bey de Mizan Matbaası'nda 1314 yılında Fuad Paşa'nın eseri olarak Vasiyetname-I Siyasi'yi basarken kapağına Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin mührünü koymuştur. Onlara göre Fuad Paşa'nın vasiyetnamesi kendisine ait değildir ve İranlı Melkum Han tarafından yazılmıştır." demektedir. Elimde bulunan 1314 (1896) yılında Cenevre'de Mizan matbaasında Osmanlıca olarak basılmış "Vasiyetname-I Siyasiye"nin kapağında, İttihad ve Terakki cemiyetinin mührü yoktur; ve ayrıca, Mizancı Murat Bey, yayınladığı kitapçığın girişinde vasiyetnamenin aslının ellerinde olduğunu, Fuad Paşa'ya aidiyetinin de böylece kanıtlanmış bulunduğunu belirtmektedir.

J. Lewis Farley, 1875'te yayınladığı metinde, Fuad Paşa'nın burada sözünü ettiği kişinin Sadrazam Ali Paşa olduğunu belirtmiştir.

J. Lewis Faryel'in 1875'te yayınladığı İngilizce çeviride yer alan tarih ve yer adı, Cenevre'de Mizan matbaasında yapılan Osmanlı harfli baskıda yoktur.